

Stockholms stads hälsövrårdsnämnd och i samband därmed stående institutioner.

Hälsövrårdsnämnden.

Vasagatan 11, C.; t. hälsövrårdsnämnden. Nämnden sammanträder i regel varannan tisdag kl. 10,30 f. m.

I äldre tider fanns ingen offentlig hälsö- och sjukvård i Stockholm. Medeltidens sjukvårdsanstalter, ett slags mellanting mellan sjukhus, fattighus och härbärgen, stodo i samband med munkväsendet. Först på 1600-talet började skolade läkare verka i huvudstaden och från början av samma århundrade finna vi där en stadsmedicus eller stadsphysicus med uppgift att tillhandagå stadens invånare med sjukvård; så småningom blev han emellertid huvudsakligen tjänsteman med skyldighet att besvara rättsmedicinska frågor och besörja fängelsejukvård. Säsom medlem av det år 1663 bildade collegium medicum, som från att vara en huvudsakligen stadens hälsövrårdsmyndighet utvidgades till ett statens ämbetsverk (nuv. medicinalstyrelsen) fick han en framskjuten ställning och tillades honom 1796 överinseendet öfver stadens övriga läkare. Från mitten av 1600-talet fanns i Stockholm även en stadskirurg eller stadsfätkär med skyldighet att biträda stadsmedicus med utvärtesfall samt tillhandagå med läkarhjälp vid olycksfall och därför hålla s. k. fätkärsstugor. År 1827 ombildades stadsmedicus- och stadskirurgtjänsterna till förste och andre stadsläkaretjänster. Genom kungl. brev 1757 förordnades om antagande av tre avlönade fattiglärare, till en början tillsatta och avlönade av staten, men från 1796 sorterande under stadsmedicus och från 1812 avlönade av staden. Sedan fattigvården i början på 1800-talet ordnats och fått kommunal karaktär, sorterade hälsövrården under fattigvårdsmyndigheten.

En systematiskt ordnad allmän hälsövrård tillkom först i förra århundradet. Det var kolerans uppträdande i Europa år 1830, som verkade säsom en mäktig väckelse till organiserandet av hälsövrården i huvudstaden, liksom i hela riket. Med hänsyn utslutande till denna farsot påbjöd kungl. kungörelsen den 9 juli 1831 tillsättandet av sundhetsnämnder i orterna. I Stockholm kallades denna myndighet först allmänna sundhetskommittén, men fick snart namnet allmänna sundhetsnämnden. Vid kolerans förnyade vandring till Europa på 1840-talet till-

sattes i Stockholm ånyo samma nämnd, som till följd av koleraperiodens långvarighet blev oavbrutet verksam under mer än halvtannat årtionde. I 1862 års kommunalförordning upptogs bland verkställande myndigheter sundhetsnämnden, som hade att handlägga alla frågor rörande allmänna hälsotillståndet och sjukvården. Sundhetsnämnden fortfor med sin befattning till år 1878, då hälsövrårdsnämnden jämlikt 1874 års hälsövrårdsstadga för riket, övertog dess bestyr med hälsövrården och jämlikt k. instruktionen den 4 mars 1864 för Stockholms stads sundhetsnämnd samt stadsfullmäktiges beslut den 1 dec. 1877 jämväl med den allmänna sjukvården och stadens sjukhus. Nämndens verksamhet fortgår i huvudsak oförändrad enligt den nya hälsövrårdsstadgan den 19 juni 1919 och epidemilagen s. d., vilka trädde i kraft den 1 jan. 1920, samt den i sammanhang med kommunalförvaltningens omläggning utfärdade nya instruktionen för Stockholms stads hälsövrårdsnämnd den 9 april 1920.

Jämte de uppgifter, som jämlikt hälsövrårdsstadgan och epidemilagen samt andra gällande författningar tillhöra hälsövrårdsnämnd, ankommer å nämnden att handhava förvaltningen av stadens allmänna sjukvård och därmed sammanhängande angelägenheter. Nämnden är sålunda öfverstyrelse för stadens permanenta sjukvårdsanstalter samt utfärdar stadgar för dem. Den närmaste ledningen av sjukvårdsanstalternas förvaltning handhaves av en av hälsövrårdsnämnden utsedd central sjukhusstyrelse, med undantag dock av epidemisjukhuset, som i vissa avseenden står under nämndens omedelbara förvaltning, samt Sachsska barnsjukhuset, som har en särskild styrelse. Nämnden handhaver och stadens polikliniker och anordningar för provisorisk sjukvård, desinfektionsanstalter och andra anstalter, som inrättats för befordrande av nämndens verksamhet i hälsövrårdens tjänst.¹⁾ Nämnden bestrider såväl de staden åliggande utgifter för sinnessjukas vård på statens hospital som ock kostnaderna för den staden åliggande provisoriska vård av sådana sinness-

¹⁾ F. n. pågår utredning genom en av hälsövrårdsnämnden tillsatt kommitté rörande viss organisation av hälsövrårds- och sjukhusförvaltningen i Stockholm.

sjuka, som äro berättigade att intagas å dylik anstalt, med skyldighet för nämnden att tillse, att plats så snart som möjligt beredes dem å statsanstalt. (Beträffande stadens successiva övertagande av hela sin sinnessjukvård se nedan sid. 126.)

Hälsovårdsnämnden består, enligt k. brev den 19 mars 1920, förutom av ordförande, som utses av stadskollegiet bland borgarråden, av polismästaren och förste stadsläkaren såsom självskrivna ledamöter samt fyra andra ledamöter, vilka jämte fyra suppleanter för de valda ledamöterna utses av stadsfullmäktige för en tid av fyra år. Nämnden utser årligen inom sig en vice ordförande.

Av de nuvarande ledamöterna och suppleanterna äro resp. två utsedda för tiden t. o. m. år 1929 och två för tiden t. o. m. år 1931.

För revision av nämndens och underlydande styrelsens räkenskaper och förvaltning utse stadsfullmäktige enligt hälsovårdsnämndens instruktion årligen fem revisorer.

Författningar m. m. Hälsovårdsstadga den 19 juni 1919, med ändringar den 19 mars 1920 och 26 sept. 1921. Epidemilag den 19 juni 1919. Kungl. brev den 19 mars 1920 med särskild föreskrift rörande sammansättningen av hälsovårdsnämnden i Stockholm. Instruktion för Stockholms stads hälsovårdsnämnd den 9 april 1920, med ändring den 23 okt. 1924. Stadgar för Stockholms stads sjukhus, utfärdade av hälsovårdsnämnden den 26 mars 1904, med ändringar den 18 mars 1910, 27 jan. 1911, 13 dec. 1912, 3 april 1914, 10 jan. och 14 dec. 1923, 17 juni 1925 samt 27 okt. 1926. Instruktion för hälsovårdsnämndens sekreterare, antagen av nämnden den 8 febr. 1922.

Stat år 1928. Utgifter: 19,230,560 kr. (däruv att täckas med länemedel 380,000 kr.; dessutom inom linjen förda, år 1927 beviljade läne-medelsanslag 606,500 kr.); inkomster: 5,719,260 kr. (däruv bidrag och ersättning av statsmedel 967,000 kr.).

Hälsovårdsnämndens ledamöter.

Ordförande

(utsedd av stadskollegiet).

Karlsson, W. E., borgarråd, stadsfullm.; t. »stads-huset»; träffas i stadshuset vardagar 11—12.

Vice ordförande.

Forssner, J. Hj., professor, stadsfullm.

Övriga ledamöter.

Härleman, G. R., polismästare (självskr.).

Herrlin, K. M., tf. förste stadsläkare (självskr.).

*Erikson, G. O., kassör.

Johansson-Visborg, Anna S., fru, stadsfullm.

*Wellin, Bertha, sjuksköterska.

* Angiver, att vederbörande skall avgå med utgången av år 1929.

Suppleanter.

*Haglund, S. E. P., professor.

*Tinggren, G. A., undersökare.

von Porat, T. G. H., direktör, stadsfullm.

Anderson, K. H., tjänsteman, stadsfullm.

Kassaförvaltare.

Karlsson, W. E.; Forssner, J. Hj. (suppl.).

Sekreterare

(4,500 kr.).

Tham, K. G. K. M.; mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 10—1.

Hälsovårdsnämndens utackorderings-delegerade.

Se nedan sid. 131.

Hälsovårdsnämndens revisorer

(utsedda av stadsfullmäktige för granskning av 1927 års räkenskaper och förvaltning).

Franzén, A. K., prakt. läkare, stadsfullm.

Johansson, A. R., assistent, stadsfullm.

Johansson, E. G., ombudsman, stadsfullm.

Sandström, K. G. A., notarie, stadsfullm.

Wiklund, E. O., förste amanuens.

Valnämnd för utseende av förste stads-läkare.

(Tillsatt jämlikt kungl. brev den 17 juni 1881; jfr sid. 106.)

Stadsfullmäktiges val av ledamöter ägde rum den 1 dec. 1924 (fyllnadsval den 20 juni 1927).

Ledamöter.

Hederstierna, C. F. W., överståthållare, självskr. ordf.; Bendixson, I. O., f. d. professor, stadsfullm., Franzén, A. K., prakt. läkare, stadsfullm., Juhlin Dannfelt, C. G., direktör, stadsfullm:s 1:e vice ordf., Larsson, Oscar E., borgarråd, stadsfullm., Tengdahl, K. A., ledamot av försäkringsrådet, stadsfullm:s ordf., Wallin, J. A., transportmästare, stadsfullm. (utsedda av stadsfullm.); dessutom hälsovårdsnämndens ledamöter utom förste stadsläkaren.

Hälsovårdsnämndens byrå och expedition.

Vasagatan 11, C.; t. »hälsovårdsnämnden»; expeditionstid: 10—12, 12,30—2,30.

Den dagliga ledningen av hälso- och sjukvårdsförvaltningen, tillkommer förste stadsläkaren (ang. tillsättning, instruktion m. m. se nedan sid. 106), som varje söckendag ä. av nämnden bestämd tid är tillstädes å nämndens expedition, varest även sundhetsinspektören (se sid. 136), förste och andre stadsveterinärerna (se sid. 137) och bostadsinspektören (se sid. 141) träffas dagligen å vissa tider (se nedan).

Instruktioner. Instruktion för hälsovårdsnämndens kamrerare, antagen av nämnden den

HN.

23 febr. 1906. Instruktion för hälsövarðsnämndens ombudsman, antagen av nämnden den 5 febr. 1915, med ändringar den 16 jan. 1924 och 9 juni 1926.

Stat år 1928. Utgifter: 323,350 kr. (däri ingår ersättning för till sjukhus upplåten tomtmark med 111,300 kr.); inkomster: 8,550 kr.

Förste stadsläkare (29).

Vakant, *tjfr. Herrlin*, K. M. (se nedan); t. »hälsövarðsnämnden» och 41 53; mottagningstid: 1—2.

Sundhetsinspektör (25).

Vakant, *tjfr. Herrlin*, K. M. (se ovan och nedan); t. »hälsövarðsnämnden».

Förste stadsveterinär (23).

Nystedt, S. P.; t. »hälsövarðsnämnden»; mottagningstid: 1—2.

Andre stadsveterinär (21).

Åfeldt, N. O. E.; t. »hälsövarðsnämnden»; mottagningstid: 1—2.

Bostadsinspektör (23).

Herrlin, K. M., tjf. (se ovan), *tjfr. Engstrand*, G. N. (jfr sid. 135); t. »hälsövarðsnämnden»; mottagningstid: 1—2.

Ombudsman (22)

(befattningen uppförd å fattigvarðsnämndens stat).

Hellichius, N. M.; expedition och mottagningstid: se under fattigvarðsnämnden, sid. 147.

Bokhållare å ombudsmansexpeditionen

(befattningarna uppförda å fattigvarðsnämndens stat).

Lindquist, C. G. A. (17); *Edstam*, N. Hj., *Berg*, E. A. G. (13).

En *amanuens* å ombudsmansexpeditionen (1,740 kr.).

Föreståndare för nämndens pensionsbyrå (aktuarie för pensionsärenden) (18)

(befattningen uppförd å fattigvarðsnämndens stat).

Zetterlund, G. E.; expedition och mottagningstid: se under fattigvarðsnämnden, sid. 148.

Kamrerare (20).

Lundberg, I.; t. »hälsövarðsnämnden» och *Norr* 52 63; mottagningstid: 10—12, 12,30—2,30.

Kontorsskrivare (11).

Fogelberg, f. *Ahnfelt*, Inga L.

Registrator (11).

Sjögren, Marta.

En *kontorsskrivare* (7), ett *extra skrivbiträde* (2,100 kr.), en *förrådsförvaltare* (300 kr.).

Förste vaktmästare (7).

Åhrman, K. O.

En *vaktmästare* (6), tre *automobilförare* (7).

Stads- och distriktsläkare m. fl.

(Ang. sjukhusläkarna se under de särskilda sjukhusen, sid. 114 ff.; ang. sundhetsinspektören, förste och andre stadsveterinären, bostadsinspektören m. fl. se under hälsopolisen, sid. 136, och bostadsinspektionen, sid. 141.)

Förste stadsläkaren i Stockholm tillsattes jämlikt kungl. brev den 17 juni 1881 av en *valnämnd*, bestående av överståthållaren, vilken i nämnden förer ordet, sex av och bland stadsfullmäktige särskilt för varje gång utsedda ledamöter samt hälsövarðsnämndens ledamöter utom förste stadsläkaren eller den, som i hans ställe tjänstgör i hälsövarðsnämnden. (Beträffande den f. n. på grund av uppkommen ledighet å förste stadsläkarebefattningen tillsatta valnämnden se ovan sid. 105.) Vederbörandes kompetens provas dessförinnan av medicinalstyrelsen; fullmakt för den utnämnde utfärdas av överståthållarämbetet. Förste stadsläkaren, som är självskriven ledamot i hälsövarðsnämnden och i den under denna sorterande sjukhusstyrelsen, åligger att ägna sorgfällig uppmärksamhet åt allt, som kan inverka på sundheten och allmänna hälsotillståndet i huvudstaden och särskilt i de fattigas bostäder samt i härstädes befintliga skolor, fabriker, verkstäder, välgörenhetsinrättningar och fångelser, och bör han för sådant ändamål självmant eller på uppdrag av hälsövarðsnämnden vidtaga behöfliga undersökningar samt från distriktsläkarna förskaffa sig noggrann kännedom om hälsotillståndet i stadens olika delar och med dem samråda i sådana viktigare hälsövarðsfrågor, som ligga inom deras verksamhetsområde. Förste stadsläkaren är chef för personalen vid den hälsopolis, som lyder under hälsövarðsnämnden och skall hava tillsyn över stadens allmänna sjukvård och äger i följd härav att hålla sammanträden med distriktsläkarna och besöka stadens sjukvårdsinrättningar. Finner han därvid brister, vilka det icke ankommer på honom att avhjälpa, skall han hos hälsövarðsnämnden föreslå nödiga åtgärder. Han är förman för andre stadsläkaren och distriktsläkarna samt har inseeende över i staden praktiserande fältskärer, tandläkare och barnmorskor. Förste stadsläkaren åligger att bereda och införa hälsövarðsnämnden föredraga alla ärenden, som angå stadens allmänna hälsövarð och sjukvård. Å tid, som hälsövarðsnämnden bestämmer, bör han i allmänhet varje söckendag vara tillstädes å nämndens byrå för att tillhandagå med erforderliga upplysningar. Han må icke innehava eller förestå annan tjänstebefattning.¹⁾

Andre stadsläkaren tillsättes på enahanda sätt som förste stadsläkaren. Honom åligger

¹⁾ F. n. pågår utredning ang. ifrågasatt omläggning av förstestadsläkarebefattningen (ev. uppdelning av därmed förenade åligganden på trenne befattningar).

bland annat, att på förordnande av överståthållarämbetet eller rådhusrätten verkställa inom staden och dess område förekommande rättsmedicinska besiktningar och liköppningar i enlighet med gällande föreskrifter, att meddela erforderligt läkarbetyg för inträde å vårdhem, att på begäran av enskild person avgiva utlåtande eller betyg över beskaffenheten av sjukdom och kroppsskada, att besörja sjukvården inom stadens fängelser samt att hava närmaste tillsynen över fältskärsstugor i staden. I öfrigt har andre stads-läkaren att ställa sig till efterrättelse överståthållarämbetets särskilda föreskrifter i tjänsten samt att lämna det tjänstebebräde, som hälso- och fattigvårdsnämnderna av honom äska till fullgörande av vad honom enligt instruktion åligger.

Distriktsläkarna tillsätts av hälsovårdsnämnden medelst förordnanden tillsvidare. Distriktsläkares huvudsakliga åligganden äro: att utan särskild ersättning med läkarehjälptillhandagå alla i distriktet boende fattiga sjuka, vilkas medellöshet blivt behörigen styrkt, att utfärda betyg för sådana i distriktet boende sjuka, som söka fattigunderstöd eller skola intagas å fattigvårdsanstalt, för person, som söker inträde å vårdhem och vilkens tillstånd icke tillåter honom att inställa sig å andre stadsläkares tjänsterum, samt för barn, som skola intagas å allmänna barnhuset. Distriktsläkare bör hava sin bostad inom det honom anvisade distriktet.

För att med sjukvård i hemmen tillhandagå obemedlade och mindre bemedlade hava av staden anställt tolv s. k. stadssjuksköterskor. Vården lämnas kostnadsfritt åt obemedlade; mindre bemedlade erlägga däremot viss nedsatt avgift, lämpad efter råd och lägenhet. Med denna verksamhet avses såväl att bereda bättre vård i hemmen för sjuka inom nämnda befolkningsgrupper som ock att minska kraven på sjukhusvård. (Jfr även nedan sid. 109.)

I Brännkyrka finnes dessutom anställd en sjukvårdssyster, och i Bromma finnas två fattigvårdssystrar, gemensamma för hälsovårds- och fattigvårdsnämnderna.

Förlossningsläkare antagas av hälsovårdsnämnden för beredande av tillgång till erforderlig läkarbehandling i hemmen vid barnsbörd eller missfall samt för biträde vid tillsyn över barnmorskor. Åt medellösa lämnas biträde kostnadsfritt.

Barnmorskor äro av kommunen anställda i Brännkyrka och Bromma församlingar. I övriga delar av staden hava obemedlade personer rätt till fri vård av barnmorskor, som staden betalar efter viss taxa för varje förlossning. Dessutom kunna mindre bemedlade erhålla förlossningshjälp till nedsatt avgift av vissa barnmorskor, vilka härfor åtnjuta ersättning av staden.

Instruktioner m. m. Kungl. brev till överståthållarämbetet angående förändrade bestämmelser för tillsättning av stadsläkare i Stockholm den 17 juni 1881. Instruktion för förste stads-läkaren i Stockholm den 3 dec. 1881. Instruktion för andre stadsläkaren i Stockholm den

3 dec. 1881. Hälsovårdsnämndens instruktion för distriktsläkarna i Stockholm den 19 mars 1883, med ändringar den 26 nov. 1897. Instruktion för förlossningsläkare, antagen av hälsovårdsnämnden den 11 febr. 1910. Instruktioner för läkarna inom förutvarande Brännkyrka socken, fastställda av hälsovårdsnämnden den 17 jan. 1913.

Förste stadsläkare (29).

Vakant, *tjff. Herrlin*, K. M. (se sid. 106); hälsovårdsnämndens expedition, Vasagatan 11, C.; t. »hälsovårdsnämnden» och 41 53; mottagningstid: 1—2.

Andre stadsläkare (23).

Hultkvist, G. E.; Rådhusgränd 3, St.; t. »polisen»; mottagningstid: 9,30—10,30.

Läkardistriktet.

(Jfr vidare statistiska avdelningen.)

Nikolai läkardistrikt

(omfattande Storkyrkoförsamlingen).

Distriktsläkare (17).

Kjellberg, C. J. A. (t. o. m. ^{30/9} 1928); mottagning: Rådhusgränd 3, St.; t. »polisen», andre stadsläkares exp.; mottagningstid: 9—10.

Klara och Jakobs läkardistrikt

(omfattande Klara och Jakobs församlingar samt den del av Adolf Fredriks församling, som ligger söder om Kammakaregatan mellan Klaraviken och Upplandsgatan samt söder om Tegnérgatan mellan Upplandsgatan och Döbelnsgatan).

Distriktsläkare (17).

Heineman, I. D.; Kungsgatan 3, C.; t. 65 50; mottagningstid: 10—11.

Kungsholms östra läkardistrikt

(omfattande Kungsholms församling öster om Polhemsgatan).

Distriktsläkare (17).

Ljungström, V.; Hantverkaregatan 26, C.; t. 331 80; mottagningstid: sept.—maj alla dagar 9—10; juni—augusti vardagar 9,30—10,30, sön- och helgdagar 9—10.

Kungsholms västra läkardistrikt

(omfattande S:t Görans församling samt Kungsholms församling väster om Polhemsgatan).

Distriktsläkare (17).

Spangenberg, K. G. V.; S:t Eriksgatan 25 B, C.; t. Norr 183 00; mottagningstid: 9—10.

Adolf Fredriks västra läkardistrikt

(omfattande området mellan Hälsingegatan söderut till Frejgatan, denna gata till Upplandsgatan, denna gata till Kammakaregatan samt denna gata fram till Klaraviken).

Distriktsläkare (18).

Schmidt, F. W.; Odengatan 70, Va.; t. 865 28, Vasa 23 39; mottagningstid: 9—10.

HN.

Adolf Fredriks östra läkardistrikt

(omfattande området mellan Hälsingegatan söderut till Frejgatan, denna gata till Upplandsgatan, denna gata till Tegnérsgatan, denna gata till Döbelnsgatan, denna gata till Odengatan, denna gata till Sveavägen och denna vägs förlängning norrut till Brunnsviken).

Distriktsläkare (17).

Kåge, G. M.; Sveavägen 116, Va.; t. Vasa 49 99; mottagningstid: vardagar 8,30—9,30, sön- och helgdagar 8,30—9.

Johannes läkardistrikt

(omfattande Johannes församling samt den del av Engelbrekts församling, som ligger norr om Odengatan och väster om Stockholm—Rimbojärnvägen).

Distriktsläkare (18).

Dalén, K. L. E.; Regeringsgatan 86, C.; t. 52 23, Norr 5; mottagningstid: 9—10.

Östermalms västra läkardistrikt

(omfattande den del av Engelbrekts församling, som ligger öster om Birgerjarls- och Odengatorna, samt den del av Hedvig Eleonora församling, som ligger väster om Sibylle-, Stor- och Jungfrugatorna).

Distriktsläkare (17).

Sundberg, L. G. T.; Nybrogatan 11, Ö.; t. 749 85; mottagningstid: vardagar 9—10, sön- och helgdagar 9,30—10,30.

Östermalms östra läkardistrikt

(omfattande den del av Hedvig Eleonora församling, som ligger öster om Sibylle-, Stor- och Jungfrugatorna samt Oscars församling).

Distriktsläkare (17).

Nyström, E. J.; Artillerigatan 28, Ö.; t. 727 15; mottagningstid: 8,30—9,30.

Katarina norra läkardistrikt

(omfattande de delar av Katarina och Sofia församlingar, som begränsas av Södermalmstorg, Götgatan till Folkungagatan, denna gata till Renstjärnsgatan, denna gata till Tjörhovsgatan, denna gata till Erstagatan samt denna gata till Stadsgården).

Distriktsläkare (17).

Klingberg, A. F.; Folkungagatan 79 (f. d. 83), Sö.; t. Söder 333 11; mottagningstid: 9—10.

Katarina södra läkardistrikt

(omfattande den del av Katarina församling, som begränsas av Skånegatan från Timmermansgatan till Götgatan, denna gata till Blekingegatan, denna gata till Nytorget, detta torg och Nytorpsgatan till Folkungagatan, denna gata till Götgatan, denna gata till Högbergsgatan samt församlingsgränsen västerut).

Distriktsläkare (18).

Olson, E.; Götgatan 69, Sö.; t. Söder 308 00; mottagningstid: 9—10.

Sofia östra läkardistrikt

(omfattande de delar av Katarina och Sofia församlingar, som begränsas av Erstagatan från Stadsgården till Tjörhovsgatan, denna gata till Renstjärnsgatan, denna gata till Folkungagatan, denna gata till Nytorpsgatan, denna gata till Nytorget samt Värmdögatan).

Distriktsläkare (18).

Gahn, H. R. C.; Renstjärnsgatan 15, Sö.; t. Söder 135 33; mottagningstid: 9—10.

Sofia västra läkardistrikt

(omfattande de delar av Katarina och Sofia församlingar, som i norr begränsas av Skånegatan från Timmermansgatan till Götgatan, denna gata till Blekingegatan, denna gata till Värmdögatan samt denna gata till Hammarby sjö).

Distriktsläkare (18).

Knaust, O. W.; Folkungagatan 50 (Götgatspalatset), 3 tr., Sö.; t. Söder 152 26; mottagningstid: vardagar 10—11, sön- och helgdagar 8,30—9,30.

Maria östra läkardistrikt

(omfattande den del av Maria församling, som ligger öster om Torkel Knutssonsgatan norrifrån till Tavastgatan, denna gata till Timmermansgatan samt denna gata söderut).

Distriktsläkare (17).

Edrén, F. G.; Hornsgatan 29 B, Sö.; t. Söder 148 50; mottagningstid: 9—10.

Maria västra läkardistrikt

(omfattande återstående del av Maria församling samt Högälids församling).

Distriktsläkare (18).

Hulting, C. G.; Hornsgatan 57, Sö.; t. Söder 147 88; mottagningstid: vardagar 9—10, sön- och helgdagar 10—11.

Liljeholmens läkardistrikt

(omfattande den del av Brännkyrka församling, som ligger norr och nordväst om stora landsvägen till Fittja och det vattenavlopp, som från trakten av Stensborg framgår till Årstaviken mellan Årsta och Sköntorp).

Distriktsläkare

(5,700 kr.).

Drougge, J. A.; kommunalhuset, Liljeholmen; t. Liljeholmen 30; mottagningstid: 10—11.

Enskede läkardistrikt

(omfattande den del av Brännkyrka församling, som ligger öster och nordost om det vatten- drag och östra grenen av detsamma, som från

slakthusjärnvägen framlöper till Årstaviken mellan Årsta och Sköntorp, nämnda järnväg till Huddingevägens västra gren, denna väg över Östberga till dess korsningspunkt med rågången mellan Örby och Herrängen å ena sidan samt Ersta och Mossen å den andra, nämnda rågång till vägen mellan Lyckeby och Herrängen, nämnda väg och dess fortsättning österut över Gubbängen (norra grenen), söderut över Starrmyren och Lugnet till Kvickenstorp samt åt nordost till Dalarövägen, denna väg till församlingsgränsen jämte lägenheter utmed västra sidan av sist-nämnda väg).

Distriktsläkare

(5,400 kr.).

Ericsson, V. A.; Stockholmsvägen 47, Enskede; t. Enskede 13 44; mottagningstid: vardagar 9,30—11 f. m. och 5—6 e. m., sön- och helgdagar 10—11 f. m.

Älvsjö läkardistrikt

(omfattande den återstående delen av Brännkyrka församling).

Distriktsläkare (18).

Malmgren, G. W. K.; kv. Tyrannen nr 1 (Klings fastighet), Älvsjö; t. Älvsjö 104; mottagningstid: vardagar 9—10, sön- och helgdagar 10—11.

Bromma distrikt.

(Bromma ingår icke i den ordinarie distriktsindelningen; för sjukvården av medellösa därstädes är särskild läkare förordnad.)

Läkare

(4,880 kr.).

Zandré, S.A.; apotekshuset, Alviksvägen 1, Äppelviken; t. Äppelviken 5 02; mottagningstid: 10—11.

Sjuksköterskor.

För vård i hemmen av obemedlade och mindre bemedlade sjuka finnas anställda tolv *stads-sjuksköterskor*, varav tio å ordinarie stat (jfr ovan sid. 107). Biträde av dessa sjuksköterskor kan av läkare rekvideras hos svenska röda korsets sjuksköterskehem (t. Vasa 177 00, Vasa 177 01) eller Fredrika-Bremer-förbundets sjuksköterskebyrå (t. 68 98, Norr 82 11).

I Brännkyrka församling är anställd en *sjukvårdssyster*, varjämte i Bromma församling finnas anställda två *fattigvårdssystrar*, gemensamma för hälsovårds- och fattigvårdsnämnderna. (Sjukvårdssystrar, för vård av fattiga sjuka i hemmen, finnas även anställda hos vissa sjukvårdsföreningar, av vilka flera erhålla understöd av staden; se sid. 326.)

Avlöningar. Tio stadssjuksköterskor: lönegrupp 6; två stadssjuksköterskor: 2,400 kr.; en sjukvårdssyster i Brännkyrka: 3,060 kr.; två fattigvårdssystrar i Bromma: lönegrupp 6 (halva avlöningsbeloppet utgår från hälsovårdsnämnden och halva från fattigvårdsnämnden).

Förlossningsläkare.

Avlöningar. Tre läkare: vardera arvode 600 kr.

För Östermalm och Norrmalm.

Felländer, J.; Arsenalsgatan 8 B, C.; t. 88 86; mottagningstid: vardagar 2—3.

För Staden inom broarna och Södermalm.

Befattningen är förenad med en av underläkartjänsterna vid södra barnbördshuset; se sid. 123.

För Kungsholmen.

Gårdlund, C. H. W. A.; Stureplan 6, Ö.; t. 753 18, Norr 13 18; mottagningstid: vardagar 2,30—3,30 samt efter överenskommelse per telefon.

Barnmorskor.

I Brännkyrka församling äro anställda två barnmorskor och i Bromma församling en barnmorska. Beträffande den övriga staden se sid. 107.

Avlöningar m. m. Till kommunalt anställda barnmorskor i Brännkyrka och Bromma församlingar respektive 5,280 och 1,800 kr. Till barnmorskor för fattigförlossningar i hemmen 3,500 kr. Ersättning till vissa barnmorskor, skyldiga att tillämpa av stadsfullmäktige fastställt taxa 4,500 kr.

Stockholms stads sjukhus.

(Adresser, telefoner, expeditionstider, se nedan under respektive sjukhus.)

Stadens under hälsovårdsnämnden lydande sjukhus äro följande: Sabbatsbergs sjukhus, sjukhuset S:t Göran, sjukhuset S:t Erik, Maria sjukhus, Åsö sjukhus, barnsjukhuset Simon och Mathilda Sachs' minne, epidemisjukhuset, södra barnbördshuset, Söderby sjukhus, sanatoriet vid Hamra, barnsanatoriet Tjärnan samt sjukhuset vid Långbro och Katarina sjukhus (jämte de provisoriska sinnessjukhusen och sinnessjukhuset vid Kiholm).

För varje sjukhus förordnar hälsovårdsnämnden årligen en direktör, som är chef för sjukhusets personal samt sjukhusets inför nämnden och sjukhusstyrelsen ansvarige styresman, med den begränsning dock, som betingas därav, att ledningen av sjukhusens ekonomiska förvaltning handhaves av sjukhusstyrelsens intendent (se nedan). Till sjukhusdirektör bör företrädesvis utses vid sjukhuset anställd överläkare eller, där så ej kan ske, annan läkare.

Överläkare tillsättes av hälsovårdsnämnden medelst förordnande på viss tid, fem eller tio år. Överläkare är närmaste förman för å hans avdelning anställda underläkare. Underläkare antages av hälsovårdsnämnden efter hörande av vederbörande direktör eller överläkare. Underläkare åligger att vara boende inom det sjukhus, där han är anställd.

HN.

Sjukhusstyrelsen.

Adress m. m. se nedan.

Hälsovårdsnämnden utsåg tidigare särskilda styrelser för förvaltning av vart och ett av huvudstadens sjukhus med undantag av epidemisjukhuset, som alltid ställt under nämndens omedelbara förvaltning. Genom hälsovårdsnämndens beslut den 7 dec. 1921 genomfördes emellertid fr. o. m. år 1922 en centralisering av sjukhusförvaltningen så till vida, att i stället för de lokala sjukhusstyrelserna inrättades en under hälsovårdsnämnden lydande, för de olika sjukhusen gemensam central *sjukhusstyrelse*. Undantag gjordes dock för Sachsska barnsjukhuset, som på grund av donationsbestämmelser tills vidare fått behålla sin särskilda styrelse. Detsamma gäller barnsanatoriet Tjärnan. Även epidemisjukhuset står i vissa fall utanför den gemensamma sjukhusstyrelsen och sorterar liksom förut direkt under hälsovårdsnämnden.

Sjukhusstyrelsen består av hälsovårdsnämndens ordförande och förste stadsläkaren samt tre andra ledamöter, vilka jämte tre suppleanter årligen utses av hälsovårdsnämnden. Styrelsen utser inom sig ordförande och vice ordförande.

Sjukhusstyrelsen har att i överensstämmelse med gällande medicinalförfattningar och av hälsovårdsnämnden utfärdade föreskrifter handha förvaltningen av underlydande sjukhus. I sådant avseende åligger det styrelsen bl. a. att till nämnden avgiva åskade utlåtanden rörande sjukhusens förvaltning, att omhändervärd sjukhusens ekonomi och räkenskaper samt hava vård och tillsyn över deras byggnader, planteringar och inventarier, att antaga och avskeda ordinarie personal vid sjukhusen med undantag av läkare och intendent samt utfärda instruktioner för dem, att fastställa ordningsregler för sjukhusen samt att i övrigt vidtaga de åtgärder, som för främjandet av sjukhusens ändamål kunna anses lämpliga. Vidare skall styrelsen handlägga vissa ärenden rörande epidemisjukvården samt ombesörja upphandling av för sjukhusen behövliga artiklar. Den äger uppdraga åt förste stadsläkaren att avgöra löpande och mindre viktiga ärenden, vilka beslut dock sedan skola anmälans för styrelsen.

De av hälsovårdsnämnden utsedda sjukhusdirektörerna skola var för sitt sjukhus införa sjukhusstyrelsens föredragna ärenden, som angå den egentliga sjukvården och sjukhusens administrativa förvaltning, under det att ärenden rörande den ekonomiska förvaltningen föredragas av sjukhusintendenten. Sjukhusdirektör, som så önskar, äger dock få sina ärenden föredragna genom förste stadsläkaren. Resp. föredragande äga rätt att få avvikande mening antecknad till protokollet.

Sjukhusstyrelsen biträdes av ett kansli med en av hälsovårdsnämnden utsedd sjukhusintendent som chef. Intendenten har till uppgift att leda och övervaka sjukhusens ekonomiska förvaltning

samt att på allt sätt verka för dennas ändamålsenliga handhavande, att öva tillsyn å för sjukhusen gemensam upphandling, att ombesörja och övervaka erforderliga reparationer av sjukhusbyggnaderna samt att förbereda och införa sjukhusstyrelsens föredragna alla ärenden av ekonomisk natur.

För omhändertagande av den gemensamma upphandlingen av vissa för sjukhusen behövliga artiklar har sjukhusstyrelsen utsett särskilda upphandlingsdelegerade (se nedan).

Stadgar. Hälsovårdsnämndens stadgar för Stockholms stads sjukhus den 26 mars 1904, med ändringar den 18 mars 1910, 27 jan. 1911, 13 dec. 1912, 3 april 1914, 10 jan. och 14 dec. 1923, 17 juni 1925 samt 27 okt. 1926. Spisordning och utspisningsstat för stadens sjukhus, antagen av hälsovårdsnämnden den 19 febr. 1909, med ändring den 28 nov. 1913. (Ang. avgiftsreglemente se nedan.) Särskilda bestämmelser för viss på extra stat anställd personal vid Stockholms stads sjukhus m. m., fastställda av tjänstenämnden den 30 nov. 1922.

Styrelsens ledamöter.

Ordförande.

Karlsson, W. E., borgarråd, stadsfullm.

Vice ordförande.

Herrlin, K. M., tf. förste stadsläkare.

Övriga ledamöter.

Anderson, K. H., tjänsteman, stadsfullm.; Björkman, O. E., förman, stadsfullm.; Höjer, Sigrid, föreståndarinna.

Suppleanter: Tandberg, f. Böös, Greta M. C., fru; två vakanta.

Sekreterare

(1,200 kr.).

Tham, K. G. K. M. (se ovan sid. 105).

Registrator.

Sjögren, Marta (se ovan sid. 106).

Upphandlingsdelegerade för stadens sjukhus.

Anderson, K. H., tjänsteman, stadsfullm.; Högberg, A. G., sjukhusintendent; Wetterdal, H., f. d. överläkare.

Suppleant: vakant.

Sekreterare

(420 kr.).

Tham, K. G. K. M. (se ovan).

Kansli och expedition.

Vasagatan 11, C.; t. »hälsovårdsnämnden»; expeditionstid: 1—4.

Sjukhusintendent (24).

Högberg, A. G. (förordn. t. o. m. ³¹/₃ 1929); mottagningstid: 1—2.

Assistent

(4,530 kr.).

Herrman, N. V. A., *tf.**Social kurator* (10).¹⁾

Norén, Jane.

Avgifter å stadens sjukhus.

För att å sjukhus intagas bör den sjuke själv eller genom ombud på den för varje sjukhus bestämda mottagningstiden anmäla sig å sjukhusets mottagningssal och därvid:

1:o) förete läkares intyg om sjukdomens beskaffenhet och flyttnings- eller åldersbetyg;

2:o) avlämna ansvarsförbindelse av vederhäftig person eller annan säkerhet för all sjukvårds-ävensom annan kostnad, som av sjukhuset bestrides. Är den sjuke mindre bemedlad, skall han eller hans ombud på särskild blankett, som erhålles å sjukhusets sysslomanskontor, skriva en ansökan om befrielse från, resp. nedsättning i sjukhusavgiften (jfr nedan).

Personer, träffade av olyckshändelse eller sjukdomsfall, som fordrar hastig hjälp, intagas alla tider på dygnet, och böra i sådant fall ovan angivna handlingar ofördröjligen därefter anskaffas.

Där ej på grund av allmän författning sjukhusvård skall kostnadsfritt åtnjutas²⁾, eller nedsättning beviljats av sjukhusavgiftsdelegerade (se nedan), utgå avgifterna för vård å stadens sjukhus fr. o. m. den 1 jan. 1923 enligt följande av stadsfullmäktige den 18 dec. 1922 fastställda taxa (med ändr. den 19 dec. 1923).

Avgift för betalande sjuka per dag:

för stockholmsbor: vid tuberkulossjukhusen (Söderby sjukhus samt Sabbatsbergs och S:t Görans sjukhus' tuberkulosavd.):

å allmänt rum	1 kr.
» halvenskilt »	5 »
» helenskilt »	10 »

vid epidemisjukhuset och Långbro sjukhus:

å allmänt rum	2,50 kr.
» halvenskilt »	5 »
» helenskilt »	10 »

vid övriga sjukhus:

å allmänt rum	2,50 kr.
» halvenskilt »	6 »
» helenskilt »	12,50 »

¹⁾ Med uppgift att bistå å sjukhusen intagna personer ifråga om vården av deras personliga angelägenheter samt med skyldighet att biträda sjukhustyrelsen vid utredningar rörande nedsättning i eller befrielse från sjukhusavgift. I tjänsten lydande direkt under förste stadsläkaren.

²⁾ Vård å allmänt rum vid epidemisjukhuset för epidemisk sjukdom samt vid sjukhuset S:t Görans avdelning för könssjuka är enligt gällande författningar kostnadsfri.

för landsortsbor (vid samtliga sjukhus):

å allmänt rum	8 kr.
» halvenskilt »	13 »
» helenskilt »	20 »

För patient å halv- eller helenskilt rum, som åtnöjes med samma kost som patient å allmänt rum, minskas dagavgiften med 1,50 kr.

För vårdarinnan, som medföljer patient å halv- eller helenskilt rum, betalas en avgift motsvarande 30 % av den för patienten utgående avgiften.

För digivande moder, som medföljer sjukt dibarn, erlägges:

å allmänt rum	ingen avgift
» halvenskilt rum: för stockholmsbor	1 kr.
» landsortsbor	2 »
» helenskilt » : » stockholmsbor	2 »
» landsortsbor	4 »

För dibarn, som åtföljer moder, som på grund av sjukdom intagits å sjukhus, erlägges icke någon avgift.

För barn, som medföljer å Sachsska barnsjukhuset anställd amma, betalas 50 öre per dag.

Vid tillämpning av taxan anses som stockholmsbo a) den som enligt gällande fattigvårdslag äger hemortsrätt i Stockholm, b) utländsk undersäte, som under de två sistförflutna åren varit mantalsskriven i Stockholm och under denna tid ej åtnjutit fattigvård, c) i stadens tjänst anställda, inom eller utom staden boende personer och deras familjemedlemmar samt d) den, som i Stockholm insjuknat i sjukdom, vilken enligt epidemilagen medför rätt till fri vård å allmänt rum å epidemisjukhus, och på grund därav intagits å sjukhus.

Poliklinikavgifter. För behandling å de vid vissa stadens sjukhus inrättade poliklinikerna gälla följande bestämmelser.

All behandling är kostnadsfri dels å de å karolinska institutet upplåtna gynekologiska och öronpoliklinikerna vid Sabbatsbergs sjukhus, dels vid sjukhuset S:t Görans poliklinik för könsjukdomar i fråga om sådan sjukdom i smittsam skede. Vid övriga polikliniker är behandlingen kostnadsfri för medellösa, men andra besökande erlägga en avgift av 2 kr. för varje besök (fr. o. m. sjätte besöket 1 kr.). För behandling av olycksfall i arbete utgör avgiften 3—10 kr. för första besöket och 2—3 kr. för efterbehandling. Vid poliklinisk behandling utom polikliniktid av å sjukhuset ej intagna, icke medellösa personer äger läkaren uppbära skäligt arvode efter eget bestämmande (varav en del tillfaller sjukhuset).

Författningar. Reglemente angående avgifterna vid Stockholms stads under hälsovårdsnämnden lydande sjukhus, antaget av stadsfullmäktige den 20 febr. 1922, med ändringar den 18 dec. 1922, 19 dec. 1923 och 21 jan. 1924. § 33 av stadgarna för Stockholms stads sjukhus, utfärdade av hälsovårdsnämnden (enligt lydelse av den 10 jan. 1923 och 17 juni 1925). Bestämmelser rörande avgifter m. m. vid behand-

HN.

HN. ling å poliklinikerna vid Sabbatsbergs och Maria sjukhus, fastställda av hälsovårdsnämnden den 17 juni 1925.

Sjukhusavgiftsdelegerade.

Rörande sjukhusvård åt mindre bemedlade tillämpades tidigare det förfarandet, att kostnadsfri vård å stadens sjukhus lämnades åt sådana personer, som kunde förete av vederbörande roteman utfärdadt intyg om medellöshet. Då emellertid detta system visade sig otillfredsställande, särskilt med hänsyn till prövningen vid medellöshetsintygens utfärdande, vidtogs genom stadsfullmäktiges beslut den 20 febr. 1922 en ändring härutinnan, varigenom prövningen av de vårdbehövandes betalningsförmåga överflyttades från rotemännen till ett nytt centralt organ, *sjukhusavgiftsdelegerade*.

Sjukhusavgiftsdelegerade, till antalet fyra jämte tre suppleanter, utses årligen i december månad av stadsfullmäktige med uppgift att jämte vederbörande borgarråd pröva frågor om nedsättning i eller befrielse från erläggande av sjukhusavgift. Ansökan om nedsättning i eller befrielse från stadgade vårdavgifter (se ovan) inlämnas till sjukhusavgiftsdelegerade, vilka äga att med hänsyn till sökandens ekonomiska förhållanden besluta om nedsättning av eller befrielse från sjukhusavgiften, nedsättning dock ej till mindre än en krona per dag. Sådan nedsättning kan ock under vissa förutsättningar medgivas personer, vilka enligt taxebestämmelserna ej äro att anse som stockholmsbor. Vid den undersökning, som bör föregå beslut om nedsatt avgift eller befrielse därifrån, skall biträde lämnas delegerade av fattigvårdsnämnden.

Detta förfarings sätt tillämpas förutom för stadens egna sjukhus (och vid utackordering av psykiiskt sjuka i s. k. familjevård, se sid. 130) även, då det gäller vård av stockholmsbor, beträffande serafimerlasarettet, allm. barnhuset, allm. barnbördshuset, kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn, diakonissanstaltens sjukhus (Ersta), Stockholms hospital, konvalescenthemmet å Ribbingebäck samt vid utfärdande av ansvarsförbindelser för vård å hospital, lungsots- och skroflosssanatorier. Samma bestämmelser tillämpas därjämte vid utdelande av bandager o. d. å stadens sjukhus samt å vanförestalten.

Fr. o. m. den 1 juli 1926 har sjukhusavgiftsdelegerades verksamhetsområde utsträckt, i det att de fr. o. m. nämnda tidpunkt inrättade sociala distriktsbyråerna ställts under delegerades uppsikt och ledning (se vidare nedan).

Reglemente. Reglemente angående avgifterna vid Stockholms stads under hälsovårdsnämnden lydande sjukhus, antaget av stadsfullmäktige den 20 febr. 1922, med ändringar den 18 dec. 1922, 19 dec. 1923 och 21 jan. 1924.

Stat år 1928 (för sjukhusavgiftsdelegerades expedition). Utgifter: 36,730 kr. (utom rörligt tillägg). Beträffande de sociala distriktsbyråerna se nedan.

Sjukhusavgiftsdelegerade.

Karlsson, W. E., borgarråd, stadsfullm. (självskr.), ordf. och kassavårdare; Cervin, N. H., fabrikör, stadsfullm., vice ordf.; Jonson, Agnes A., kontorist, stadsfullm.; Lindley, f. Jonsson, Elin J., fru; Nilsson, O., direktör, stadsfullm., vice kassavårdare.

Suppleanter: Brunzell, O., möbelhandlare, stadsfullm.; Johnsson, A., redaktör; Östlund, A. E., ombudsman.

Sekreterare.

Nilsson, C. R. (se nedan).

Expedition.

Stora Nygatan 2 B, 3 tr., St.; t. Norr 12169; mottagning för allmänheten: 11—2.

Föreståndare

(5,400 kr.).

Nilsson, C. R.

Fyra *undersökare* (3,420—2,700 kr.), en *extra kontorsskrivare* (3,000 kr.), två *extra skribiträden* (1,860—1,200 kr.), en *extra vaktmästare* (2,100 kr.).

Sociala distriktsbyråerna.

Förutom åliggandet att utfärda intyg om medellöshet för erhållande av kostnadsfri vård å stadens m. fl. sjukhus, vilket åliggande år 1922 övertogs av sjukhusavgiftsdelegerade (se ovan), hade rotemännen på sin tid bl. a. också till uppgift att utfärda medellöshetsintyg för erhållande av en del andra förmåner, såsom fri läkar- och poliklinikvård, fri rättegång m. m. Vid rotemansinstitutionens upphörande (med utgången av juni månad 1926) blev det nödvändigt att överflytta hithörande uppgifter å annan myndighet. I detta syfte beslöt stadsfullmäktige den 21 juni 1926 att fr. o. m. den 1 juli s. å. i huvudstaden inrätta femton sociala distriktsbyråer.

De sociala distriktsbyråerna hava till huvudsaklig uppgift att vid hänvändelse av personer, bosatta inom det distrikt, som resp. byrå omfatta, och efter prövning av vederbörandes förhållanden, utfärda medellöshetsintyg för erhållande av kostnadsfri behandling å stadens polikliniker och andra dylika institutioner, fri distriktsläkarvård, fri medicin, fri rättegång (därest vederbörande domstol godkänner byråerna som intygsutfärdande myndighet), befrielse från stämpelavgift samt erhållande av myndighetsexpeditioner utan lösen, fri undervisning vid första döstmundervisningsdistriktets skola vid Manilla samt fri vård å sjukhuset Eira och å barnsjukhuset Samariten. Därjämte hava byråerna att på anfordran styrka medellöshet för personer, som söka hjälp hos enskilda välgörenhetsinstitutioner eller bidrag ur fonder, stipendier, nedsatta avgifter eller fri undervisning vid högsolor etc.

(Medellöshetsintyg för erhållande av nedsatt terminsavgift vid allmänna läroverk och därmed jämförliga undervisningsanstalter utfärdas däremot av vederbörande taxeringskontor; se sid. 18.)

Vid hänvärdelse till byråerna bör flyttnings- eller åldersbetyg alltid medhavas. Personer, som åtnjuta fattigvård, folkpension, arbetslöshetsunderstöd eller annat understöd, böra därjämte, för underlättande av expeditionen, medföra handlingar till styrkande härav.

De sociala distriktsbyråerna sortera under sjukhusavgiftsdelegerade med hälsovårdsnämnden som närmast högre överordnade myndighet. Beträffande verksamhetens organisation förutsättes dock ett intimt samarbete mellan hälsovårdsnämnden och fattigvårdsnämnden, å vilka nämnder jämnväl ankommer, att — sedan någon tids erfarenhet av distriktsbyråernas verksamhet erhållits — gemensamt utfärda instruktion för verksamheten.

Föreståndaren för sjukhusavgiftsdelegerades expedition är tillika föreståndare för de sociala distriktsbyråernas centralkansli. Till föreståndare å de olika distriktsbyråerna hava förordnats hos fattigvårdsnämnden anställda besökare. Byråernas expeditioner äro i regel förlagda till resp. fattigvårdsstyrelsers lokaler.

Stat år 1928. Utgifter: 10,400 kr. (utom rörligt tillägg).

Avlöningar. Femton föreståndare: arvode 540 kr.

Centralkansliet.

Stora Nygatan 2 B, 3 tr., St.; t. Norr 121 69.

Föreståndare.

Nilsson, C. R. (se ovan).

Sociala distriktsbyrån nr 1

(omfattande Nikolai och Klara församlingar). Stortorget 1, n. b. (ing. Köpmangatan 26), St.; t. Norr 33 81; expeditionstid: 11—12.

Föreståndare.

Linné, R. Maria A.

Sociala distriktsbyrån nr 2

(omfattande Kungsholms församling). Garvaregatan 2, 1/2 tr., C.; t. Kungsh. 41; expeditionstid: 11—12.

Föreståndare.

Lindblom, S. H.

Sociala distriktsbyrån nr 3

(omfattande S:t Görans församling). S:t Eriksgatan 63, n. b., C.; t. Kungsh. 43 92; expeditionstid: 11—12.

Föreståndare.

Simson, C. G:son.

Sociala distriktsbyrån nr 4

(omfattande Matteus församling). Västmannagatan 92, Va.; t. 855 11; expeditionstid: 11—12.

Föreståndare.

Handberg, O. A. L.

Sociala distriktsbyrån nr 5

(omfattande Adolf Fredriks och Gustav Vasa församlingar).

Vallingatan 24, C.; t. Norr 242 37; expeditionstid: 11—12.

Föreståndare.

Andersson, K. J. G.

Sociala distriktsbyrån nr 6

(omfattande Jakobs och Johannes församlingar).

Snickarebacken 6, n. b., C.; t. 27 29; expeditionstid: 11—12.

Föreståndare.

Pettersson, K. J. G.

Sociala distriktsbyrån nr 7

(omfattande Engelbrekts församling).

Valhallavägen 78, Ö.; t. 780 16; expeditionstid: 11—12.

Föreståndare.

Sandström, C. N.

Sociala distriktsbyrån nr 8

(omfattande Hedvig Eleonora och Oscars församlingar).

Kommendörsgatan 30, n. b. (ing. Artillerigatan 49), Ö.; t. 777 73; expeditionstid: 11—12.

Föreståndare.

Fredrikson, K. G. A.

Sociala distriktsbyrån nr 9

(omfattande Maria församling samt förutv. 13:e roten¹⁾ av Katarina församling).

Mariagatan 18, n. b., Sö.; t. Söder 155 83; expeditionstid: 11—12.

Föreståndare.

Mellin, F. R. E.

Sociala distriktsbyrån nr 10

(omfattande Högälids församling).

Högälids prästgård, Sö.; t. Söder 73 80; expeditionstid: 11—12.

Föreståndare.

Hellquist, N. E. F.

Sociala distriktsbyrån nr 11

(omfattande Katarina församling med undantag av förutv. 13:e roten¹⁾).

Götgatan 38, 1 tr., Sö.; t. Söder 138 13; expeditionstid: 11—12.

Föreståndare.

Sandström, H. S.

¹⁾ Se statistiska avdelningen.

HN.

Sociala distriktsbyrån nr 12
(omfattande Sofia församling).

Bondegatan 74, Sö.; t. Söder 334 25; expeditionstid: 11—12.

Föreståndare.

Östlund, N. E.

Sociala distriktsbyrån nr 13

(omfattande förutv. 33:e och 34:e rotarna¹) av Brännkyrka församling).

Församlingshuset, Liljeholmen; t. Liljeholmen 51; expeditionstid: 11—12.

Föreståndare.

Thurberg, G. O.

Sociala distriktsbyrån nr 14

(omfattande förutv. 32:a roten¹) av Brännkyrka församling).

Kyrkogårdsvägen 43, Enskede; t. Enskede 8 58; expeditionstid: 11—12.

Föreståndare.

Saloman, A. K. J.

Sociala distriktsbyrån nr 15
(omfattande Bromma församling).

Ullsunda slott, Ullsunda; t. Ullsunda 158; expeditionstid: 11—12.

Föreståndare.

Blanck, A. V.

Sabbatsbergs sjukhus.

Dalagatan 9 & 11, Va. (postgirokontonr 1074); t. »Sabbatsbergs sjukhus» (växel); Norr 217 91 (kontoret).

Mottagningstid (för intagning av patienter):

för utvärtas sjuka	10—11 varje dag
» invärtas »	11—12 » »
» kvinnosjukd.	2—2,30 » »
» öron-, näs- och strupsjukdomar	8,30—9,30 » »
» ögonsjukdomar vardagar	11,30—12 och söndagar 9,30—10.

(Rörande poliklinikerna se nedan.)

Besökstid:

allmänt rum tisdagar, torsdagar och lördagar 2—3, sön- och helgdagar 1,30—3; halvenskilt rum alla dagar 11—2, 6—7; isolerings- och tuberkulospaviljongerna onsdagar 2—3, sön- och helgdagar 1,30—3.

Sjukvårdsavgifter: se ovan sid. 111.

Nära 15 års förhandlingar mellan de kommunala myndigheterna föregingo beslutet om byggande av detta sjukhus. Dessa förhandlingar inleddes genom tillsättandet år 1858 av en kommitté och avslutades genom stadsfullmäktiges god-

kännande den 2 december 1872 av de framställda förslagen. Den nya sjukhusanläggningen, vilken i januari 1879 med 340 sängar kunde öppnas för sjukas emottagande, har tid efter annan kompletterats genom åtskilliga nya byggnader och även genom andra viktiga förbättringar. År 1907 beslöt stadsfullmäktige låta uppföra trenne nya paviljonger, entré- och poliklinikbyggnad med operationsavdelning samt år 1908 en särskild paviljong för öron- och ögon-sjukdomar. En röntgenavdelning öppnades år 1910. Vidare anslö stadsfullmäktige under åren 1919 och 1920 medel till ombyggnad av två till sjukhuset hörande s. k. sommarpaviljonger, varigenom möjlighet vunnits att använda dessa lokaler för sjukhusändamål även under den kallare årstiden. Under de senaste åren hava slutligen, enligt beslut av stadsfullmäktige år 1923, vissa utvidgningar av ögon-, öron- och röntgenavdelningarna ägt rum.

Sjukhusets 861 sängar äro fördelade på sju avdelningar: två medicinska med 312 sängar, två kirurgiska med 259, en gynekologisk med 60, en ögonavdelning med 40, en avdelning för öron-, näs- och strupsjukdomar med 57 eller tillsammans 728 platser samt dessutom en isoleringsbyggnad med 8, ett konvalescenthem (se nedan) med 60, en evakuationspaviljong med 48, en upptagningsanstalt (se sid. 130) med 13 platser och 4 celler. På den medicinska avdelningen äro anställda två överläkare och fyra underläkare, på den kirurgiska två överläkare och fyra underläkare. Läkarevården vid den gynekologiska avdelningen och avdelningen för öron-, näs- och strupsjukdomar bestrides, i förening med klinisk undervisning åt medicinska kandidater, av karolinska institutets lärare i dessa ämnen, med biträde av var sin amanuens. På grund av den för närvarande mycket höga beläggningen å den medicinska avdelningen har därstädes anordnats en extra sjukavdelning under ledning av en extra överläkare med biträde av en extra underläkare.

Inom sjukhusets område ligger Isidor Dannströms konvalescenthem. Genom testamente av direktör Isidor Dannström och hans hustru erhöill Sabbatsbergs sjukhustyrelse år 1898 en summa av 140,000 kr. »till upprättande av ett konvalescenthem för huvudsakligen konvalescenter från Sabbatsbergs sjukhus» att förvaltas som en särskild fond och redovisas på samma sätt som andra sjukhuset tillkommande medel. Stadsfullmäktige upplåto år 1899 plats för hemmet och bestämde, att kommunen skulle åtagas sig konvalescenternas vård och underhåll å anstalten. Hemmet togs i bruk år 1903. Läkarevården bestrides av sjukhusets läkare och vid hemmet äro endast anställda en sköterska och en vaktkarl, tillika eldare.

Vid sjukhuset finnas inrättade polikliniker å kirurgiska, medicinska, gynekologiska, ögon- och öronavdelningarna. Dessa hållas öppna å följande tider:

¹) Se statistiska avdelningen.

medicinska polikliniken vardagar 9,30—10 (för kvinnor) och 12,30—1 (för män)
 kirurgiska > vardagar 10—11
 gynekologiska > > 2—3,30
 ögon- > > 11,30—12
 öron- > > 8,30—9,30

Rörande poliklinikavgifter se sid. 111.

Stadsfullmäktige beslöt den 19 maj 1924 anvisa medel till uppförande vid Sabbatsbergs sjukhus av ett personalhus, huvudsakligen avsett till sjuksköterskeelevehem, för en beräknad kostnad av 1,975,000 kr. Samtidigt godkände fullmäktige ett preliminärt avtal med svenska röda korset angående upprättande och drivande av en sjuksköterskeskola vid Sabbatsbergs sjukhus, vilket avtal skulle träda i kraft, då elevhemmet blivit färdigt att tagas i bruk. Detta skedde den 1 okt. 1927, då elevhemmet av staden överlämnades till stiftelsen Rödakorshemmet. Enligt nyss nämnda avtal har röda korset förbundit sig att ställa för sjukvårdsarbetet inom Sabbatsbergs sjukhus erforderligt antal sjuksköterskeelever (till en början minst 185) till förfogande, mot att staden tillhandahåller röda korset för sjuksköterskeskolan och elevhemmet erforderliga lokaler.

Instruktioner m. m. Instruktioner och ordningsstadgar att gälla vid Sabbatsbergs sjukhus, antagna av dess styrelse den 28 juli 1904. Kontrakt mellan karolinska institutet och Stockholms stads hälsovårdsnämnd ang. gynekologisk klinik den 22 aug. 1879. Kontrakt mellan karolinska institutet och hälsovårdsnämnden ang. klinik för örönsjukdomar den 15 okt. 1910. Stadgar för Isidor Dannströms konvalescenthem, antagna av hälsovårdsnämnden den 13 nov. 1903. Avtal angående upprättande och drivande av en sjuksköterskeskola vid Sabbatsbergs sjukhus, godkänt av stadsfullmäktige den 19 maj 1924 och av överstyrelsen för svenska röda korset den 16 jan. 1924.

Stat år 1928. Utgifter: 2,165,400 kr.; inkomster: 771,900 kr.

Direktör

(arvode 2,200 kr.).

Simon, M. H. J. (se nedan).

Överläkare.

Giertz, K. H. (förordn. t. o. m. $31/1$ 1938), mottagningstid: 8,30—9. Hybinette, O. S. (förordn. t. o. m. $29/2$ 1932), mottagningstid 10—10,30, å kirurgiska avd. (21); Josefson, A. R. (förordn. t. o. m. $1/2$ 1929), mottagningstid: 12—1. Hedenius, P. A. I. (förordn. t. o. m. $31/12$ 1928), mottagningstid: 10,30—11, å medicinska avd. (21); Forsmark, E. (förordn. t. o. m. $4/2$ 1929), mottagningstid: 11—11,30, å ögonavd. (18); Simon, M. H. J. (förordn. t. o. m. $31/2$ 1929), mottagningstid: 11,30—12,30, å röntgenavd. (18).

Överläkare

(avlönade av karolinska institutet).

Ahlström, E. O. M., mottagningstid: 12,30—1 (å gynekologiska avd.); Holmgren, N. G. F:son, mottagningstid: 10,30—11 (å öronavd.).

Extra överläkare

(arvode efter 7,800 kr. per år).

Öhnell, R. H., mottagningstid: 11—12 (å medicinska avd.).

Underläkare

(5,700 kr.¹).

Törnell, E., Rasch, F. W., Rhodin, H. D., Erlands-son, S. G. G. (å medicinska avd.); Odelberg, A. Å:son, Henrikson, K. V., Mattsson, H. J. Å., Roman, R. (å kirurgiska avd.); Cronstedt, J. L., frih. (å ögonavd.); Berglund, Å. E. (å patologiska avd.); Lindblom, A. F. (å röntgenavd.).

Poliklinikläkare

(4,000—3,000 kr.).

Olivecrona, A. H. (å kirurgiska polikliniken); Österberg, J. H. (å medicinska polikliniken).

En *extra underläkare* å medicinska avd. (arvode efter 5,700 kr. per år, tre *assistentläkare* (oavlönade), en å kirurgiska, en å medicinska och en å röntgenavd.; en *underläkare* och fyra *amanuenser* (avlönade av karolinska institutet)²), underläkaren och en amanuens å gynekologiska avd. samt tre amanuenser å öronavd.

Patolog och obducent

(5,500 kr.).

Bergstrand, K. J. H.

Sju *operationssköterskor* (7), två *röntgensköterskor* (7), trettonio *sjuksköterskor* (därav en vid konvalescenthemmet) (6), fyra *laboratoriebiträden* (6), ett *fotografiskt biträde* å röntgenavd. (6), sju *extra sjuksköterskor* (2,400 kr.), två *sjukgymnaster* (1,800 kr.), fyra *extra sjukvårdsbiträden* (1,770—1,500 kr.), femtioett *sjuksköterskebiträden* (500 kr. jämte bostad och kost).

Predikant

(2,000 kr.).

Wolfbrandt, E. G., komminister i Adolf Fredriks förs., tf.

En *organist* (240 kr.).

¹ Efter ett års väl vitsordad tjänstgöring kan avlöningen höjas med 600 kr. Dessutom utgår till de å kirurgiska polikliniken tjänstgörande underläkarna särskilt arvode med sammanlagt högst 4,000 kr. per år, varå rörligt lönetillägg icke må beräknas, och till de å medicinska och ögonpoliklinikerna tjänstgörande underläkarna hälften av inflytande poliklinikavgifter.

² Till av karolinska institutet avlönade underläkare och amanuenser å gynekologiska och öronavdelningarna utgår dessutom tilläggsersättning av stadens medel.

HN.

Sysselman (20).

Johansson, A. G.; t. »Sabbatsbergs sjukhus» och
Norr 217 91; mottagningstid: 12—2.

Bokhållare (13).

Herrman, N. V. A., tjf., tjf. Ellnert, E. F.

Kassör

(3,420 kr.).

Holmberg, Olena.

Tre *kontorsskrivare* (7), en *extra kontorsskrivare* (2,280 kr.), ett *extra skrivbiträde* (1,770 kr.).

Maskinist (13).

Swedman, N. H.

Vaktmästare (7).

Söderberg, W. A.; Andersson, A.; Gustafsson, G. A.

En *biträdande maskinist* (10), en *extra maskinist* (2,550 kr.), en *snickare* (7), en *reparatör* (6), två *vaktmästare* (6), två *vaktmästare* (5), en *portvakt* (4), en *husmoder* (8), en *köksförestånderska* (7), en *tvättförestånderska* (5), en *biträdande husmoder* (4), en *biträdande köksförestånderska* (4), en *baderska* (2), en *portvakt* (1), en *biträdande portvakt* (1,500 kr.), fem *eldare* (III b), nio *drängar* (III a), en *överkokerska* (II c), en *biträdande tvättförestånderska* (II c), tre *telefonbiträden* (II c), ett *biträde* å röntgenavdelningen (II c), två *kokerskor* (II a), en *kallskänka* (I d), fyra *sömmerskor* (I d), en *första husa* (I c), fyra *maskintvätterskor* (I c), tjugu *köksbiträden* (I b), sextiofem *städerskor* (I b), tjugu *tvätterskor* (I b).

Sjukhuset S:t Görän.

Stadshagen. C. (postgirokonto nr 1083); t. Norr 328 30 (växel); 341 54 (kontoret).

Mottagningstid (för intagning av patienter):
för sjuka, lidande av köns- och hudsjukdomar:
för kvinnor:

könssjukdomar: vardagar utom lördagar 11,30—12,30—och 6,30—7, lördagar 11,30—12,30 och 5—5,30;

hudsjukdomar: vardagar 11,30—12,30;

för män:

könssjukdomar: vardagar utom lördagar 12,30—1,30 och 6,30—7, lördagar 12,30—1,30 och 5—5,30;

hudsjukdomar: vardagar 12,30—1,30;

för sjuka, lidande av tuberkulos:

lungtuberkulos: vardagar 10,30—11;

kirurgisk tuberkulos: vardagar 11,30; poliklinisk undersökning: onsdagar 3—3,30.

Besökstider:

för patienter å helenskit rum:
ingen bestämd tid;

för patienter å halvenskit rum:
söndagar, onsdagar och lördagar 1—2;

för patienter å allmänt rum:

å avd. för köns- och hudsjukdomar:

kvinnliga patienter: tisdagar och fredagar 1—2;

manliga patienter: onsdagar och lördagar 1—2;

hudpatienter och barnavd. dessutom söndagar 2—3;

å tuberkulosavdelningarna:

lungtuberkulos: söndagar 12,30—2 samt tisdagar och torsdagar 10—11,30;

kirurgisk tuberkulos: söndagar och torsdagar 10—11,30;

övriga tider efter läkarens särskilda tillstånd.

Sjukvårdsavgifter: se ovan sid. 111. (Rörande avgifter för viss poliklinisk behandling se nedan.)

Den första plats i Stockholm, varest köns-sjuka vårdades i avskild lägenhet, lär hava varit Danviken. Där behandlades sedan början av 1700-talet de bland hjonen, som ledo av svårartad könsjukdom, i en särskild sjukstuga, som sedermera började kallas kurhus. På 1730-talet började man dit översända könsjsuka från staden. Sedan det nya sinnessjukhuset å Danviken blivit färdigt år 1788 (se sid. 126), utvidgades avdelningen för könsjsuka till 50 platser, men på grund av de sinnessjukas växande mängd måste efter år 1812 detta utrymme inskränkas. Den 1 april 1814 stängdes Danviken för de köns-sjuka, sedan ett provisoriskt kurhus på 20 sängar för stadens behov inrättats å Kungsholmen. I enlighet med förslag av särskilda av överstätt-hållarämbetet utsedda kommitterade inrättades därefter år 1816 ett för Stockholms stad och län gemensamt kurhus å 100 sängar i den å Kungsholmen befintliga kronbrännerieriegendomen, vilken av statsverket upplåtits för ändamålet.

Redan i slutet av 1820-talet började dock svårigheter att uppstå i fråga om utrymmet, varför tid efter annan provisoriska åtgärder måste vidtagas, och år 1844 beslöts en större tillbyggnad av kurhuset. Dels på grund av det ytterst bristfälliga skick, varuti kurhusets byggnader råkat, och dels emedan sjukhuset snart visade sig allt mera otillräckligt, blev emellertid frågan om nya lokaler allt mera trängande. I anledning härav fattades på 1880-talet beslut om uppförandet av ett nytt, uteslutande för staden avsett sjukhus för könsjsuka patienter. Det nya sjukhuset för-lades till Stadshagen på Kungsholmen, där byggnadsarbetet påbörjades år 1886 och fullbordades år 1888. Sjukhuset, som benämndes S:t Görän, skulle visserligen i första rummet användas för vård av könsjsuka och av patienter med hudsjukdomar men beräknades främdeles kunna komma till användning även för andra sjukdomar. Vid tider av större sjuklighet i Stockholm hava också på sjukhuset anordnats avdelningar dels för olika invärtes sjukdomar, dels även för sinnessjukdomar. I början av år 1902 öppnades vid sjukhuset i en nyuppförd paviljong en särskild avdelning med 108 sängar för sjuka med

hemortsrätt i Stockholm lidande av lungtuberkulos i mera framskridet stadium, och år 1907 utökades denna avdelning med en andra sjukpaviljong. På hösten 1910 inrättades å sjukhuset en avdelning å 100 sängar för kirurgisk tuberkulos, varvid sängplatsernas antal för lungtuberkulos minskades till 146. År 1922 tillkom en ny isoleringspaviljong.

F. n. pågår — med av stadsfullmäktige 1925 och 1927 anvisade medel (tillsammans 4,426,000 kr.) — en omfattande om- och tillbyggnad av sjukhuset, avseende bl. a. modernisering och utvidgning av sjukhusets ekonomibyggnader, omändring av vissa paviljonger samt påbyggnad av sjukhusets huvudbyggnad, i syfte att möjliggöra inrättandet av två nya sjukavdelningar, en medicinsk och en kirurgisk, vardera med omkring 120 platser. Ombyggnaden av ekonomibyggnaderna samt av de ovannämnda paviljongerna har fullbordats under år 1927, varigenom platsantalet ökat med 56. Byggnadsarbetena å huvudsjukhuset beräknas vara avslutade år 1929.

Hela sängantalet är f. n. 595, av vilka 188 komma på avdelningen för könssjukdomar, 61 på avdelningen för hudsjukdomar, 246 på avdelningarna för tuberkulos samt 100 (f. n. ej tillgängliga) platser inom det under ombyggnad varande huvudsjukhuset (jfr ovan), vilka platser förut disponerats för hud- och könssjuka men nu äro avsedda att tillsammans med ytterligare tillkommande platser användas för invärtes sjuka. Vid avdelningen för hudsjukdomar finnes en finsenavdelning, vars verksamhet även omfattar behandling med röntgen, radium, kvartslampa och kolsyra. En av överläkarsbefattningarna å avdelningen för köns- och hudsjukdomar uppehålls av professorn i syfilidologi vid karolinska institutet, som där och å polikliniken, med biträde av en underläkare och en amanuens, meddelar undervisning åt medicine kandidater.

Skolundervisning meddelas åt barnen på de olika avdelningarna.

Med anledning av den fr. o. m. 1919 gällande lagen om åtgärder mot utbredningen av könssjukdomar, har sjukhuset fått i uppdrag av hälsovårdsnämnden att vid sin poliklinik anordna mottagningar för kostnadsfri läkarundersökning och behandling av dylika sjukdomar i smittsam skede, samt i annat fall mot en avgift för stockholmsbo av en kr. per gång och för landsortsbo av två kr. per gång eller mot avlämnande av vederbörligt intyg om medellöshet (jfr sid. 133).

Vård av könssjuka inom Stockholm förekommer vidare vid sjukhuset Eira, Stockholms stads och läns sjukhus, som i detta avseende utgör den direkta fortsättningen av det forna kurhuset (se ovan samt under avd. 4), ävensom vid vissa polikliniker (se sid. 134).

Författningar. Lag den 20 juni 1918 ang. åtgärder mot utbredning av könssjukdomar,

med ändr. den 15 juni 1922. Instruktion för personalen vid sjukhuset S:t Göran, fastställd den 17 dec. 1913. Avtal mellan hälsovårdsnämnden och karolinska institutet ang. klinisk undervisning i syfilidologi vid sjukhuset S:t Göran, godkänt av kungl. maj:t den 22 maj 1925.

Stat år 1928. Utgifter: 1,690,500 kr. (däruv att täckas med lånemedel 380,000 kr.; dessutom inom linjen fört, år 1927 beviljat lånemedelsanslag 600,000 kr.); inkomster: 351,000 kr.

Direktör

(arvode 1,300 kr.).

Marcus, K. J. (se nedan).

Överläkare.

Marcus, K. J. (förordn. t. o. m. $\frac{30}{4}$ 1929), mottagningstid: 12—12,30, å avd. för köns- och hudsjukdomar (21); Lindhagen, F. E. (förordn. t. o. m. $\frac{1}{10}$ 1929), mottagningstid: 11,30—12, å avd. för lungtuberkulos (21); Waldenström, J. H. (förordn. t. o. m. $\frac{4}{6}$ 1929), mottagningstid: 11,30—12, å avd. för kirurgisk tuberkulos (21); Schaumann, J. (förordn. t. o. m. $\frac{29}{2}$ 1932), mottagningstid: 12—12,30, å avd. för ljusbehandling (18).

Överläkare

(avlönad av karolinska institutet).

Almkvist, J. R., mottagningstid: 11,30—12 (å avd. för köns- och hudsjukdomar).

Underläkare

(5,700 kr.¹).

Willners, K. G., Evelius, H. R. (å avd. för köns- och hudsjukdomar); Risinger, P. W. (å avd. för kirurgisk tuberkulos); Zetterqvist, A. (å avd. för medicinsk tuberkulos).

Läkare vid polikliniken

(avlönade av statsmedel med var och en 6,500 kr.; bidrag från staden 1,000 kr. åt var och en för behandling av hudsjukdomar).

Birger, S.; Strandberg, J. V.; Kjellberg, Gerda E.; Rhodin, N. J.

En *underläkare* och en *amanuens* å syfilidologiska kliniken (avlönade av karolinska institutet), en *assistentläkare* å avd. för medicinsk tuberkulos (oavlönad).

En *operationssköterska* (7), en *översköterska* å ljusavdelningen (6), femton *sjuksköterskor* (6), en *sköterska* å serologiska laboratoriet (6), en *röntgensköterska* (6), ett *laboratoriebiträde* (6), fyra *sköterskor* å ljusavdelningen (5), två *extra sjuksköterskor* (2,400 kr.), två *poliklinisksköterskor* (2,880—2,100 kr.), ett *biträde* å operationsavdelningen (2), ett *sköterskebiträde* å polikliniken (1,320 kr.), femtio *sjuksköterskebiträden* (1 b), två *sjukgymnaster* (en 1,800 kr., en ej fast

¹) Efter ett års väl vitsordad tjänstgöring kan avlöningen höjas med 600 kr.

HN. arvode, två biträden för *ljusbehandling* å tuberkulosavd. (1,560 kr.).

Predikant
(1,320 kr.).

Rosenius, P. J., komminister i Jakobs förs.

Syssloman (19).

Thorell, G. A. S.; t. 341 54; mottagningstid:
12—2.

Bokhållare (13).

Segervall, N. G.

Två kontorsskrivare (7), ett *poliklinik-skrivbiträde* (1,920 kr.).

Maskinist (13).

Karlsson, G. O.

Vaktmästare (7).

Häll, H. A:son; Lindhe, C. J.

En *biträdande maskinist* (10), en *snickare* (7), en *vaktmästare* (6), en *reparatör* (6), en *badare* (5), en *husmoder* (7), en *köksförestånderska* (7), en *tvättförestånderska* (4), en *biträdande köksförestånderska* (4), en *baderska* (2), två *portvakter* (1), sju *eldare* (III b), sex *drängar* (III a), en *överkokerska* (II c), två *första biträden* (II c), två *första kokerskor* (II b), en *ångkokerska* (II a), tre *telefonbiträden* (I d), en *kallskänka* (I d), ett *spisbiträde* (I d), ett *ångkokerskebiträde* (I d), fem *sömmerskor* (I d), tolv *köksbiträden* (I b), ett *biträde vid linneförrådet* (I b), tjugutvå *städerskor* (I b).

Sjukhuset S:t Erik.

Fleminggatan 22, C. (postgirokonto nr 2034); expeditionen: t. 316 67, 316 68, 336 03; expeditionstid: 8,30—4 (lördagar och helgdagsaftnar 8,30—2); ang. särskilda avdelningar se nedan.

Sjukhuset S:t Erik leder sitt ursprung från sjukavdelningarna vid den under fattigvårdsnämnden lydande Stockholms stads allmänna försörjningsinrättning, vilken daterar sin uppkomst från tiden närmast efter den nya kommunalförordningens införande (1862). Vid denna tid hade huvudstaden två s. k. arbets- och försörjningsinrättningar, den ena å Norr (>Grubbens gårde> å Kungsholmen), den andra å Söder (den s. k. >Dihlströmska inrättningen>). Redan år 1864 ombildades dessa, den förra till försörjningsinrättning, den senare till arbetsinrättning (numera vårdhemmet Högalid, se sid. 157). Till försörjningsinrättningen överflyttades 1878 de militärhjon, som efter upplösningen av den provisoriska militärförsörjningsinrättningen i Stockholm 1851 övertagits och dittills vårdats i en särskild anstalt Stockholms stads militärförsörjningsinrättning. De överflyttades sedermera till arbetsinrättningen.

Allmänna försörjningsinrättningen, som fr. o. m. år 1922 erhöll den ändrade benämningen S:t Eriks sjuk- och vårdhem, bestod av dels en huvudavdelning, dels sju (tidigare åtta) filialer. Huvudavdelningen var fördelad å tre underavdelningar: lasarettsavdelningen, sinnessjukavdelningen (se även sid. 126) och försörjningsavdelningen. I enlighet med stadsfullmäktige den 16 juni 1924 godkända grunder för omläggning av fattigvårdens anstaltsvård för vuxna skedde fr. o. m. den 1 juli 1926 en omorganisation av S:t Eriks sjuk- och vårdhem, varvid hemmets huvudavdelning — sedan klientelet å dess försörjningsavdelning överförts till vårdhemmet Högalid och andra fattigvårdsanstalter (jfr nedan) — överflyttades till hälsovårdsnämndens förvaltning. I samband med överflyttningen har anstalten, som härigenom helt och hållet fått karaktären av sjukhus, erhållit den ändrade benämningen sjukhuset S:t Erik. (Inom anstalten är dock fortfarande tills vidare förlagd en till vårdhemmet Högalid hörande, mindre försörjningsavdelning.)

Efter överflyttningen till hälsovårdsnämnden har sjukhuset S:t Erik, i likhet med flertalet av stadens övriga sjukhus, ställts under sjukhusstyrelsens förvaltning. Beträffande intagning, vårdavgifter, personalens tillsättning m. m. gälla numera samma bestämmelser som för stadens övriga sjukhus.

Sjukhuset S:t Erik är beläget å Kungsholmen, Fleminggatan 22, och upptager med tillhörande gårdar och planteringar större delen av kvarteret Tegelslagaren mellan nämnda gata och Klaraviken. Sjukhuset, som är huvudstadens största sjukvårdsinrättning, är fördelat på två avdelningar, en lasarettsavdelning med 1,009 platser, varav 825 å medicinska och 184 å kirurgiska avdelningen, samt en sinnessjukavdelning med 387 platser. Dessutom finnes vid sjukhuset en kirurgisk poliklinik. Beträffande poliklinikavgifter se sid. 111. Enligt med karolinska institutet träffat avtal meddelas av de båda överläkarna å sjukhusets lasarettsavdelning klinisk undervisning i medicin åt medicinska kandidater.

Stat år 1928. Utgifter: 2,500,700 kr.; inkomster: 921,700 kr.

Direktör

(arvode 2,200 kr.).

Edholm, E. (se nedan).

Lasarettsavdelningen.

Fleminggatan 22, C.; tel. se nedan.

Mottagningstid (för intagning av patienter): alla dagar 1—2; dessutom å polikliniken (västra sjukhuset) alla dagar 9—10 f. m. (för män) och 10—10,30 f. m. (för kvinnor), för olycksfall hela dagen (8 f. m.—8 e. m.).

Besökstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 2—3, söndagar 1,30—3.

Sjukvårdsavgifter: se ovan sid. 111.

Västra sjukhuset.

T. 314 75, Norr 64 84 (medicinska avd.);
308 21 (kirurg. avd.).

Överläkare (21)

(dessutom undervisningsarvode från karolinska institutet 4,000 kr.).

Lindbom, E. O. (förordn. t. o. m. ³⁰/₆ 1933);
mottagningstid: 10,30—11 f. m. (å medicinska avd.).

Överläkare (21).

Edholm, E. (förordn. t. o. m. ²⁸/₂ 1938); mot-
tagningstid: 10,30—11 f. m. (å kirurgiska avd.) (se även ovan).

Underläkare

(5,700 kr.¹).

Arborelius, M. O., Åkerberg, C. L. K. (å medicinska avd.); en vakant (å kirurgiska avd.).

Obducent och patolog

(5,500 kr.).

Henschen, F.

Läkare vid röntgenavdelningen

(3,500 kr.).

Westermarck, N. J. H.

Två assistentläkare (oavlönade).

En översköterska (7), en operationsskö-
terska (7), en röntgensköterska (7), tjugu-
två sjuksköterskor (6), sex extra sjukskö-
terskor (2,400 kr.), två sjukgymnaster (1,800
kr.), två laboratoriebiträden (2), en baderska
(2), sjuttioåtta sjuksköterskebiträden (I b),
två baderskebiträden (I b).

Östra sjukhuset

(sjukhuset omfattar endast medicinsk avd.).

T. 309 56, Norr 98 35; 309 92 (norra sjuk-
avd.).

Överläkare (21)

(dessutom undervisningsarvode från karolinska in-
stitutet 4,000 kr.).

Wikner, R. P. E. (förordn. t. o. m. ³⁰/₆ 1933);
mottagningstid: 10,30—11 f. m.

Underläkare

(5,700 kr.¹).

Rülcker, E. R. A. O.; Möllerström, J. W. S.

Extra läkare

(3,500 kr.).

Sahlgren, E. J. A.

Två assistentläkare (oavlönade).

En översköterska (7), nitton sjuksköter-
skor (6), ett laboratoriebiträde (5), tre extra
sjuksköterskor (2,400 kr.), två sjukgymnas-
ter (1,800 kr.), femtiosju sjuksköterskebiträ-
den (I b).

¹) Efter ett års väl vitsordad tjänstgöring
kan avlöningen höjas med 600 kr.

Sinnessjukavdelningen.

T. 336 91, Norr 96 91.

Besökstid: torsdagar och söndagar 1—2 e. m.
Sjukvårdsavgifter: se ovan sid. 111.

Rörande sinnessjukavdelningen vid sjukhuset
S:t Erik se även historiken å sid. 126.

Överläkare (21).

Eneström, Hj. E. (se även sid. 127, förordn.
t. o. m. ³⁰/₁₁ 1936); mottagningstid: 10,30
—11 f. m.

Biträdande läkare

(3,500 kr.; dessutom personligt tillägg 2,200 kr.).

Markström, E. U. E.

Två föreståndarinnor (8), tre översköter-
skor (7), två extra översköterskor (2,460
kr.), elva skötare (7), två extra skötare (1,800
kr.), fyrtiosju sköterskor (5), fjorton extra
sköterskor (1,500 kr.), åtta skötarelever
(1,680 kr.), fyra sköterskeelever (1,380 kr.).

Predikant

(3,600 kr.).

Heldt, T. E. O., tf. ständig adjunkt i Kungsholms
förs.

En organist och försångare (360 kr.).

Syssloman (21).

Petri, Hj. M.; t. 336 03, 316 67, 316 68; mot-
tagningstid: 9—11.

Kassör (15).

Malmström, A.

Bokhållare (13).

Holst, K. F.; Valdén, G. F., tj. (se sid. 177);
Grill, C.; Boman, G. S.

En kontorsskrivare (7), en extra kon-
torsskrivare (3,060 kr.).

Maskinist (13).

Larsson, V.

Vaktmästare (7).

Engström, G. H.; Falk, A. L.; Svensson, J. A.;
Svedberg, A.; Almgren, K. A.

Tre biträdande maskinister (10), en
vaktmästare (6), en reparatör (6), tre extra
hantverkare (3,000—2,640 kr.), tre extra
vaktmästare (2,400—2,160 kr.), en tvätt-
och arbetsförestånderska (7), en köksföre-
stånderska (7), två underförestånderskor
(4), sju eldare (III b), en dräng (III a), ett
första köksbiträde (II c), en första koker-
ska (II a), en andra kokerska (I d), tretton
arbetsbiträden (fyra I d, tre I c och sex I b),
tjugu köksbiträden (fyra I c och sexton I b).

HN.

Maria sjukhus.

Volmar Yxkullsgatan 25, Sö. (postgiro-konto nr 2056); t. Norr 325 30 (växel).

Mottagningstid (för intagning av patienter):
å kirurgiska avd. vardagar 12,30—1,30, sön- och helgdagar 9—10;
å medicinska avd. alla dagar 9—10;
samt dessutom å polikliniken alla vardagar 12,30—1,30.

Besökstid:

allmänt rum tisdagar, torsdagar, lördagar och söndagar 1—2;

halvenskilt rum alla dagar 11—2, 6—7.

Expeditionstid: å sysslomanskontoret 9—2.
Sjukvårdsavgifter: se ovan sid. 111.

År 1874, då bristen på sjukhus i Stockholm var synnerligen stor, inköptes för stadens räkning en med en större fabriksbyggnad och ett boningshus bebyggd tomt mellan Volmar Yxkulls- och Gamla Prästgårdsgatorna för att användas till sjukhus. Härtill inreddes fabriksbyggnaden, vari med ingången av 1876 ett sjukhus på 130 sängar öppnades, vilket från och med 1878 benämndes Maria sjukhus. Genom tillbyggnader 1885, 1896 och 1917 hava dels förbättrade bostadsförhållanden vunnits för tjänstepersonalen, dels lämplig lokal kunnat inredas för sjukhusets polikliniska verksamhet. Ny ekonomibyggnad uppfördes 1906, nytt gravkapell 1907. Vid sjukhuset, som förut i huvudsak avsetts för kirurgiska fall, upprättades våren 1918 även en medicinsk avdelning samt en avdelning för utförande av röntgenundersökningar. Sängantalet är f. n. 241, därav 136 å kirurgiska och 105 å medicinska avdelningen. En på sjukhustomten uppförd upptagningsanstalt (se sid. 130), avsedd för hastigt insjuknade (en tid även för provisorisk vård av sinnessjuka, se sid. 126), införldes år 1918 med själva sjukhuset och ingår numera i det samma som en vanlig sjukavdelning. Överläkarbefattningen å kirurgiska avdelningen uppehålls av ene professorn i kirurgi vid karolinska institutet, som i samband därmed jämväl meddelar klinisk undervisning åt medicine kandidater.

Vid sjukhuset är inrättad en kirurgisk poliklinik, som är öppen alla vardagar 12,30—1,30.

Rörande poliklinikavgifter se sid. 111.

Instruktioner. Instruktioner för kommissarien (numera sysslomannen) och predikanten vid Maria sjukhus, utfärdade av styrelsen den 3 febr. 1876.

Stat år 1928. Utgifter: 964,960 kr.; inkomster: 399,360 kr.

Direktör

(arvode 1,100 kr.).

Key, E. S. H. (se nedan).

Överläkare.

Tillgren, J. (förordn. t. o. m. ³⁰/₁₁ 1929), mottagningstid: 10,30—11, å medicinska avd. (21); **Åkerlund, Å. O.** (förordn. t. o. m. ³⁰/₄

1930), mottagningstid: 9—9,30, å röntgenavd. (18); en vakant, å kirurgiska avd. (21)¹).

Överläkare

(avlönad av karolinska institutet).

Key, E. S. H., mottagningstid: 1—1,30 (å kirurgiska avd.).

Extra överläkare

(arvode efter 6,300 kr. per år).

Söderlund, N. G. (å kirurgiska avd.).

Underläkare

(5,700 kr.²).

Fernström, B. Ison, Perman, E. G. S., Hellström, J. G. L. (å kirurgiska avd.); **Gentz, K. M. A., Ingolf, K. A.** (å medicinska avd.); **Sandström, C.**, (å röntgenavd.).

En *extra underläkare* å kirurgiska avd. (4,275 kr.), tre *assistentläkare* (oavlönade), två å medicinska och en å röntgenavd.

Obducent och patolog

(4,000 kr.).

Wahlgren, F. F.

En *operationssköterska* (7), en *röntgen-sköterska* (7), aderton *sjuksköterskor* (6), två *extra sjuksköterskor* (2,460—2,340 kr.), ett *laboratoriebiträde* (6), ett *extra laboratoriebiträde* (1,980 kr.), ett *fotografbiträde* å röntgenavd. (2,400 kr.), en *preparatris* (2,400 kr.) två *massöser* (1,800 kr.), femtiotvå *sjuksköterskebiträden* (I b), tjugutvå *biträdande sjuksköterskor* (500 kr., bostad och kost).

Predikant och organist

(1,240 kr.).

Ankar, G. A., komminister i Gustav Vasa förs.

Syssloman (19).

Olsson, E. V.; t. Norr 325 30; mottagningstid: 10—12.

En *kontorsskrivare* (7), ett *extra skrivbiträde* å röntgenavd. (1,980 kr.).

Maskinist (13).

Johnsson, S. A.

Vaktmästare (7).

Samuelsson, G. A.; **Petersson, P. A.;** **Wallin, N. G.**

En *husmoder* (7), en *köksförestånderska* (7), en *biträdande köksförestånderska* (4), en *baderska* (2), en *portvakt* (1), en *portvakt* (1,200 kr.), ett *portvaktsbiträde* (1,320

¹) De med befattningen förenade göromålen bestridas av professorn i kirurgi vid karolinska institutet E. S. H. Key (se nedan).

²) Efter ett års väl vitsordad tjänstgöring kan avlöningen höjas med 600 kr. Dessutom utgår till en var av de å kirurgiska polikliniken tjänstgörande underläkarna särskilt arvode med sammanlagt högst 4,000 kr. per år, varå rörligt lönetillägg icke må beräknas.

kr.), fyra *eldare* (III b), fyra *drängar* (III a), en *överkokerska* (II c), två *första kokerskor* (II b), en *kokerska* (II a), ett *biträde vid linneförrådet* (II a), en *överhusha* (I d), en *kallskänka* (I d), ett *spisbiträde* (I d), fyra *sömmerskor* (I d), en *husha* (I c), fyra *städerskor* (I b), tio *köksbiträden* (I b).

Åsö sjukhus.

Åsögatan 97, Sö. (postgirokonton nr 1084); t. Söder 142 20, Söder 142 21 (växel); Söder 309 60 (kontoret).

Mottagningstid (för intagning av patienter): varje dag 9—11.

Besökstid: tisdagar, torsdagar, lördagar och söndagar 2—3.

Sjukvårdsavgifter: se ovan sid. 111.

Detta sjukhus, t. o. m. år 1925 benämnt provisoriska sjukhuset, upprättades år 1902 såsom en ersättning för det förut för allmänna sjukvården använda Katarina sjukhus, vilket då måste fullständigt tagas i anspråk för beredande av rum för det växande antalet sinnessjuka (jfr sid. 126). För ändamålet förhyrdes nybyggda egendomen nr 9 i kvarteret Oron med adressnummer 97 vid Åsögatan (egendomen numera inköpt av staden) och 32 vid Nytorrgsgatan. Den 13 februari 1903 kunde det nya sjukhuset öppnas, sedan å Katarina sjukhus ännu kvarvarande sjuka, ävensom där anställda läkare och övrig personal med undantag av en del ekonomibetjäning dit överflyttats. År 1922 inrättades vid sjukhuset en särskild röntgenavdelning. Sjukhuset rymmer f. n. 102 platser, fördelade på en våning för manliga patienter med 34 sängar och två våningar för kvinnliga patienter med 68 sängar.

Instruktion. Instruktion för sysslomanen vid [provisoriska sjukhuset], antagen av sjukhusets styrelse den 12 nov. 1915.

Stat år 1928. Utgifter: 284,400 kr.; inkomster: 79,900 kr.

Direktör och överläkare (21)

(dessutom direktörsarvode 600 kr.).

Kahlmeter, T. G. (förordn. t. o. m. 31/12 1934); mottagningstid: 11,15—11,45.

Underläkare

(5,700 kr.¹⁾).

Engström, R. O.

Konsulterande röntgenläkare

(2,400 kr.).

Lundqvist, A. E. H.

En *extra underläkare* (arvode efter 5,700 kr. per år), en *assistentläkare* (oavlönad).

¹⁾ Efter ett års väl vitsordad tjänstgöring kan avlöningen höjas med 600 kr.

Obducent

(1,000 kr.).

Pettersson, A.

Fyra *sjuksköterskor* (6), ett *laboratoriebiträde* (6), en *nattsköterska* (2,400 kr.), ett *extra laboratoriebiträde* (1,940 kr.), en *sjukgymnast* (1,800 kr.), tolv *sjuksköterskebiträden* (I b).

Predikant

(900 kr.).

Ahlfeldt, R. A., komminister i Katarina förs. En *organist och försångare* (240 kr.).

Syssloman (16).

Johansson, K. E.; t. Söder 142 20, Söder 309 60; mottagningstid: 10—12.

En *kontorsskrivare* (7).

Vaktmästare (7).

Gazelius, A. H. L.

En *vaktmästare* (5), en *köksförestånderska* (4), en *tvättförestånderska* (2), en *baderska* (2), en *portvakt* (1), en *extra värmeledningsskötare* (2,280 kr.), tre *drängar* (III a), en *kokerska* (II a), en *sömmerska* (I d), ett *spisbiträde* (I d), fyra *köksbiträden* (I b), fyra *städerskor* (I b).

Barnsjukhuset Simon och Mathilda Sachs' minne.

Årstalunden, Sö. (postgirokonton nr 1071); t. Söder 370 64, (växel); Söder 311 98 (kontoret); Söder 314 14 (avd. I); Söder 365 64 (avd. II).

Mottagningstid (för intagning av patienter samt å polikliniken): vardagar 11—11,30.

Besökstid: söndagar och onsdagar 12,30—1,30.

Sjukvårdsavgifter: se ovan sid. 111.

Genom gåvobrev av den 12 febr. 1907 donerade stärbhusdelägarna efter framlidne generalkonsuln Simon Sachs och hans maka Mathilda Sachs en summa av 400,000 kronor att användas till grundande av ett sjukhus för späda barn med plats för minst 25 barn i första levnadsåret. Vid donationen voro fästade vissa villkor, bl. a. att donatorerna under sin livstid ägde att utse tre av styrelsens sju ledamöter och att kommunen upplåte tomt åt sjukhuset. En sådan upplåst av stadsfullmäktige år 1909 i Årstalunden. Sjukhuset, som öppnades den 9 mars 1911, har 46 platser för sjuka barn, 8 platser för am barn och 6 platser för medföljande digivande mödrar. Vid sjukhuset finnes även sedan den 1 okt. 1927 inrättad en poliklinik. Beträffande poliklinikavgifter se sid. 111.

På grund av donationsbestämmelserna (jfr ovan) förvaltas sjukhuset icke av sjukhusstyrelsen (se sid. 110) utan av en särskild styrelse.

HN.

Stat år 1928. Utgifter: 166,300 kr.; inkomster: 46,800 kr. (däruv 6,000 kr. ränta å donationsmedel).

Styrelse.

Almström, O. H., disponent, stadsfullm., Carlsson, f. Lindskog, Anna R., fru, stadsfullm., Fürstenberg, A., livmedikus, vice ordf., Tengbom, I. J., generaldirektör (valda av hälsovårdsnämnden); Ernberg, J. H., överläkare, Sachs, J. E., generalkonsul, ordf. och kassaförvaltare, Thiel, A. S., grosshandlare (valda av donatorerna).

Direktör och överläkare (19)

(dessutom direktörsarvode 600 kr.).

Ernberg, J. H. (förordn. t. o. m. $\frac{4}{6}$ 1929); mottagningstid: 10 f. m.

Underläkare

(5,700 kr.).

Lundholm, I. L. H.

Obducent

(600 kr.).

Henschen, F.

En assistentläkare (oavlönad).

Tre sjuksköterskor (6), en extra sjuksköterska (2,400 kr.), tre sjuksköterskebiträden (I b).

Predikant

(420 kr.).

Vakant.

Syssloman

(1,500 kr.).

Herrman, N. V. A. (se ovan sid. 111); mottagningstid: måndagar och fredagar 6—7 e. m., onsdagar 12,30—1,30.

En husmoder (7), en värmelednings-skötare, tillika gårdskar (6), en överkokerska (II c), en sömmerska (I d), två köksbiträden (ett I c och ett I b), tre städerskor (I b), en kvinnlig portvakt (I b).

Epidemisjukhuset.

Valhallavägen, nära Roslagsgatan, uppfartsväg från Ingemarsgatan, Va. (postgirokonton n 1082); t. Norr 323 30 (växel); Norr 48 01 (kontoret).

Mottagningstid: sjuka intagas alla tider på dygnet.

Besöksid: varje dag 12,30.

För anhöriga finnes tillfälle att efter erhållet tillstånd i besöksrummen 12,30 samtala med de patienter, vilkas tillstånd det medger. Upp-

¹⁾ Efter ett års väl vitsordad tjänstgöring kan avlöningen höjas med 600 kr.

lysningar om patienternas tillstånd meddelas till anhöriga varje helgfri dag kl. 12,30 av sjukhusets överläkare. Telefonupplysningar angående patienterna lämnas kl. 9—10 f. m. och 6—7 e. m.

Sjukvårdsavgifter: se ovan sid. 111.

En av kungl. maj:t tillsatt kommitté med uppgift att avgiva förslag till sjukvårdens förbättrande i huvudstaden hemställde i ett 182e avgivet betänkande bland annat, att ett provisoriskt sjukhus skulle inrättas för att vid inträffande epidemier eller mera utbredd sjuklighet mottaga sådana sjuka, som icke kunde eller borde på andra sjukvårdsanstalter vinna inträde. Detta blev också maj:ts beslut, och för ändamålet uppläts Katarina f. d. kronobrännerieegendom vid Nya Sandbergsgatan på Södermalm. Verkställigheten för övrigt överläts åt stadens myndigheter, vilka sedan alltjämt bestritt utgifterna för och förvaltat anstalten, som togs i bruk den 22 juli 1831. Detta provisoriska sjukhus, såsom det ända till år 1878 kallades (se sid. 127), var således Stockholms första epidemisjukhus. Nämda år, 1878, omorganiserades anstalten till ett vanligt sjukhus under namn av Katarina sjukhus, men värden av smittsamma sjukdomar blev fortfarande en av dess viktigaste uppgifter.

Genom 1874 års hälsovårdslagstiftning (i sin helhet gällande för Stockholm fr. o. m. 1878) ställdes på kommunerna fordran på särskilda sjukhus för vård av smittsamma sjukdomar.

Uppförandet av ett sådant sjukhus blev i Stockholm länge uppskjutt på grund av svårigheten att finna en tjänlig byggnadsplats. I avvaktan härpå användes egendomen nr 82 vid Hornsgatan jämte en del av Katarina sjukhus såsom epidemisjukhus. Sedan staden i slutet av år 1888 förvärvat äganderätten till en vidsträckt, obebyggd bergplåt i den nordligaste, intill Djurgårdsområdet gränsande delen av stadens planlagda område, reserverades där plats för ett nytt epidemisjukhus, och år 1890 beslöts att uppföra ett sjukhus på 170 sängar. Det nya sjukhuset kunde tagas i användning den 18 sept. 1893. Åtskilliga utvidgningar hava sedan dess ägt rum, så att sjukhuset för närvarande har utrymme för 616 patienter (inberäknat tre kolerabacker om 100 pl., som enligt beslut år 1905 uppförts vid sjukhuset).

De sjukdomar, som å epidemisjukhuset särskilt behandlas, äro förmåligast scharlakansfeber, difteri, tyfus, paratyfus, barnförflamning, epidemisk hjärnhinneinflammation, fläcktyfus, smittkoppor, rödsot, asiatisk kolera, återfallsfeber och sömnsjuka, men därjämte även, i mån av utrymme, mässling, kikhosta, vattenkoppor, epidemisk influensa m. m.

Vid sjukhuset meddelas av överläkaren klinisk undervisning i epidemiologi åt medicine kandidater, som å sjukhuset fullgått assistenttjänstgöring.

Till sjukhusets driftkostnader utgår statsbidrag med 2 kr. per underhållsdag för varje kostnadsfritt vårdad sjuk.

Tillfälligt hava sedan april 1926 vissa paviljonger vid sjukhuset (f. n. tre) upplåtits för provisorisk sinnessjukvård (se sid. 129).

Författningar. Epidemilag den 19 juni 1919. Kungl. kung. den 7 sept. 1920 ang. statsbidrag för driften av epidemisjukhus. Instruktion för kommissarien (numera sysslomannen) vid epidemisjukhuset, fastställd av hälsovårdsnämnden den 11 maj 1894. Avtal mellan hälsovårdsnämnden och karolinska institutet ang. klinisk undervisning i epidemiologi vid epidemisjukhuset den 5 maj 1911.

Stat år 1928. Utgifter: 802,100 kr. (dessutom inom linjen fört, år 1927 beviljat anslag att utgå av lånemedel 6,500 kr.); inkomster: 143,500 kr.

Styrelse.

Hälsovårdsnämnden (jfr sid. 110).

Direktör och överläkare (23)

(dessutom direktörsarvode 1,300 kr. och undervisningsarvode från karolinska institutet 4,000 kr.).
Lichtenstein, A. (förordn. t. o. m. ³¹/s 1934);
mottagningstid: vardagar 12,30.

Underläkare

(5,700 kr.¹).

Weijding, K. A. E.; Wallén, H. F.; Vadsten, S. G.

Öronläkare

(3,900 kr.).

Arnoldson, N. J.

Tio *sjuksköterskor* (7), fyra *extra sjuksköterskor* (2,640 kr.), ett *laboratoriebiträde* (6), femtio *sjuksköterskebiträden* (1 d.).

Predikant

(1,000 kr.).

Hansson, O. A., kyrkoherde i Sollentuna.

Syssloman (19).

Åhlin, A. H. D.; t. Norr 48 01, Norr 323 30;
mottagningstid: 9—1.

Bokhållare (13).

Marchander, T. K. V.

En *extra kontorsskrivare* (3,300 kr.).

Maskinist och desinfektör (13).

Hallström, O. H.

Vaktmästare (7).

Carlsson, J. L.; Wahlström, S. L.

En *biträdande maskinist* (10), en *snickare* (7), en *vaktmästare* (6), en *reparatör* (6), en *husmoder* (7), en *köksförestånderska* (7),

en *biträdande köksförestånderska* (4), en *tvättförestånderska* (4), en *portvakt* (1), fem *eldare* (III b), fem *drängar* (III a), en *överkokerska* (II c), en *första kokerska* (II b), en *kokerska* (II a), en *första tvätter-ska* (II a), två *telefonbiträden* (I d), en *kall-skänka* (I d), tre *spisbiträden* (I d), en *stryk-ska* (I c), två *maskintvätterskor* (I c), sju *köksbiträden* (I b), fyra *tvätterskor* (I b), fem *städerskor* (I b).

Södra barnbördshuset.

Volmar Yxkullsgatan 27, Sö. (postgiro-konto nr 2057); t. Norr 325 40 (växel).

Mottagningstid: patienter intagas alla tider på dygnet.

Besökstid: å allmänt rum måndagar, onsdagar, fredagar och söndagar 1—2; å halvenskilt rum alla dagar 11—2 och 6—7.

Sjukvårdavgifter: se ovan sid. 111.

Detta barnbördshus, som är Stockholms kommuns förlösningsanstalt, har uppkommit ur de provisoriska barnbördsanstalter, vilka stadens myndigheter sett sig nödsakade att inrätta. År 1864 inrymdes en dylik provisorisk anstalt i huset nr 22 Volmar Yxkullsgatan. Samma lokal togs följande året ånyo för samma ändamål i anspråk, och från denna tid blev det »provisoriska barnbördshuset» bestående. Till 1871 var det inrymt i nyssnämnda, för ändamålet förhyrda lokal, men flyttades då till huset nr 27 vid samma gata, som förvärvats av staden år 1874 på samma gång som Maria sjukhusområde. Huset om- och tillbyggdes 1882, varefter namnet provisoriska barnbördshuset utbyttes mot södra barnbördshuset. Då emellertid ökat utrymme visade sig erforderligt, beslöt stadsfullmäktige år 1902 att i det för sjukhusändamål reserverade kv. Grimman uppföra ett nytt barnbördshus. Detta öppnades 1907. Antalet sängplatser är f. n. 111.

I samband med barnbördshuset är anordnad en statens anstalt för barnmorskeundervisning. Genom en överenskommelse år 1905 har staden åtagit sig att mot ett årligt bidrag av 5,000 kr. hålla lokaler för undervisningen och bostäder åt eleverna (f. n. 60 till antalet). Enligt medgivande av stadsfullmäktige år 1904 äro anstaltens lärare och biträdande lärare, under vissa förutsättningar, samtidigt överläkare och biträdande läkare vid barnbördshuset.

Författningar. Kungl. stadga för barnmorskeundervisningen den 19 aug. 1921, med ändringar den 29 juni 1926. Chefens för ecklesiastikdepartementet ämbetskrivelse den 9 juni 1905 ang. anordnande av barnmorskeundervisning vid södra barnbördshuset m. m.

Stat år 1928. Utgifter: 412,900 kr.; inkomster: 185,700 kr.

¹) Efter ett års väl vitsordad tjänstgöring kan avlöningen höjas med 600 kr.

HN.

Direktör och överläkare

(som barnmorskelärare avlönad av staten, direktörsarvode 600 kr.).

Bovin, K. E.

Biträdande läkare

(avlönad av staten).

Lundqvist, E. B.

Underläkare

(5,700 kr.¹).

Rydberg, E. W.; Ljunggren, E. J. C:son.

Obducent och patolog

(800 kr.).

Wahlgren, F. F.

En assistentläkare (oavlönad).

En operationssköterska (7), sju barnmorskor (6), sex sköterskor (6).

Prästerligt biträde

(1,500 kr.).

Ankar, G. A., komminister i Gustav Vasa förs.

Sysselman.

Olsson, E. V. (se Maria sjukhus).

Bokhållare (13).

Zettergren, E. R.

En kontorsskrivare (7).

Maskinist.

Johnsson, S. A. (se Maria sjukhus).

Vaktmästare (7).

Kåhrling, K. J. O.

En biträdande maskinist (10), en husmoder (7), en köksförestånderska (gemensam med Maria sjukhus) (7), två eldare (III b), två drängar (III a), en portvakt (1,440 kr.), två sömmerskor (I d), ett biträde vid linneförrådet (I c), nio städerskor (I b).

Söderby sjukhus.

Söderby, Uttran (postgirokonto nr 13304); t. Tumba 141 (syssломannen); Tumba 3 14 (kontoret); Tumba 142, 1 43, 3 20, 3 23 (växel).

Mottagningstid (för intagning av patienter): vardagar 12—1.

Sjukvårdsavgifter: se ovan sid. 111.

Tuberkulossjuka vårdades ursprungligen å de olika sjukhusen (vid Sabbatsberg i en särskild paviljong sedan 1899) och å däv. försörjningsinrättningens avdelning för kroppssjuka. Först med öppnandet av St Görans tuberkulospaviljong år 1902 fick staden ett särskilt tuberkulossjukhus, som emellertid var otillräckligt att samla all

¹) Efter ett års väl vitsordad tjänstgöring kan avlöningen höjas med 600 kr.

tuberkulovård, varför stadsfullmäktige år 1906 beslöt uppföra en anstalt för tillgodoseende av tuberkulossjukvården i Stockholm å stadens egendom Söderby i Salems socken. Sjukhuset, som började beläggas den 1 nov. 1910, är avsett att mottaga medellösa med hemortsrätt i Stockholm men även om sådant utan men för sjukhusets egentliga uppgift låter sig gör mindre bemedlade lungotssjuka i alla stadier å 404 platser i allmänt rum samt 40 platser i enskilda och halvenskilda rum. Dessutom äger hälsovårdsnämnden rätt att i särskilda fall medgiva intagning å sjukhuset av i Stockholm bosatta men där ej hemortsberättigade personer.

Till stadens driftkostnader för tuberkulossjukvård utgår statsbidrag med 1,75 kr. per dag och patient å allmänt rum.

Författningar. Bestämmelser ang. förvaltningen av Söderby sjukhus, antagna av hälsovårdsnämnden den 18 mars 1910. Kungl. kung. den 28 juni 1919 ang. statsbidrag till driftkostnaderna vid tuberkulossjukvårdsanstalter, med ändr. den 4 juli 1921 och 11 april 1924.

Stat år 1928. Utgifter: 1,040,000 kr.; inkomster: 327,460 kr.

Direktör och överläkare (25)

(dessutom direktörsarvode 1,300 kr.).

Gullbring, A. G. (förordn. t. o. m. ³⁰/₉ 1931); tel. se ovan; mottagningstid: 12—1.

Biträdande överläkare (23).

Leffler, J. K. F.; mottagningstid: 12,30—1.

Underläkare

(5,700 kr.¹), fri kost eller ersättning därför).

Ottander, C. O. C.; Jansson-Berg, Wenny S. A.; Gjertz, K. E.; Fagerström, A. E. H.

Läkare å röntgenavdelningen

(1,500 kr.).

Överläkaren och biträdande överläkaren.

Extra läkare

för behandling av halstuberkulos (1,800 kr.).

Erici, E. V.

Sjutton sjuksköterskor (6), en sköterska å röntgenavdelningen, tillika operationsbiträde (6), fyrtiofem sjuksköterskebiträden (1 b).

Predikant och organist

(1,560 kr.).

Uddin, K. J. R., kyrkoherde i Markim.

Sysselman (19).

Östergren, P. A.; t. Tumba 141; mottagningstid: 12—2.

¹) Efter ett års väl vitsordad tjänstgöring kan avlöningen höjas med 600 kr.

Bokhållare (13).

Holst, K. G.

En kontorsskrivare (7), ett extra skrivbiträde (2,520 kr.).

Maskinist (13).

Malmberg, K. L.

Vaktmästare (7).

Holmberg, H. A.; Lindell, B. J. W.

En biträdande maskinist (10), en extra biträdande maskinist (3,240 kr.), två snickare (7), en målare (7), en reparatör (6), en extra automobilförare (3,090 kr.), en trädgårdsmästare (4), en kusk (4), en nattvakt (4), en husmoder (7), en köksförestånderska (7), en tvättförestånderska (4), en arbetsförestånderska (tillika lärarinna för barnen) (4), en biträdande köksförestånderska (1,980 kr.), två baderskor (2), en portvakt (1), åtta eldare (III b), sju drängar (III a), en överkokerska (II c), tre första kokerskor (II b), ett första tvättbiträde (II a), en kallskänka (I d), fyra spisbiträden (I d), fem sömnerskor (I d), en maskintvätterska (I c), två manglerskor (I c), två strykerskor (I c), en andra kokerska (I c), tolv köksbiträden (I b), sex tvättbiträden (I b), tjugufem städerskor (I b).

Sanatoriet vid Hamra.

Tullinge (postgirokonton nr 13303); t. Tumba 35.

Då behov av ökat antal sjukhusplatser för huvudstadens tuberkulosjukvård uppstått, beslöt stadsfullmäktige den 28 juni 1923 anvisa medel till inköp av en ab. Separator tillhörig, å Hamra egendom i Botkyrka socken belägen sanatoriebyggnad, vilken förut disponerats av Stockholms läns landsting. Sanatoriet, som efter erforderliga reparationer började tagas i bruk den 17 mars 1924, är avsett för vård av tuberkulösa barn, vilka, till ett antal av 37, dit överflyttats från Söderby sjukhus.

Stat år 1928. Utgifter: 48,500 kr.; inkomster: 9,540 kr.

Direktör och överläkare (780 kr.).

Gullbring, A. G. (se Söderby sjukhus).

Redogörare (400 kr.).

Östergren, P. A. (se Söderby sjukhus).

Föreståndarinna (6).

Gradelius, Märta.

En gårdskarll (2,580 kr.), en kokerska (II a), två köksbiträden (I b), fyra sköterskebiträden (I b).

Barnsanatoriet Tjärnan.

Tjärnan, Kullsveden; t. Säter 11.

År 1908 bildades föreningen kronprinsessan Margaretas vårdanstalt för tuberkulösa barn, i avsikt att i Tjärnans by, cirka fem kilometer från Säter, öppna en vårdanstalt för tuberkulösa barn. Anstalten, som möjlighgjordes genom behållningen från ett anordnat industrilotteri och medel från »I-majblomman», öppnades i juni 1909. Den är avsedd för fattiga, tuberkulösa barn från Stockholms stad i en ålder ej överstigande 12 år och med utsikt till fullt tillfrisknande eller åtminstone betydligare förbättring. Till en början planerad för 30 barn, har anstalten utvidgats, så att den numera kan rymma 100.

Anstaltens drift har tidigare bekostats dels av enskilda medel, dels av hälsovårdsnämndens bidrag för intagna barn ävensom understöd av fattigvårdsnämnden. År 1916 erbjöd emellertid föreningens styrelse Stockholms stad att fr. o. m. 1917 övertaga anstalten i befintligt skick. Detta erbjudande antogs av stadsfullmäktige den 18 dec. 1916. Enligt hälsovårdsnämndens beslut den 7 sept. 1917 benämnes anstalten numera barnsanatoriet Tjärnan. Den är icke underställd sjukhusstyrelsen utan förvaltas av en särskild, av hälsovårdsnämnden utsett styrelse.

Vårdavgiften utgör 2,50 kr. per dag.

Stat år 1928. Utgifter: 201,500 kr.; inkomster 73,500 kr. (därav 5,100 kr. ränta å donationsmedel).

Styrelsens ledamöter

(arvoden: direktören 1,620 kr., styrelseledamoten 700 kr.).

Andersson, L. I., f. d. förste stadsläkare, direktör (se nedan); Lindqvist, F. L., föreståndare.

Redogörare (900 kr.).

Lundberg, I., kamrerare.

Direktör.

Andersson, L. I. (se ovan).

Läkare

(4,000 kr.).

Berg, S.; t. Säter 39; mottagningstid: tisdagar och fredagar 3—5.

En föreståndarinna (3,060 kr.), en maskinist (3,660 kr.), en befallningsman (3,660 kr.), en skomakare (2,520 kr.), en lärarinna (1,980 kr.), två sjuksköterskor (2,580—1,860 kr.), en eldare (1,740 kr.), två barnsköterskor, en kokerska, en bagerska, fjorton biträden.

Sjukhuset Eira, Stockholms stads och läns sjukhus.

Rörande detta för vård av könssjuka från staden och Stockholms län avsedda sjukhus, som icke är upptaget på stadens stat och icke sorterar under hälsovårdsnämnden, se under avd. 4.

HN.

Sjukhuset vid Långbro.

Långbro, Älvsjö (postgirokonton nr 1096); t. Söder 154 01, Söder 372 12 (växel); Söder 66 10 (överläkaren); Söder 66 16 (kontoret).

Mottagningstid: för vinnande av upplysning ang. sjukas intagning 12,15—1. I öfrigt intagas patienter alla tider på dygnet.

Besökstid: 12,30—1,30.

Expeditionstid: å sysslomanskontoret 9—2.

Sjukvårdsavgifter: se ovan sid. 111.

Omhändertagande av sinnessjuka förekom i Stockholm först på hospitalet vid Danviken, som på 1660-talet började tagas i anspråk för sådant ändamål, och där ett särskilt större »därhus» inrättades 1788 (jfr sid. 116). Detta användes ända till år 1861, då de sinnessjuka överflyttades till det av staten, nyupprättade Stockholms hospital (vid Konradsberg).

Sinnessjukvården har av gammalt i huvudsak ankommit på staten, men i den mån statsanstalterna icke kunnat tillgodose behovet av platser å dem, har bl. a. staden måst vidtaga mer eller mindre provisoriska åtgärder för sådan vård. Sålunda omhändertogs redan tidigt vid den under fattigvårdsnämnden lydande allmänna försörjningsinrättningen (se sjukhuset S:t Erik, sid. 118) medellösa obotligt sinnessjuka, och efter hand sammanfördes dessa på en särskild avdelning därstädes. För vård av sinnessjuka, som voro i trängande behov av vård å hospital, men av brist på plats icke kunde å sådant omedelbart emottagas, inrättades vidare år 1882 av hälsovårdsnämnden en särskild avdelning med 4 platser vid Maria sjukasy (upptagningsanstalt; jfr sid. 120). Då detta utrymme snart visade sig för knappt, anordnades 1886 i stadens egendom Jakobsberg vid Hornstull en provisorisk vårdanstalt för sinnessjuka med 26 platser.

Den 20 juni 1893 beslöt stadsfullmäktige att utvidga dåv. försörjningsinrättningens avdelning för obotligt sinnessjuka (se ovan) och bestämde i sammanhang därmed, att å denna anstalt även skulle få under någon kortare tid intagas kommunen tillhörande sinnessjuka, vilka voro i trängande behov av vård å hospital men ej genast kunde där bliva intagna. Denna byggnad skulle även inrymma den sjukstuga för provisorisk vård av patienter, som avvaktade att bliva på hospital intagna, vilken hälsovårdsnämnden låtit inrätta vid Jakobsberg. Då emellertid utrymmet även i det nya sjukhuset å försörjningsinrättningen visade sig otillräckligt, inreddes 1898 lokaler för c:a 30 sinnessjuka i egendomen nr 71 vid Brännkyrkagatan (nu 82 Hornsgatan), och då även denna sjukavdelning blev fullt belagd, uppläts den 1 okt. 1902 en del av Katarina sjukhus och i maj 1903 (i samband med inrättandet av nuv. Asö sjukhus, se sid. 121) hela förstämma sjukhus till vård av sådana sinnessjuka, varige-

nom bereddes plats för 106 patienter. Efter vidtagande av denna åtgärd utrymdes hälsovårdsnämndens avdelning för sinnessjuka vid försörjningsinrättningen.

För att fylla det behov av ytterligare ökat utrymme för sinnessjukvården, som i slutet av år 1904 åter började göra sig gällande, gick hälsovårdsnämnden i författning om inredand till sjuklokaler av ytterligare tvenne provisoriska sjukavdelningar, den ena i egendomen nr 13 vid Södermannagatan och den andra i egendomen nr 34 vid Bondegatan. Dessa nya avdelningar togos i bruk år 1905.

Efter långvariga förhandlingar blev frågan om anordnande av ett särskilt sjukhus för den staden åliggande provisoriska sinnessjukvården slutgiltigt avgjord år 1905, i det stadsfullmäktige för tillgodoseende av denna sjukvård då beslöt uppföra en vårdanstalt, inrymmande 460 platser och förlagd till lägenheten Långbro inom Brännkyrka socken. 1907 och 1908 anslog stadsfullmäktige ytterligare medel till utvidgning (bl. a. för mottagande av en del å dåv. allmänna försörjningsinrättningen vårdade sinnessjuka). I slutet av år 1909 var det nya sjukhuset vid Långbro färdigt och kunde tagas i bruk. Därefter upphörde verksamheten vid de provisoriska sinnessjukhusen. 1922 och 1925 fullbordades vid sjukhuset tvenne nya paviljonger för oroligt sjuka, varigenom antalet platser vid sjukhuset stigit till 820.

Rörande senare ånyo inrättade provisoriska sinnessjukhus se nedan sid. 128.

Förutom vid sjukhuset vid Långbro, Katarina sjukhus och de provisoriska sinnessjukhusen besörjer staden vård av sinnessjuka dels å sinnessjukavdelningen vid sjukhuset S:t Erik (se sid. 119), dels vid familjevårdskolonien vid Ledinge för psykiskt sjuka (se sid. 130).

Enligt år 1925 mellan staten och staden ingånget avtal angående sinnessjukvårdens ordnande, vilket avtal trädde i kraft den 1 jan. 1926, har staden åtagit sig att för framtiden (med vissa undantag) ombesörja och bekosta hela sin sinnessjukvård, mot viss ersättning härför av statsmedel. Stadens övertagande av sina å statshospitalet vårdade patienter skall genomföras under en övergångstid av åtta år. För ifrågakommande patienters omhändertagande har staden för avsikt att uppföra en ny sinnessjukvårdsanstalt. Förslag föreligger om förläggande av ifrågakommande anstalt, som är avsedd att rymma över 1,500 patienter, till egendomarna Norsborg och Hallunda i Botkyrka socken, av vilka den förra är i stadens ägo och den senare egendomen föreslagits skola inköpas för ändamålet.

Författningar. Kungl. stadga ang. sinnessjuka den 14 juni 1901, med ändr. den 2 maj 1919 och 21 aug. 1925. Avtal mellan staten och Stockholms stad angående sinnessjukvårdens ordnande, godkänt av kungl. maj:t den 18 dec. 1925 och av stadsfullmäktige den 19 okt. 1925. — Ordningsregler för sjukhuset vid Långbro, fastställda av sjukhusets styrelse den 15

dec. 1910. Brandordning för sjukhuset vid Långbro, fastställd av sjukhusets styrelse den 15 dec. 1910. Instruktion för sysslomannen vid sjukhuset vid Långbro, fastställd av sjukhusets styrelse den 18 maj 1911. Instruktioner för ekonomi- och sjukvårdspersonal vid sjukhuset vid Långbro, fastställda av sjukhusets styrelse den 3 aug. 1911.

Stat år 1928. Utgifter: 2,207,400 kr.; inkomster: 636,910 kr.

Direktör och överläkare (25)

(dessutom direktörsarvode 1,300 kr.).

Wiesel, F. S. (förordn. t. o. m. ³¹/₁₂ 1937); t. Söder 66 10, Söder 154 01, Söder 372 12; mottagningstid: 12,15—1.

Biträdande överläkare (23).

Hubert, B. T. H.; t. Söder 154 01, Söder 372 12.

Biträdande läkare (20).

Wåhlén, A. E.; Franke, C. B. O.; t. Söder 154 01, Söder 372 12.

Underläkare

(5,700 kr.¹), fri kost eller ersättning därför).
Hellberg, K. V.; Rabe, K. A. H.; Bergman, C. G. W.; t. Söder 372 12.

En biträdande uppsyningsman (9), fyra föreståndarinnor (8), nio förste skötare (8), tjuguet skötare (7), trettio översköterskor (7), tjugutre första sköterskor (6), trettioåtta sköterskor (5), fyrtiotvå extra skötare (1,800 kr.), sjuttiosju extra sköterskor (1,500 kr.), fem skötareelever (1,680 kr.), tio sköterskeelever (1,380 kr.).

Predikant

(900 kr.).

Danielsson, J. E. V., ständig adjunkt i Brännkyrka förs.

En organist (360 kr.).

Syssloman (20).

Mathson, E. C. A. P.; t. Söder 372 12, Söder 154 01; mottagningstid: 12—2.

Bokhållare (13).

Alström, H.

Två kontorsskrivare (7), en extra kontorsskrivare (2,280 kr.), ett extra kontorsbiträde (1,770 kr.).

Maskinist (13).

Bohman, G. A.

Vaktmästare (7).

Tingström, H. K. O.; Vistrand, G. A.

En biträdande maskinist (10), en extra biträdande maskinist (3,420 kr.), en trädgårdsmästare (10), en snickare (8), en skomakare (8), en målare (8), en skräddare (8), en murare (8), en tapetserare (8), en

bokbindare (8), två automobilförare (7), en biträdande skomakare (6), en biträdande snickare (6), en biträdande skräddare (6), en biträdande målare (6), en vaktmästare (6), två reparatörer (6), ett trädgårdsbiträde (4) (vakant), en nattvakt (3), två portvakter (2), en köksförestånderska (7), en husmoder (6), en arbetsförestånderska (6), en tvättförestånderska (5), en biträdande köksförestånderska (4), nio eldare (III b), sju drängar (III a), en överkokerska (II c), en biträdande tvättförestånderska (II c), två kokerskor (II b), en kallskänka (II a), ett telefonbiträde (I d), ett spisbiträde (I d), två strykerskor (I c), en manglerska (I c), en maskintvätterska (I c), fjorton köksbiträden (I b), tolv tvätterskor (I b), tjugufyra städerskor (I b).

Katarina sjukhus.

Bjurholmsgatan (f. d. Nya Sandbergsgatan) 1, Sö. (postgirokonto nr 1073); t. Söder 144 09, Söder 156 00 (läkaresektionen); Söder 333 20, Söder 295 (kon-toret 10—3).

Besökstid: söndagar, tisdagar och torsdagar 1,30—2,30; telefonförfrågningar om patienter alla dagar endast 1,30—2,30.

Sjukvårdsavgifter: se ovan sid. 111.

Detta sjukhus tillkom 1831 och kallades då provisoriska sjukhuset men erhöll 1877 namnet Katarina sjukhus. Staten byggde sjukhuset, som överlämnades till kommunens förvaltning och till en början användes till epidemivård (se sid. 122). Efter en omorganisation år 1878 tjänstgjorde sjukhuset för såväl vård av smittsamma sjukdomar som vanlig sjukvård ända till 1893, då den förra överflyttades till epidemisjukhuset. Den övriga sjukvården överfördes år 1902—1903 till nuv. Åsö sjukhus (se sid. 121), medan Katarina sjukhus togs i anspråk som sinnessjukanstalt (se sid. 126). Efter öppnandet av sjukhuset vid Långbro 1909 var Katarina sjukhus ånyo en tid kroppssjukhus, men numera mottagas å anstalten, som rymmer 131 platser, endast personer lidande av sinnessjukdomar (120 pl.) och av delirium tremens (11 pl.).

Stat år 1928. Utgifter: 365,950 kr.; inkomster: 203,860 kr.

Direktör och extra överläkare

(arvode 3,000 kr.; dessutom direktörsarvode 600 kr.).

Eneström, Hj. E. (se även sid. 119).

Underläkare

(5,700 kr.¹).

Sahlin, G. L.

¹) Efter ett års väl vitsordad tjänstgöring kan avlöningen höjas med 600 kr.

HN.

En *föreståndarinna* (8), en *översköterska* (7), sex *skötare* (7), fem *första sköterskor* (6), femton *sköterskor* (5), fyra *extra skötare* (1,800 kr.), tre *extra sköterskor* (1,500 kr.).

Predikant

(gemensam med de prov. sinnessjukhusen)
(780 kr.).

Ahlfeldt, R. A., komminister i Katarina förs.

Syssloman (16)

(nuv. innehavaren uppbär avlöning enligt 20:e lönegruppen¹).

Svenson, S. A.; t. Söder 156 09; mottagningstid: 10—12.

En *kontorsskrivare* (7), en *maskinist* (7), en *vaktmästare* (6), en *arbetsförestånderska* (6), en *köksförestånderska* (4), en *portvakt* (1), två *eldare* (III b), en *extra eldare* (1,200 kr.), en *kokerska* (II a), ett *köksbiträde* (I c), ett *tvättbiträde* (I c), fyra *köksbiträden* (I b), två *städerskor* (I b).

Provisorisk sinnessjukvård.

För omhändertagande av sådana sinnessjuka, för vilka plats ej kunde omedelbart beredas å hospital, inrättades av staden under åren 1882—1905 provisoriska vårdanstalter vid Jakobsberg, allmänna försörjningsinrättningen, Hornsgatan 82, Katarina sjukhus, Södermannagatan 13 och Bondegatan 34 (se ovan sid. 126).

Sedan sjukhuset vid Långbro blivit färdigt och i slutet av år 1909 tagits i anspråk, upphörde verksamheten vid dessa provisoriska sinnessjukhus. Då emellertid utrymmet vid Långbro snart visade sig ej räcka till, måste sjukhuset Hornsgatan 82 under år 1912, anstalten vid Bondegatan år 1914 och anstalten vid Södermannagatan år 1917 åter beläggas, varjämte Katarina sjukhus ånyo börjat användas huvudsakligen för sinnessjukvård (jfr ovan). Sjukhuset vid Södermannagatan kunde visserligen stängas år 1918, men under år 1920 blev det nödvändigt att åter taga detsamma i bruk. År 1921 öppnades dessutom ett nytt provisoriskt sinnessjukhus vid Norrtullsgatan i en av allmänna barnhusinrättningen förhyrd byggnad och år 1923 ytterligare ett vid sjukhuset S:t Göran, vilket emellertid i april 1926 överflyttades till epidemisjukhuset (se sid. 123). I början av år 1926 har ytterligare ett nytt sinnessjukhus tillkommit å egendomen Kiholm vid Södertälje. (Se vidare nedan.)

Stat år 1928. (I Stockholms stads stat äro utgifter och inkomster för samtliga nedanstående

¹) Med skyldighet att jämväl fullgöra sysslomansgöromålen vid de provisoriska sinnessjukhusen (se nedan).

provisoriska sinnessjukhus sammanförda under den ovanstående rubriken.) Utgifter: 1,119,800 kr.; inkomster: 111,230 kr.

Provisoriska sinnessjukhuset vid Hornsgatan.

Hornsgatan 82 B, Sö.; t. Söder 6170, Söder 339 75.

Besökstid: söndagar, tisdagar och torsdagar 1,30—2,30.

Då utrymmet å sjukhuset vid Långbro visade sig otillräckligt, började detta provisoriska sjukhus (se ovan) hösten 1912 ånyo beläggas. Sjukhuset har 32 platser.

Överläkare

(1,000 kr.).

Eneström, Hj. E. (se Katarina sjukhus).

Underläkare

(5,700 kr.¹).

Ströman, R. A.

En *föreståndarinna* (8), en *första sköterska* (6), elva *sköterskor* (5).

Syssloman.

Svenson, S. A. (se ovan).

En *portvakt* (manlig) (2,400 kr.), två *kokerskor* (II a), två *köksbiträden* (I b), en *städerska* (I b), en *bitr. portvakt och baderska* (1,020 kr.).

Provisoriska sinnessjukhuset vid Bondegatan.

Bondegatan 56, Sö.; t. Söder 49 17.

Besökstid: söndagar, tisdagar och torsdagar 1,30—2,30.

Då utrymmet å sjukhuset vid Långbro visade sig otillräckligt, började detta provisoriska sjukhus (se ovan) att åter beläggas i början av år 1914. Sjukhuset har 56 platser.

Överläkare

(1,000 kr.).

Eneström, Hj. E. (se Katarina sjukhus).

Underläkare.

Ströman, R. A. (se ovan).

En *föreståndarinna* (8), två *första sköterskor* (6), nio *sköterskor* (5), en *extra sköterska* (2,100 kr.).

Syssloman.

Svenson, S. A. (se ovan).

En *kontorsskrivare* (gemensam för alla prov. sinnessjukhusen) (3,500 kr.), en *gårdskarl* (III a), två *kokerskor* (II a), tre *köksbiträden* (I b), en *städerska* (I b).

¹) Efter ett års väl vitsordad tjänstgöring kan avlöningen höjas med 600 kr.

**Provisoriska sinnessjukhuset vid
Södermannagatan.**

Södermannagatan 13, Sö.; t. Söder 264.

Besökstid: söndagar, tisdagar och torsdagar
1,30—2,30.

Detta provisoriska sjukhus (se ovan) måste på grund av det otillräckliga utrymmet å sjukhuset vid Långbro under år 1917 åter tagas i anspråk för sinnessjukvård. Året därefter blev det visserligen möjligt att ånyo stänga detsamma, men den ökade tillströmningen av sinnessjukpatienter under år 1920 gjorde det ånyo nödvändigt att taga det i anspråk. Sjukhuset har 50 platser.

Överläkare

(1,000 kr.).

Eneström, Hj. E. (se Katarina sjukhus).

Underläkare.

Ströman, R. A. (se ovan).

En föreståndarinna (2,580 kr.), femton *sköterskor* (2,640—1,500 kr.).

Syssloman

Svenson, S. A. (se ovan).

En *gårdskarl* (III a), en *kokerska* (II a), en *portvakt* (köksbiträde) (I b), ett *köksbiträde* (I b).

**Provisoriska sinnessjukhuset vid
Norrtullsgatan.**

Norrtullsgatan 14, Va.; t. Norr 328 50.

Besökstid: söndagar, tisdagar och torsdagar
1,30—2,30.

För att tillgodose behovet av ökat utrymme för stadens sinnessjukvård träffade hälsovårdsnämnden våren 1921 avtal med direktionen för allmänna barnhuset om förhyrande för stadens räkning av en å allmänna barnhusets område befintlig sjukhusbyggnad. Sjukhuset, som till en början hade 48 platser, öppnades i maj 1921. I början av år 1925 har detta provisoriska sinnessjukhus avsevärt utvidgats genom förhyrande av ytterligare lokaler inom allmänna barnhuset. Staden disponerar f. n. å barnhuset inalles 190 vårdplatser, samtliga avsedda för sinnessjuka kvinnor.

Överläkare

(2,000 kr.).

Eneström, Hj. E. (se Katarina sjukhus).

Underläkare

(5,700 kr.).

Frykner, E.

Fyra *föreståndarinnor* (2,880—2,220 kr.), tjugutre *sköterskor* (2,640—1,500 kr.), en *arbetsföreståndarinna* (1,860 kr.), sex *sköterskeelever* (1,380 kr.).

Syssloman.

Svenson, S. A. (se ovan).

En *gårdskarl* (III a), två *städerskor* (I b).

**Provisoriska sinnessjukavdelningen
vid epidemisjukhuset.**

*Valhallavägen, uppfartsväg från Inge-
marsgatan; t. Norr 323 30.*

Besökstid: söndagar, tisdagar och torsdagar
1,30—2,30.

På grund av den alltjämt stora bristen på sjukhusplatser för sinnessjuka inrättades i febr. 1923 en provisorisk sinnessjukavdelning vid sjukhuset St Görän. I april 1926 överflyttades denna till epidemisjukhuset, där f. n. tre paviljonger (med 96 platser) tillfälligt upplåtits för densamma.

Överläkare

(500 kr.).

Eneström, Hj. E. (se Katarina sjukhus).

Underläkare

(500 kr.).

Frykner, E. (se ovan).

En *föreståndarinna* (2,580 kr.), fem *skötare* (1,800 kr.), fem *sköterskor* (1,980—1,500 kr.), tre *skötareelever* (1,680 kr.), sju *sköterskeelever* (1,380 kr.).

Syssloman.

Svenson, S. A. (se ovan).

Sinnessjukhuset vid Kiholm.

Kiholm, Södertälje; t. Södertälje 1 07.

På grund av det alltjämt växande behovet av vårdplatser för sinnessjuka har hälsovårdsnämnden i början av år 1926 förhyrt vissa byggnader å egendomen Kiholm vid Södertälje och därstädes inrättat ytterligare ett sinnessjukhus med 50 platser. Det nya sinnessjukhuset togs i bruk den 5 mars 1926.

Direktör.

Herrlin, K. M., tf. förste stadsläkare.

Läkare

(1,500 kr.).

Bystedt, I.

En *föreståndarinna* (2,400 kr.), elva *sköterskor* (1,500 kr.).

Syssloman.

Johansson, E. V., kontorsskrivare vid Katarina sjukhus.

En *kokerska* (II a), två *köksbiträden* (I b).

HN. Sabbatsbergs upptagningsanstalt för hastigt insjuknade.

Dalagatan 9 & 11, Va.; t. »Sabbatsbergs sjukhus».

Upptagningsanstalten är avsedd för tillfällig vård av sjuka personer, som av en eller annan orsak äro i behov av att snarast möjligt intagas å sjukvårdsanstalt men på grund av de i stadgarna för Stockholms stads sjukhus gällande bestämmelser eller till äventyrs av brist på plats icke kunna till vård av dessa sjukhus omedelbart emottagas. Sjuk, som är försedd med remiss till inrättning för kroniskt sjuka eller av läkare utfärdat intyg om behov av vård å dylik inrättning, må dock icke å anstalten emottagas, så framt icke sjukdom tillstött, som kräver ofördröjlighet vård. För att å upptagningsanstalten intagas skall den sjuka vara dit införd av polisman eller dit remitterad av förste stadsläkaren eller fattigvårdsinspektören, och skall dylik sjuk emottagas alla tider på dygnet. Sjukhusstyrelsen äger att förordna en av underläkarna vid det sjukhus, där upptagningsanstalten är belägen, att under insende av vederbörande överläkare bestrida läkarevården vid anstalten. Upptagningsanstalterna hava tidigare varit två, en vid Sabbatsbergs sjukhus och en vid Maria sjukhus. Den sistnämnda införlivades emellertid år 1918 med sjukhuset ifråga och ingår numera i detsamma som en vanlig sjukavdelning.

Upptagningsanstalten vid Sabbatsbergs sjukhus öppnades för mottagande av sjuka den 14 okt. 1901. Byggnaden, som är uppförd till en vånings höjd, innehåller ett större sjukrum för män med 8 platser, tre mindre sjukrum för kvinnor med 5 platser, 4 isoleringsrum för oroliga patienter, jämte badrum, sköterskerum m. m.

Reglemente. Hälsovårdsnämndens reglemente för upptagningsanstalterna för hastigt insjuknade den 28 sept. 1901.

Stat år 1928. Utgifter: 21,800 kr.

Läkare.

Se Sabbatsbergs sjukhus (sid. 115).

En *sköterska* (6), två *extra sjukvårdsbiträden* (1,560 kr.), en *städerska* (1 b).

Syssloman.

Se Sabbatsbergs sjukhus (sid. 116).

Centraltvättninrättningen för stadens sjukhus.

Högbergsgatan 71 och Svedenborgsgatan 15, Sö.; t. Söder 69 12.

Frågan om en centralisering av tvätten för stadens sjukhus blev aktuell, sedan det visat sig, att av behovet påkallade ombyggnader och moderniseringar av de vid vissa sjukhus befintliga tvättninrättningarna skulle komma att draga avsevärda kostnader. I enlighet med av sjukhus-

styrelsen framlagt förslag beviljade stadsfullmäktige den 15 okt. 1923 medel för anordnande i de staden tillhöriga s. k. Nürnbergsfastigheterna av en centraltvättninrättning för sjukhusen. För ändamålet har tagits i anspråk en större lokal inom nämnda fastigheter. Centraltvättninrättningen, som sorterar under sjukhusstyrelsen, skall ombesörja tvätten för samtliga sjukhus å Söder och för sjukhuset S:t Göran. I den mån tvättninrättningen vid Sabbatsbergs sjukhus ej medhinner all därstädes förekommande tvätt, skall centraltvättninrättningen även utföra tvätt för detta sjukhus. Inrättningen har därjämte åtagit sig att ombesörja tvätten för barnsjukhuset Samariten (se sid. 324) samt Albert och Hulda Pålsons konvalescenthem (se nedan). Centraltvättninrättningen, som togs i bruk i april 1925, har en kapacitet av 2,000 kg. tvätt per dag.

Instruktion. Instruktion för redogörare, föreståndarinnor och tvättmästare vid centraltvättninrättningen, antagen av sjukhusstyrelsen den 10 febr. 1925.

Stat år 1928. Utgifter: 179,800 kr.; inkomster: 179,200 kr. (ersättningar från sjukhus).

Redogörare

(480 kr.).

Olsson, E. V.; telefoner och mottagningstid se under Maria sjukhus (sid. 120).

Tvättmästare (12).

Löw, F. E.

Tvättförestånderska (9).

Herrman, f. Arenander, Hanna.

En *biträdande tvättförestånderska* (4), ett *manligt biträde* (III b), tjugufyra *kvinnliga biträden* (ett II c, två II a, två I c, nitton I b), fyra *strykerskor* (I c).

Utackordering av psykiskt sjuka.

Fr. o. m. den 1 juli 1924 har genom dåv. fattigvårdsnämndens utackorderingsbyrå anordnats utackordering av lugnare sinnessjuka i s. k. familjevård. Efter utackorderingsbyråns överförande till barnavårdsnämnden förledes ifrågasvarande gren av utackorderingsverksamheten provisoriskt under barnavårdsnämnden, men fr. o. m. år 1927 har den ställts under hälsovårdsnämndens förvaltning. För utackorderingsverksamheten, som är begränsad till vissa områden av Stockholms län, har inrättats ett centralhem, beläget å Ledinge gård vid Knivsta (se nedan). Detta centralhem har till uppgift att tjänstgöra dels som övergångsform mellan sinnessjukhuset och familjevården, dels som upptagningshem för utackorderade, vilka förete symptom på försämring. Vid centralhemmet finnes stationerad koloniens föreståndarinnor, som är utbildad i sinnessjukvård och har till uppgift att en gång i veckan tillse de inom området utackorderade patienterna. Vid kolonien anställd läkare är skyl-

dig att minst en gång i månaden inspektera de utackorderade. Verksamheten har under de senaste åren avsevärt utvidgats, och antalet utackorderade personer uppgår f. n. till omkring 500.

De personer, som utackorderas i familjevård, äro sådana, som efter undersökning å hjälpbyrån för psykiskt sjuka (se hjälpföreningen för psykiskt sjuka, sid. 326) förklarats därför lämpliga. Beslut om deras omhändertagande fattas av hälsovårdsnämndens utackorderingsdelegerade, vilka fr. o. m. år 1927 övertagit denna uppgift från fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av understöd. Delegationen, som utses av hälsovårdsnämnden, består av tvenne ledamöter jämte chefsläkaren vid hjälpbyrån för psykiskt sjuka som adjungerad ledamot. Utom ovannämnda uppgift har delegationen även att bevilja konvalescentvård i enskilda hem och anstalter utom Stockholm samt att handlägga de frågor rörande utackorderingen och familjevårdens centralhem, som intill år 1926 åvilat dåv. styrelsen för fattigvårdsnämndens utackorderingsbyrå. För utackorderings- och expeditionsgöromålen äga delegerade påkalla biträde av barnavårdsnämndens utackorderingsavdelning (jfr sid. 211). (Fr. o. m. den 1 juli 1928 kommer dock hälsovårdsnämnden att övertaga även denna gren av verksamheten.) Utredningar rörande de omhändertagnas eller deras anhörigas förmåga att bidraga till vårdkostnaderna verkställas av sjukhusavgiftsdelegerade.

Författning. Kungl. brev den 9 aug. 1924 med särskilda bestämmelser ang. utackordering av sinnessjuka i familjevård genom Stockholms stads [fattigvårdsnämnds utackorderingsbyrås] försorg. Instruktion för hälsovårdsnämndens utackorderingsdelegerade, fastställd av hälsovårdsnämnden den 1 nov. 1927.

Stat år 1928. Utgifter: 471,000 kr. (däruv 29,000 kr. för centralhemmet).

Hälsovårdsnämndens utackorderingsdelegerade.

Månsson, Gertrud K., fröken, stadsfullm.; **Ringholm**, K. E., direktör, ordf. och kassagranskare; **Elander**, G. H., föreståndare och läkare vid hjälpbyrån för psykiskt sjuka, adjungerad ledamot.

Protokollsförare och kassaförvaltare.

Carlson, V. O. J., inspektör (se sid. 214); t. Norr 227.

Familjevårdskolonien för psykiskt sjuka.

Läkare

(3,000 kr.).

Elander, G. H.

Föreståndarinna

(inspektionssköterska)

(3,180 kr.).

Carlberg, Kerstin A.

Centralhemmet.

Ledinge gård; postadress: Knivsta; t. Knivsta 13 A.

Som centralhem har sedan den 1 juli 1924 förhyrts manbyggnaden vid Ledinge gård jämte trädgård. Hemmet har plats för 25 patienter.

Husmoder

(2,940 kr.).

Fries, Anna V.

En *undersköterska* (1,920 kr.), en *trädgårdsmästare* (III a), en *kokerska* (II a), ett *biträde* (I b).

Konvalescenthem.

Isidor Dannströms konvalescenthem.

Se under Sabbatsbergs sjukhus (sid. 114).

Albert och Hulda Pålsons konvalescenthem

(Vällinge konvalescenthem).

Vällinge i Salems socken av Stockholms län; adr. Vällinge, Stockholm 2; t. Norsborg 46; expeditionstid: 11—1.

Hemmet har till ändamål att bereda underhåll och vård åt kvinnor, som efter genomgången sjukdom härav äro i behov och icke kunna i eget hem eller hos anhöriga på tillfredsställande sätt vårdas. Hemmet har tillkommit genom en av godsägaren Albert Pålson och hans hustru Hulda Pålson, född Hjertström, till Stockholms stad överlämnad donation å 200,000 kr., vars årliga avkastning skall användas till bestridande av utgifter för å hemmet intagna personers underhåll och vård. Stadsfullmäktige hava 1905 åtagit sig att tillhandahålla lokal för hemmet, bekosta dess inredning och uppsättning samt bestrida de ytterligare utgifter för detsamma, som ej täckas av denna donation och möjligen tillkommande donationers avkastning. Enligt donationsbrevet hava lasarettsläkare i Kalmar läns norra landstingsområde rättighet att ständigt få vid hemmet disponera över två platser.

Hemmet förvaltas av en styrelse, bestående av förste stadsläkaren, fattigvårdsinspektören och två ledamöter, utsedda en av fattigvårdsnämnden och en av hälsovårdsnämnden. De valda ledamöterna utses varje år i december månad för det kommande året. Stadgar för hemmets verksamhet fastställas av hälsovårdsnämnden på förslag av styrelsen. Vistelsen å hemmet, som har plats för 30 patienter, är kostnadsfri och får i regel ej överskrida fyra veckor. Remiss till intagning sker genom fattigvårdsinspektören.

Förslag föreligger om konvalescenthemmets förflyttning till annan plats. Härvid skulle byggnaden å Vällinge i stället tagas i anspråk av

HN. fattigvårdsnämnden, för inrättande därstädes av en anstalt för obildbara sinnesslöa kvinnor.

Reglemente. Hälsovårdsnämndens stadgar för Albert och Hulda Pålsons konvalescenthem den 24 aug. 1906.

Stat år 1928. Utgifter 42,200 kr.; inkomster 16,020 kr. (därav 10,000 kr. ränta å donationsmedlen).

Styrelse.

Herrlin, K. M., tf. förste stadsläkare (självskr.), ordf.; Nordfeldt, A. G., fattigvårdsinspektör (självskr.); Théel, f. Roth, Elisif, fru, stadsfullm. (utsedd av hälsovårdsnämnden); Wedberg, Ebba Ch., fröken (utsedd av fattigvårdsnämnden).

Föreståndarinna (6).

Lundgren, Tilly G.

En *gårdskar*l (2,280 kr.), en *kokerska* (II a), två *köksbiträden* (I b), två *städerskor* (I b).

Jacques och Galathée Lamms konvalescenthem för tuberkulossjuka.

Stora Gungan, Enschede; t. Enschede 250.

I enlighet med bestämmelserna i änkefru Galathée Lamms testamente den 23 juli 1913 överlämnades till staden ett belopp av 100,000 kr. till ett konvalescenthem för behövande personer, som vid något av stadens sjukhus behandlats för tuberkulos mot villkor, att staden upplåte för ändamålet lämplig lokal och omhändertog bestyret med förvaltningen av såväl penningmedlen som hemmet. Stadsfullmäktige uppdrog den 18 okt. 1915 åt hälsovårdsnämnden att vidtaga åtgärder i testamentets syfte. Sedan nämnden låtit inreda lokaler å en staden tillhörig lägenhet i Brännkyrka och den 19 jan. 1917 utsett styrelse för hemmet, öppnades detta den 6 därpå följande februari. Hemmet har 8 platser.

Stat år 1928. Utgifter: 17,100 kr.; inkomster: 8,300 kr. (därav 6,200 kr. ränta å donationsmedlen).

Styrelse.

Herrlin, K. M., tf. förste stadsläkare; Lindvall, A. H., prakt. läkare.

Föreståndarinna (5).

Andersson, Anna A.

Ett *sköterskebiträde* (I b).

Heijkenskjölds konvalescenthem.

Måsnaryd, Södertälje; t. Södertälje 16 63.

På grund av testamente av översten S. L. Heijkensköld och hans maka överlämnades deras arvingar, efter vissa förhandlingar, år 1919 till

Stockholms stad ett belopp av 400,000 kr., varav 350,000 kr. skulle utgöra grundplåt till ett hem för konvalescenter, benämnt »Heijkenskjöldska konvalescenthemmet», och 50,000 kr. »Heijkenskjölds fond till vård av konvalescenter», vars avkastning skulle tillhandahållas hälsovårdsnämnden. På förslag av hälsovårdsnämnden beslöt stadsfullmäktige den 18 dec. 1922 bemyndiga nämnden att arrendera viss del av den Södertälje stad tillhöriga egendomen Måsnaryd vid sjön Måsnaren i Västertälje socken för inrättande därstädes av det tilltänkta konvalescenthemmet. Arrendet omfattar huvudbyggnaden och några mindre byggnader jämte park, trädgård och hagmark.

Konvalescenthemmet är avsett för medellösa eller mindre bemedlade kvinnor från Stockholms stad, vilka efter utskrivning från sjukhus äro i behov av konvalescentvård, samt har plats för 30 patienter. Vårdavgiften utgår, där icke nedläggning eller befrielse beviljats, med 2 kr. per dag. Hemmet, som förvaltas av en av hälsovårdsnämnden utsedd styrelse på tre personer, började sin verksamhet i april 1923.

Stat år 1928. Utgifter: 45,500 kr.; inkomster: 37,040 kr. (därav 24,000 kr. ränta å donationsmedel).

Styrelse.

Karlsson, W. E., borgarråd, stadsfullm., ordf.; Théel, f. Roth, Elisif, fru, stadsfullm.; Zanderén, S. A., prakt. läkare.

Redogörare och sekreterare

(300 kr.).

Lundberg, I., kamrerare.

Föreståndarinna (6).

Vakant, *tf.* Edgren, Signe E.

En *gårdskar*l (2,280 kr.), en *dräng* (1,740 kr.), en *kokerska* (II a), fyra *biträden* (I b).

Thrfeltska barnhemmet.

Nya Torsvik nr 62, Herseud, Lidingö I; t. Lidingö 4 41.

I skrivelse till stadsfullmäktige den 27 aug. 1920 erbjöd sig vice häradshövding Fredrik Thrfelt att utan ersättning till staden upplåta sin villafastighet Nya Torsvik nr 62 i Lidingö för att under benämning »Thrfeltska barnhemmet» användas till konvalescent- och vilohem för behövande, efter sjukhusvistelse klena barn i åldern 3—11 år, tillhörande Stockholms kommun.

Stadsfullmäktige beslöt den 18 okt. 1920 att med tacksamhet mottaga donationen på de angivna villkoren samt uppdraga åt hälsovårdsnämnden att handhåva förvaltningen av barnhemmet. Hemmets styrelse består av donatorn

samt två av hälsovårdsnämnden utsedda ledamöter jämte en suppleant för dessa.

Hemmet kan mottaga högst 15 barn.

Stat år 1928. Utgifter: 31,200 kr.; inkomster: 4,480 kr.

Styrelse.

Ihrfelt, S. F. V., vice häradsbörjande (donator), ordf.; Lindqvist, F. L., föreståndare; en vakant. Suppleant: Ulrich, Ellen, fröken.

Föreståndarinna (5).

Lindaur, Helga M.

En kokerska (II a), två biträden (I b).

Polikliniker.

Så kallade polikliniker, varmed förstås läkarmottagningar, där behandling meddelas åt fattiga sjuka, som ej behöva sluten anstaltsvård, hava sedan lång tid tillbaka varit anordnade i Stockholm, dels vid serafimerlasarettet, i syfte att härigenom erhålla ökat undervisningsmaterial, dels såsom fristående institutioner, upprättade på enskilt initiativ och utan sammanhang med sjukhus. De sistnämnda poliklinikererna hava efter hand antingen erhållit kommunalt understöd eller ock blivit av hälsovårdsnämnden helt övertagna. Sålunda underhåller staden sedan 1886 en poliklinik å Södermalm och sedan 1919 en å Norrmalm, varjämte staden sedan 1884 lämnar bidrag till underhållskostnaderna till den s. k. allmänna polikliniken å Östermalm. Avdelningarna för behandling av könssjukdomar vid dessa polikliniker motsvara de i § 5 av lagen den 20 juni 1918 angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar omfördälda polikliniker. För dessa trenne, som avgiva berättelser till hälsovårdsnämnden, redogöres här nedan.

Beräffande avgifter vid nämnda poliklinikers avdelningar för könssjukdomar gälla samma bestämmelser som för polikliniken vid sjukhuset S:t Göran (se sid. 117). För övriga poliklinikavdelningar gäller, att medellösa personer erhålla kostnadsfri behandling; dörjämte må efter läkares beprövande dörstades även behandlas bemedlade personer, av vilka läkaren är berättigad att för egen räknung uppbära ersättning av intill 2 kr. för varje besök.

Staden lämnar även bidrag till andra polikliniker (se å avd. 4): serafimerlasarettets, diakonissjukhusets, kronprinsessan Lovisas vårdanstalts, karolinska institutets barnpoliklinik (i allmänna barnhuset), gymnastiska centralinstitutet (för sjukgymnastisk poliklinik), tandläkareinstitutets även som vanförelanstalts poliklinik. Dessutom har staden egna polikliniker i förening med vissa sjukhus, nämligen Sabbatsbergs och Maria sjukhus, sjukhusen S:t Göran och S:t Erik samt Sachsska barnsjukhuset (se sid. 114, 117, 118, 120, 121).

Instruktioner m. m. Instruktion för läkare vid de av Stockholms stads hälsovårdsnämnd

inrättade polikliniker, fastställd av hälsovårdsnämnden den 24 jan. 1919. Lag den 20 juni 1918 angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar, med ändring den 15 juni 1922. Instruktion för läkare vid de, jämlikt gällande lag angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar den 20 juni 1918, i Stockholm inrättade polikliniker, fastställd av hälsovårdsnämnden den 24 jan. 1919. Kungl. kungörelse den 13 dec. 1918 ang. ersättning av statsmedel för läkarundersökning, läkemedel m. m. enligt § 6 i lagen den 20 juni 1918 angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar, med ändr. den 26 sept. 1921, 20 okt. 1922, 22 juni 1923 och 11 april 1924.

Stat år 1928. Utgifter: 128,450 kr.; inkomster: 3,600 kr.

Stadens poliklinik å Södermalm.

Folkungagatan 55 (f. d. 69), Sö.; t. Söder 302 25.

Föreståndare

(200 kr.).

Widstrand, C. A.

Barnsjukdomar.

Repslagaregatan 14, Sö.

Mottagningstid: måndagar, torsdagar och lördagar 12—1.

Läkare

(2,800 kr.).

Nordenson, A. G.; Hägg, A. D.

Hudsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar och lördagar 9—10.

Läkare

(2,100 kr.).

Moberg, V. L.

Kvinnosjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 9—9,30.

Läkare

(2,100 kr.).

Nilsson, Ada K.

Lungsjukdomar.

Mottagningstid: måndagar och torsdagar 2—2,30.

Läkare

(2,100 kr.).

Widstrand, C. A.

Tandsjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 8,30—9,30 f. m.

Tandläkare

(2,100 kr.).

Vakant, t. j. f. Almgård, E. A.

HN. Könssjukdomar (kvinnlige patienter).

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 6,30—7; tisdagar, torsdagar och lördagar 11—11,30.

Läkare

(7,200 kr.; avlöningen utgår av statsmedel).
Salén, f. af Klintberg, S. A. M. (Signe).

Assistent

(3,600 kr.; avlöningen utgår av statsmedel).

Rossander, Gunhild.

Könssjukdomar (manlige patienter).

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 11—11,30; tisdagar och torsdagar 6,30—7 samt lördagar 2—2,30.

Läkare

(6,300 kr.; avlöningen utgår av statsmedel).
Grönqvist, K. J. R.

Ögonsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 6—7.

Läkare

(2,800 kr.).

Lönborg, F. U.

Öron-, näs- och halssjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar 1—1,30 och fredagar 12—12,30.

Läkare

(2,100 kr.).

Flodquist, L. G.; Hæggström, A. E.

Tre sköterskor (6), två sköterskebiträden (1 c).

Stadens poliklinik å Norrmalm.

Sveavägen 98, Va.; t. 840 34.

Könssjukdomar (kvinnlige patienter).

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 9,30—10; tisdagar och torsdagar 6,30—7; lördagar 2—2,30.

Läkare

(7,500 kr.; avlöningen utgår av statsmedel).
Sjöquist-Rhodin, Tyra M.

Könssjukdomar (manlige patienter).

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 6,30—7; tisdagar, torsdagar och lördagar 11—11,30.

Läkare

(7,000 kr.; avlöningen utgår av statsmedel).

Reenstierna, J. L.

En sköterska (6), ett sköterskebiträde (1 c), ett extra skrivbiträde (900 kr.).

Polikliniken å Östermalm (Allmänna polikliniken).

(Understödd av staden.)

*Riddaregatan 3, Ö.; t. Österm. 15 85.
Stadens bidrag år 1928: 10,700 kr.*

Föreståndare.

Lundberg, K. A. R. (se nedan, reumatiska åkommor).

Hudsjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 12—12,30; lördagar 1,30—2.

Läkare.

Janzon, B. I.

Reumatiska åkommor.

»Tallermans friinstitut.»

Mottagningstid: måndagar och torsdagar 12—12,30.

Läkare.

Lundberg, K. A. R.

Könssjukdomar (kvinnlige patienter).

Mottagningstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 9,30—10; måndagar, onsdagar och fredagar 6,30—7.

Läkare

(7,200 kr.; avlöningen utgår av statsmedel).
Paykull, S. S. E. (Lilly).

Assistent

(3,600 kr.; avlöningen utgår av statsmedel).
Magnell-Naucké, Valborg V. E.

Könssjukdomar (manlige patienter).

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 11,30—12; tisdagar och torsdagar 6,30—7 samt lördagar 2—2,30.

Läkare

(6,300 kr.; avlöningen utgår av statsmedel).

Janzon, B. I.

En sköterska, ett sköterskebiträde, ett skrivbiträde.

Ögonsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 4—4,30.

Läkare.

Uddgren, Gerda S.

Öron-, näs- och halssjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 9—10.

Läkare.

Klingspor, S. W.

Stockholms stads upplysnings- och understödsbyråer för tuberkulossjuka.

Byråerna, som öppnades, den södra i december 1906 och den norra i maj 1909, hava till uppgift att åt lungotssjuka meddela råd och upplysningar till sjukdomens bekämpande och förekommande av smittas spridande och att, om den sjuke är medellös eller mindre bemedlad, lämna nödigt understöd. Byråerna stå under hälsovårdsnämndens förvaltning och överinseende, och utövar förste stadsläkaren närmaste tillsynen över deras verksamhet. Vardera byrån står under ledning av en föreståndare, som skall vara en legitimerad och i tuberkulossjukdomens diagnos, behandling och profylaxi kunnig läkare. Föreståndare ävensom biträdande läkare antagas av hälsovårdsnämnden; övrig personal antages av förste stadsläkaren på förslag av föreståndaren till det antal, hälsovårdsnämnden bestämmer.

Understödet åt sjuka, som anlita byråernas hjälp, bestämmas av ett förtroenderåd, bestående av byråns föreståndare och två personer, av vilka hälsovårdsnämnden utser en och fattigvårdsnämnden en, med iakttagande, att upplysning inhämtas från fattigvårdsnämnden, innan understöd utdelas, och att anmälan göres, då utdelning av understöd ägt rum. Ej må understöd lämnas åt sjuk, som icke äger hemortsrätt i Stockholm.

Den södra byrån har sin verksamhet förlagd till Södermalm och Brännkyrka, den norra till staden mellan broarna, de norra stadsdelarna och Bromma.

Reglemente. Hälsovårdsnämndens reglemente för Stockholms stads upplysnings- och understödsbyrå för tuberkulossjuka den 7 sept. 1906.

Förtroenderåd.

Winbergh, f. Dahl, Fanny H. M., fru (utsedd av hälsovårdsnämnden); **Nordfeldt**, A. G., fattigvårdsinspektör, ordf. (utsedd av fattigvårdsnämnden); **Lindvall**, A. H. (se nedan); **Kjellin**, G. V. (se nedan).

Suppleanter. **Boström**, Clara G., fröken, **Jansson**, f. Kling, Beda F., fru, **Lindeberg**, f. Rossander, Agnes M., fru, **Lindley**, f. Jonsson, Elin J., fru, **Nordgren**, f. Johansson, Anna V., fru (utsedd av hälsovårdsnämnden); **Törnell**, f. Weber, Gertrud, fru, **Östlund**, f. Lundgren, Agda M., fru (utsedd av fattigvårdsnämnden).

Södra byrån.

Repslagaregatan 14, Sö.; t. Söder 32 54; expeditionstid: helgfria tisdagar och fredagar 9—10 samt måndagar och torsdagar 6—7. Understöd utdelas tisdagar 10,30.

Stat år 1928. Utgifter: 95,200 kr.

Föreståndare
(5,500 kr.).

Lindvall, A. H.

Biträdande läkare
(5,000 kr.).

Björkquist-Wolontis, Sigrid.

Två assistenter (9), en *bokföreläsare* (1,620 kr.), en *städerska* (1,000 kr.), ett *vaktmästarbiträde* (240 kr.).

Norra byrån.

Munkbrogatan 2, St. 1; t. Norr 24 79, Norr 226 24; expeditionstid: för Klara, Kungsholms, St Görans, Adolf Fredriks, Gustav Vasa och Bromma församlingar: tisdagar och fredagar 9—10 samt måndagar och torsdagar 6—7; understöd utdelas tisdagar 12—1; för Nikolai, Matteus, Jakobs, Johannes, Engelbrekts, Hedvig Eleonora och Oscars församlingar: måndagar och torsdagar 9—10 samt tisdagar och fredagar 6—7; understöd utdelas torsdagar 12—1.

Stat år 1928. Utgifter: 137,590 kr.

Föreståndare
(5,500 kr.).

Kjellin, G. V.

Biträdande läkare
(5,000 kr.).

Engstrand, G. N. (jfr sid. 141); **Naucier**, R.; **Sahlgren**, E. J. A.

Fyra assistenter (9), ett *extra kontorsbiträde* (2,340 kr.), en *städerska* (1,000 kr.), ett *vaktmästarbiträde* (240 kr.).

Stockholms stads ympningsväsen.

En »koppningsanstalt» öppnades i Stockholm år 1776, men skyddskoppymningen kom till någon allmänare användning först efter 1816 års kungl. reglemente för vaccinationen i riket, som ålade de olika församlingarna skyldighet att antaga vaccinatorer. År 1855 överflyttades ansvaret för skyddskoppymningen i Stockholm på statens därvarande vaccindepåföreståndare, men blev vaccinationsväsendets handhavande på 1880-talet överflyttat på hälsovårdsnämnden.

Grundvalen för stadens nuvarande ympningsväsen bildar lagen den 2 juni 1916, som stadgar, att varje barn skall ympas, senast under det kalenderår, då det fyller sex år. Staden är f. n. indelad i sju ympningsdistrikt. För vart och ett av dessa är anställd en ympare, som under den blidare årstiden en gång i veckan på av hälsovårdsnämnden upplåtna lokaler i de skilda stadsdelarna går allmänheten till handa med kostnadsfri skyddskoppymning. Ympare skall göra anteckning om varje av honom utförd ympning i en ymp-

¹⁾ Byrån kommer under året att flytta till annan lokal.

HN. ningsjournal. Utdrag av denna journal skall enligt lagen före den 10 januari varje år för näst föregående år insändas till vederbörande pastorsämbete för anteckningar i församlingsboken. Enligt medicinalstyrelsens medgivande insändas emellertid i Stockholm samtliga utdragen enligt särskilda formulär till förste stadsläkaren och överlämnas sedermera till mantalskontoret för anteckning i mantalsböckerna.

Ympare förordnas av hälsovårdsnämnden och erhåller ersättning av statsmedel.

Hälsovårdsnämnden bestämmer under våren tider och lokaler för de under maj—sept. månader pågående offentliga ympningsmötena. Ympning sker å andra tider dels i vederbörande läkares bostad vid de mottagningar, han håller i egenskap av distriktsläkare (se sid. 107), dels vid polikliniken å Södermalm (se sid. 133) helgfria torsdagar 1—1,30.

Författningar. Lag den 2 juni 1916 angående skyddskoppympning, med ändringar den 7 maj 1926. K. instruktion den 24 nov. 1916 för de i lagen om skyddskoppympning avsedda ympare och besiktningsförrättare, med ändringar den 17 dec. 1926.

1:a ympningsdistriktet

(omfattande Storkyrkoförsamlingen).

Ympare.

Kjellberg, C. J. A.

2:a ympningsdistriktet

(omfattande Klara, Adolf Fredriks, Gustav Vasa och Matteus församlingar).

Ympare.

Schmidt, F. W.

3:e ympningsdistriktet

(omfattande Jakobs, Johannes, Engelbrekts, Hedvig Eleonora och Oscars församlingar).

Ympare.

Nyström, E. J.

4:e ympningsdistriktet

(omfattande Högalids, Maria, Katarina och Sofia församlingar).

Ympare.

Olson, E.

5:e ympningsdistriktet

(omfattande Liljeholmens och Älvsjö läkar-distrikt).

Ympare.

Malmgren, G. W. K.

6:e ympningsdistriktet

(omfattande Kungsholms, St Görans och Bromma församlingar).

Ympare.

Ljungström, V.

7:e ympningsdistriktet (omfattande Enskede läkardistrikt).

Ympare.

Ericsson, V. A.

Besiktningsläkare för fartyg.

Jämlikt §§ 2 och 4 i kungl. kungörelsen den 30 april 1920 angående åtgärder till förekommande av pestens, kolerans, fläckfebern, återfallsfebern och smittkopporas införande i riket åligger det hälsovårdsnämnden att utse besiktningsmän (företrädesvis läkare) för besiktning av passagerare och besättningar å fartyg, som anlända från utrikes ort. Medicinalstyrelsen har den 19 juli 1920 utfärdat instruktion för besiktningsmännen i fråga.

Besiktningsläkare.

Förste stadsläkaren.

Sundhetsinspektören.

Widstrand, C. A., Bellmansgatan 6, Sö.; t. Söder 70 54.

Stockholms stads hälso-polis.

Vasagatan 11, C.; t. »hälsovårdsnämnden»; expeditionstid: vardagar 8 f. m.—7 e. m. (dessutom för resande från utrikes ort söndagar 1—4).

Hälso-polisnärättningen avser att bereda hälsovårdsnämnden biträde vid tillsynen över ordningen i staden, vad hälsovården angår. Hälso-polisens chef närmast förste stadsläkaren är sundhetsinspektören, som antages av hälsovårdsnämnden och skall vara en i allmän hälsovård kunnig läkare. Till hälso-polisen räknas också förste och andre stadsveterinären samt föreståndaren för nämndens anstalter för födoämneskontroll, vilka hava sin huvudsakliga verksamhet vid födoämneskontrollen (se sid. 138); de antagas av hälsovårdsnämnden och skola vara legitimerade veterinärer med för besiktningsman vid offentlig köttkontroll stadgad kompetens samt må ej idka enskild veterinärpraktik.

Sundhetsinspektören åligger huvudsakligen: att åt hälso-polisens personal lämna nödig undervisning i allmän hälsovårds-lära och annat, som till dess yrke hör, att själv eller genom den övriga personalen såväl under systematiskt anordnade som tillfälliga besök i stadens olika delar undersöka de sanitära förhållandena, att särskilt ägna sin uppmärksamhet åt infektions-sjukdomarnas förhållanden i staden, att varje helgfri dag på bestämd tid infinna sig å hälsovårdsnämndens byrå och på kallelse inställa sig vid nämndens sammankomster, till vilka han även därförlutan må äga tillträde. Vid förfall för förste stadsläkaren skall sundhetsinspektören vara skyldig att hans tjänsteåligganden bestrida, såvida han därtill förordnas.

Förste och andre stadsveterinärerna åligger att på allt sätt söka befordra stadens förseende med sunda livsmedel och sålunda hålla tillsyn över kött, mjölk och andra födoämnen, som i staden hållas till salu eller till införs för sådant ändamål, över födoämnesransporter samt över sådana lägenheter och platser, där födoämnen försäljas eller till försäljning bearbetas eller förvaras, att lämna hälsopolispersonalen nödig undervisning i födoämneskontroll och tillse, att densamma äger god kännedom om sina skyldigheter härutinnan och om de författningar och föreskrifter, varpå dessa grundas, ävensom att varje helgfri dag på bestämd tid vara tillstädes å hälsovårdsnämndens byrå.

Förste stadsveterinären skall därjämte vara föreståndare för stadens karantänsanstalt för från utrikes orter sjöledes införda djur samt i enlighet med gällande författningar övervaka smittsamma sjukdomar och farsoter bland husdjuren och ägna sorgfälligt uppmärksamhet åt sådana förhållanden inom staden, som kunna menligt inverka på husdjurens sundhet. Han skall på kallelse närvara vid nämndens sammanträden samt äger även bevista slakthus- och saluhållsstyrelsens sammanträden.

Andre stadsveterinären skall vid förfall för förste stadsveterinären bestrida dennes tjänste-åligganden, såvida han därtill förordnas. Han skall därjämte på anmodan vid behov kontrollera till sjukhusen och andra stadens allmänna inrättningar levererade födoämnen.

Föreståndaren för och biträdande veterinären vid hälsovårdsnämndens anstalter för födoämneskontroll åligger att å nämndens mjölkhygieniska laboratorium samt dess kontrollbyråer för importerade, anhallna och inlämnade födoämnen utföra erforderliga undersökningar. Föreståndaren åligger därjämte att ansvara för, att influtna medel i föreskriven ordning till nämnden inlevereras, samt att granska inkomna räkningar och anstalernas räkenskaper. Han skall vid förfall för förste och andre stadsveterinärerna bestrida deras åligganden. Biträdande veterinären är skyldig att vid förfall för föreståndaren bestrida hans åligganden.

I övrigt utgöres hälsopolisen även kommissarie, en underspektör, 8 förste tillsyningsmän (däruv en å extra stat) och 23 tillsyningsmän (däruv en å extra stat).

Kommissarien utövar det närmaste förmanskapet över tillsyningsmännen och vägleder dessa vid deras arbete, övervakar, att hälsovårdsnämndens uppmaningar angående avhjälpande av sanitära olägenheter efterkommas, samt är efter förordnande åklagare i sundhetsmål.

Underinspektören är anställd som förman vid den år 1908 tillkomna *rörinspektionen* för tillsyn över rörlednings- och s. k. sanitära installationsarbeten.

Av förste tillsyningsmännen tjänstgöra tre vid rörinspektionen (se ovan) och en fullgör, under sundhetsinspektörens överinseende, vad som

åligger kommunen med avseende å tillsynen å efterlevnaden av lagen den 29 juni 1912 om arbetareskydd.

Tillsyningsmännen åligger huvudsakligen: att vaksamt efterspana befintliga sanitära olägenheter samt att även hava uppmärksamheten fastad på efterlevnaden av de föreskrifter rörande sundheten och snyggheten i staden, vilkas övervakande författningenslign tillhör allmänna polisen samt, om de finna något i detta avseende att anmärka, därom till kommissarien avgiva rapport.

Desinfektion i bostäder verkställas av hälsopolisen jämlikt epidemilagen den 19 juni 1919 samt lagen den 4 sept. 1914 angående vissa åtgärder mot utbredning av lungsat, ävensom i andra fall på begäran av enskilda eller där särskilda omständigheter anses påkalla en dylik åtgärd. Desinfektörer äro hälsopolisens tillsyningsmän.

Författningar. Hälsovårdsstadga den 19 juni 1919, med ändr. den 19 mars 1920 och 26 sept. 1921. Hälsovårdsföreskrifter för Stockholm ang. dels slakterier, dels handel med vissa livsfordnadenheter, deras förarbetande, förvaring m. m., överståthållarämbetets kung. den 29 aug. 1908 (»matvarustadgan»), med ändr. den 27 dec. 1910 (ang. mjölkhandeln). Särskilda bestämmelser ang. transport av köttvaror, fastställda av hälsovårdsnämnden den 27 jan. 1911. Särskilda bestämmelser beträffande detaljhandel i butik med matvaror, fastställda av hälsovårdsnämnden den 23 febr. 1927. Reglemente angående avloppsledningar för spillvatten inom hus och tomt i Stockholm, fastställt av överståthållarämbetet den 8 juli 1908. Särskilda föreskrifter angående avloppsledningar för spillvatten m. m. inom hus och tomt i Stockholm, antagna av hälsovårdsnämnden den 6 dec. 1918. Hälsovårdsnämndens instruktion för Stockholms hälsopolis den 8 okt. 1880. Hälsovårdsnämndens instruktioner för förste och andre stadsveterinären i Stockholm samt för föreståndaren för kontrollbyrån för importerade födoämnen i Stockholm den 1 dec. 1911 (förslag till nya instruktioner föreligger).

Stat år 1928. Utgifter: 302,640 kr.

Sundhetsinspektör (25).

Vakant, tff. Herrlin, K. M. (se sid. 141); t. »hälsovårdsnämnden»; mottagningstid: 1—2.

Förste stadsveterinär (23).

Nystedt, S. P.; t. »hälsovårdsnämnden»; mottagningstid: 1—2.

Andre stadsveterinär (21).

Åfeldt, N. O. E.; t. »hälsovårdsnämnden»; mottagningstid: 1—2.

Föreståndare för hälsovårdsnämndens anstalter för födoämneskontroll (21).

Gustafson, F. V. (se nedan).

HN.

Kommissarie (17).

Regnér, C. O. F.; t. »hälsovårdsnämnden»; mottagningstid: 1—2.

Underinspektör (15).

Dahl, G. E.; t. »hälsovårdsnämnden».

Förste tillsyningsmän (12).

Wahl, J. A.; Ekbergh, C. G.; Andersson, A., Larsson, J. Hj., Lindén, A. G. (å extra stat) (för rörspektionen); Ternell, E. E. (för kommunala yrkesinspektionen); en vakant.

Tjugutva tillsyningsmän (10), en extra tillsyningsman (3,360 kr.) samt tillfälliga tillsyningsmän i mån av behov.

Anstalter för födoämneskontroll.

I enlighet med hälsovårdsstadgan samt andra författningar och hälsovårdsföreskrifter åligger det hälsovårdsnämnden, förutom att hålla tillsyn över alla i staden till salu hållna födoämnen och dryckesvaror, att övervaka, det endast enligt lagen ang. köttbesiktning och slakthus besiktigt och stämplat, färskt kött till salu hålles, och att dylikt kött ej efter undersökningen blivit skämt eller på annat sätt skadat.

Dessutom skall nämnden enligt förordningen ang. kontroll vid införsel till riket av köttvaror och djurfett handhåva undersökning och stämpling av sådana varor samt därjämte enligt hälsovårdsstadgan utöva kontroll över andra från utlandet till eller över Stockholm importerade födoämnen.

Nämnden har sålunda att övervaka dels beskaftenheten i sanitärt hänseende av varje födoämne, som till staden införs eller där saluhålles eller till annan överlämnas eller ock som för avsalu tillverkas eller förvaras, då det anträffas å allmän saluplats, i lägenhet, avsedd för dess försäljning eller yrkesmässiga beredning eller för allmän spising eller utskänkning, ävensom i de till sådan lägenhet hörande upplag eller förvaringsrum, av vad beskaftenhet de vara må, ävensom om födoämnet anträffas vid hamn, järnvägsstation eller annat dylikt ställe under förhållanden, som utvisa, att det är avsett att försälas till människoföda, dels att allmänna saluplatser och lägenheter för sådana födoämners förvaring, beredning, försäljning och servering med till samma lägenheter hörande upplagsrum, av vad slag de vara må, äro så inredda och underhållna, att de motsvara bestämmelserna i hälsovårdsstadgan och i för Stockholm gällande särskilda hälsovårdsföreskrifter.

Därjämte äger nämnden, då så anses nödigt, att taga prov för undersökning av födoämne, avsett till försäljning, vare sig detta förefinnes å ställe inom hälsovårdsområdet eller å sådant ställe utom detsamma, varifrån det plägar till försäljning dit införas.

För utövande av denna kontroll har nämnden inrättat ett mjölkhygieniskt laboratorium samt kontrollbyråer för undersökning dels av utav allmänheten inlämnade eller av hälsopolisen an- hållna födoämnen, dels ock av importerade födo- ämnen.

Författningar. Hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 med ändringar. Giftstadgan den 7 dec. 1906 med ändringar. Lag den 13 okt. 1913 ang. köttbesiktning och slakthus med ändringar. K. förordning den 29 juni 1917 ang. förbud i vissa fall mot användande av vilseledande varu- beteckningar vid handel med födoämnen. K. förordning den 30 sept. 1921 ang. kontroll vid införsel till riket av köttvaror och djurfett med ändringar. Medicinalstyrelsens kung. den 6 mars 1922 med föreskrifter ang. veterinärundersökning vid införsel till riket av köttvaror och djurfett med ändringar. Medicinalstyrelsens kungörelser den 22 mars 1922 och senare beträffande stämplat och märken, som under vissa förhållanden berättiga till införsel i riket utav köttvaror och djurfett. Taxa å avgifter för i Stockholm verkställd un- dersökning och stämpling av till riket införda köttvaror och djurfett, fastställd av medicinal- styrelsen den 2 maj 1927. Taxa å avgifter för undersökning av importerade födoämnen (med undantag av köttvaror och djurfett) samt för undersökning av inlämnade mjölkprov, antagen av hälsovårdsnämnden den 24 nov. 1920.

Stat år 1928. Utgifter: 132,010 kr.; in- komster: 59,000 kr.

Kontrollbyråerna för importerade, an- hållna och inlämnade födoämnen samt mjölkhygieniska laboratoriet.

Söder Mälarstrand 4, Sö.; t. Söder 363 51, Söder 363 52, Söder 363 53; expeditionstid: 9—4 (kassan 10—2, lördagar 10—1).

Undersökningen av importerade födoämnen verkställas under ordinarie tulltid, och skall an- mälan därom göras mellan kl. 9 och 10 f. m.

Föreståndare (21)

Gustafson, F. V., veterinär (se ovan under hälso- polisen); t. Söder 363 51 (ankn.); mottag- ningstid: 1—2.

Biträdande veterinär (19).

Larsson, R.

Kemist

(7,200 kr.).

Sundberg, T. (se nodan).

Tre mikroskopister (6), en extra mikroskopist (1,980 kr.), en bokföverska och kassörska (2,280 kr.), en laboratoriestäderska (1,440 kr.), tre vaktmästare (3,480—2,280 kr.). Dessutom extra veterinärer, mikroskopister och stämplare i mån av behov mot av hälsovårdsnämnden fastställd eller i varje särskilt fall bestämd timavlöning.

Kontroll av ladugårdar, från vilka försäljes »kontrollerad mjölk».

Utän hälsovårdsnämndens tillstånd får mjölk icke säljas under benämning »barnmjölk», »kontrollmjölk» eller annan beteckning, som anger antingen en särskilt sund beskaffenhet hos mjölken eller ock att den varit föremål för särskild kontroll. Sådant tillstånd meddelas endast under villkor, dels att läkare och veterinär, som av hälsovårdsnämnden antagits för utövande av tillsyn å produktionen av kontrollerad mjölk, efter verkställd besiktning av ladugården intygat, att de sanitära förhållandena inom och omkring ladugården med därtill hörande inrättningar samt hälsostillståndet hos den med mjölken sysselsatta personal och de hygieniska förhållandena, under vilka densamma lever, äro fullt tillfredsställande, ävensom att ladugården med avseende på såväl inredning som skötsel tillfredsställer hygienens fordringar och att samtliga de i ladugården uppställda djur äro friska, och dels att anordningar, som av hälsovårdsnämnden kunna godkännas, äro vidtagna för mjölkens behandling inom Stockholm.

Har dylikt tillstånd meddelats, skall ladugården stå under tillsyn av läkare och veterinär, som av hälsovårdsnämnden för detta ändamål antagits.

För tillstånd att sälja mjölk såsom barnmjölk erfordras dessutom, att ladugårdsbesättningen icke visat tecken till tuberkulos.

Kostnaden för kontrollen skall av ladugårdens ägare eller innehavare gäldas enligt av hälsovårdsnämnden fastställt taxa.

Instruktioner m. m. Instruktion för kontrollläkare och kontrollveterinär för ladugårdar, från vilka försäljning sker av kontrollerad mjölk, fastställd av hälsovårdsnämnden den 30 juni 1905. Program för ladugårdar, från vilka försäljes kontrollerad mjölk, av hälsovårdsnämnden fastställt den 30 juni 1905. Taxa för kontrollläkare och kontrollveterinär för ladugårdar, från vilka försäljning sker av kontrollerad mjölk, av hälsovårdsnämnden fastställd den 9 april 1920.

Kontrollläkare.

Andersson, L. I., f. d. förste stadsläkare.

Kontrollveterinär.

Nystedt, S. P., förste stadsveterinär.

Hälsovårdsnämndens laboratorium.

Stat år 1928. Utgifter: 106,130 kr.; inkomster: 8,000 kr.

Fysikalisk-kemiska avdelningen.

Vasagatan 13, gårdshuset, 2 tr., C.; t. »hälsovårdsnämnden»; expeditionstid: 2—3 (kliniska laboratoriet 9,30—10,30 f.m.).

Hälsovårdsnämndens fysikalisk-kemiska laboratorium började sin verksamhet år 1883. An-

stalten förestås av hälsovårdsnämndens ingenjör. Av ingenjören utföras tekniskt-hygieniska undersökningar i samband med nämndens verksamhet, såsom beträffande vattenavlopp, bostäder och samlingslokaler, fabriker och näringar m. m., kemiska undersökningar angående till salu hållna födoämnen, dryckesvaror och njutningsmedel samt i övrigt analyser och tekniska undersökningar, som påkallas särskilt genom hälsopolisens verksamhet eller av sjukhus och andra stadens inrättningar.

Vid kemiska laboratoriet inrättades den 1 juli 1910 en underavdelning för kemisk undersökning av importerade födoämnen och år 1925 ett kliniskt laboratorium för fysiologisk-kemiska undersökningar.

Instruktioner. Hälsovårdsnämndens instruktioner för hälsovårdsnämndens ingenjör den 16 febr. 1894 och för assistenten vid nämndens kemiska laboratorium den 7 juni 1922.

Ingenjör (21).

Vakant, t.f. **Sondén**, K. G. A.

Assistent

(avlönning se ovan under kontrollbyrån för importerade, anhallna och inlämnade födoämnen). **Sundberg**, T. (se ovan).

Medicinsk-kemisk laborant

(arvode enligt taxa).

Andreen-Svedberg, E. Andrea.

För fysikalisk-kemiska avdelningen: ett laboratoriebiträde (2) samt tillfälliga biträden i mån av behov. För kliniska laboratoriet: en städerska (360 kr.)

Bakteriologiska avdelningen.

Vasagatan 13, gårdshuset, 1 tr., C.; t. 15 02, Norr 52 62; laboratoriet öppet: vardagar 9—5, sönd- och helgdagar 9—12.

Hälsovårdsnämndens bakteriologiska laboratorium började sin verksamhet 1901. Å laboratoriet utföras bakteriologiska undersökningar rörande till nämndens verksamhet hörande frågor ävensom utredningar i hälsovårdsärenden, för vilkas bedömande bakteriologisk sakkunskap erfordras, samt undersökningar i diagnostiskt syfte (för i Stockholm mantalsskrivna personer kostnadsfritt, eljest enligt taxa) av de prov, som för dylikt ändamål från de praktiserande läkarna i staden (eller landsorten) till laboratoriet insändas.

Instruktion. Hälsovårdsnämndens instruktion för föreståndaren vid nämndens bakteriologiska laboratorium den 12 april 1901.

Bakteriolog

(kvarstår å 1911 års lönestat: grupp 13; dessutom personligt lönetillägg 1,200 kr.).

Levin, E. I.

En vaktmästare (7), ett laboratoriebiträde (2) samt tillfälliga biträden i mån av behov.

HN.

Biologiska avdelningen.

Vasagatan 13, gårdshuset, n. b., C.; t. hälsovårdsnämnden.

Hälsovårdsnämndens biologiska (f. d. botaniska) laboratorium, som trädde i verksamhet den 1 juli 1907, verkställer undersökningar av livsmedel, vatten m. m. Föreståndaren är jämväl föreståndare för vattenledningsverkets biologiska laboratorium (se sid. 230).

Föreståndare (21)

(av avlöningen utgår 3,000 kr. från vattenledningsverket).

Huss, H. A.; mottagningstid: 2—3.

En laboratoriestüderska (1,200 kr.).

Stockholms stads desinfektionsanstalt.

Gotlandsgatan 52, Sö. (intagning för desinfektering); Östgötagatan 56, Sö. (avhämtning av kläder); t. Söder 98 56; expeditionstid: 8—7.

Desinfektionsanstalten grundades år 1882 och inrymdes i lokal vid Hornsgatan 82. Den hade till en början allenast en desinfektionsugn och fyra rum för härbärgerande av friska personer, vilkas bostäder med anledning av där inträffade fall av smittsamma sjukdomar undergingo desinfektion. På sommaren 1906 flyttades desinfektionsanstalten till sin nuvarande lokal, där trenne ugnar och en gryta finnas uppsatta.

Beträffande desinfektion i bostäder se ovan under hälsopolisen (sid. 137).

Stat år 1928. Utgifter: 14,220 kr.

Redogörare

(300 kr.).

Olsson, E. V. (se Maria sjukhus).

Vaktmästare (6).

Pettersson, C. A. E.

Stockholms stads isoleringsanstalt.

Brännkyrkagatan 62, Sö.; t. Söder 157 79; expeditionstid: hela dygnet.

Isoleringsanstaltens ändamål är att härbärgera och ställa under observation personer från smittade hem. Den inrymdes till en början (1882) i samma lokal som desinfektionsanstalten, Hornsgatan 82, såsom en särskild isoleringsavdelning, men är sedan år 1905 inrymd i Brännkyrkagatan 62. Anstalten rymmer, förutom kök, förrådsrum, bostad för föreståndarskan, expeditjonsrum samt tvenne badavdelningar, en för män och en för kvinnor, elva rum med olika ingångar samt en särskild avdelning på tre sovrum och matrum, avsedd att vid utrymmande av någon större lägenhet bereda tillflykt även åt en större familj. Å hela anstalten kan samtidigt intagas ett fyrtiotal personer. Tillsynen över anstalten utövas av sundhetsinspektören.

Stat år 1928. Utgifter: 10,900 kr.

Redogörare.

(Se ovan under desinfektionsanstalten.)

Olsson, E. V.

Föreståndarska (2).

Rune, f. Magnusson, E. (Elin).

Stockholms stads avlusningsanstalt.

Ropsten; t. Värtan 35.

På grund av den starkt ökade utbredning, som fläckfebern under de senare åren erhållit inom Ryssland och närgränsande länder och med hänsyn till den härav orsakade stora risken för införande i Sverige av denna farsot, beslöt stadsfullmäktige den 31 mars 1919 på hemställan av medicinalstyrelsen att gå i författning om inrättande genom hälsovårdsnämndens försorg av en avlusningsanstalt, med uppgift att ombesörja besiktning och avlusning av personer och fartyg, kommande från fläckfebersmittat område. Anstalten, till vilken staten bidrog med $\frac{2}{3}$ av anläggningskostnaderna, förlades till Ropsten och blev färdig att tagas i bruk i början av år 1920. Den har en beräknad kapacitet av 200 personer per dag, inklusive kläder och reseffekter.

Stat år 1928. Utgifter: 7,000 kr.

Personal.

En maskinist, en eldare, en sköterska.

Stockholms stads karantänsstallar.

F. d. järnvägen å Djurgården, Ö.

Sedan k. kungörelsen den 1 maj 1885 föreskrivit, att införsel sjöledes av nötboskap och andra kreatur icke finge ske annorstädes än i de städer, som ha för djuren inrättade karantänslokaler, gick överståthållarämbetet i författning om anordnande av dylik lokal. Denna ersattes på våren 1893 med ett på stadens bekostnad efter rationella principer inrättat mindre karantänsstall, som fick sin plats inom f. d. järnvägen på Djurgården. Stallet har plats för tolv större djur. Sedan genom k. kungörelsen den 18 maj 1894 skärpta karantänsbestämmelser införts, uppfördes på hälsovårdsnämndens initiativ ännu ett dylikt stall under våren 1896, beläget icke långt från det förra. Sedan år 1926 inrättats en särskild karantänsanstalt vid slakthuset, avsedd för från Finland och Estland importerade slaktdjur (se sid. 263), minskades behovet av övriga karantänsstallar, vadan hälsovårdsnämnden år 1927 beslöt att till annan överlåta nyttjanderätten till det senast uppförda av de båda karantänsstallarna å Djurgården och i stället såsom reservkarantänsstall förhyra ett mindre utrymme inom en magasinsbyggnad vid Värtahamnen.

Huvudstadens karantänsanstalter för kreatur stå enligt stadsfullmäktiges beslut den 16 sept. 1898 under hälsovårdsnämndens överinseende och förvaltning. Närmaste insecendet över dessa anstalter tillkommer den av medicinalstyrelsen förord-

nade karantänsveterinären eller vid förfall för honom en karantänsveterinärssuppleant.

Reglemente. Hälsovårdsnämndens ordningsregler för karantänsanstalter för sjöledes från utrikes ort införda djur den 14 sept. 1921.

Stat år 1928. Utgifter: 1,500 kr.; inkomster: 100 kr.

Avlöningar m. m. Djurimportörerna betala efter av hälsovårdsnämnden fastställd taxa.

Karantänsveterinär.

Nystedt, S. P., förste stadsveterinär.

Karantänsveterinärssuppleanter.

Åfeldt, N. O. E., andre stadsveterinär; **Gustafson, F. V.,** föreståndare för hälsovårdsnämndens anstalter för födoämneskontroll.

En karaktänsvakt samt skötare.

Stockholms stads bostadsinspektion.

Vasagatan 11, C.; t. »hälsovårdsnämnden»; expeditionstid: 1—2.

År 1906 beslöt stadsfullmäktige på initiativ av en utav stadsfullmäktige år 1903 tillsatt bostadskommitté, att en bostadsinspektion skulle inrättas i huvudstaden under hälsovårdsnämndens inseende.

I hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 har sedermera stadgats, att genom hälsovårdsnämndens försorg skall anordnas återkommande besiktning av byggnader, som inrymma boningsrum, ävensom boningsrum i allmänhet (bostadsinspektion), därvid särskild hänsyn skall ägnas beskaftenheten och skötseln av sådana bostäder, där missförhållanden i sanitärt hänseende mest kunna befäras. Den ovannämnda, tidigare inrättade bostadsinspektionen avser att i enlighet med hälsovårdsnämndens närmare föreskrifter biträda nämnden vid denna tillsyn. Det åligger i sådant avseende bostadsinspektionens personal att övervaka, att uthyrda bostäder och till desamma hörande utrymmen, såsom kök, avtråden, förstugor, trappor, källare, vindar samt andra i nära förbindelse med bostaden stående utrymmen, befinna sig i ett sunt och snyggt skick, ävensom att verka för att bostäderna av invånarna användas på ett sätt, som överensstämmer med sundhetens fordringar. Bostadsinspektionens personal har därvid särskilt att övervaka efterlevnaden av föreskrifterna i hälsovårdsstadgan och andra gällande författningar eller ordningsföreskrifter rörande bostädernas i huvudstadens sundhet och snygghet, såvida icke deras övervakande enligt lag tillkommer annan myndighet. Dock skall det även i sistnämnda fall vara bostadsinspektionens skyldighet att söka uppmärksamma förhandenvarande brister och därom meddela vederbörande myndighet underrättelse.

Bostadsinspektionen avsynar, ur sundhetssynpunkt, nyuppförda byggnader och större ombyggnader, upptager och företager utredning över

klagomål i fråga om dåliga lägenheter samt undersöker såväl under systematiskt anordnade som tillfälliga besök i stadens olika delar bostädernas sanitära förhållanden och tillser därvid, att bostäder icke till följd av olämpligt byggnadssätt, bristande underhåll, överbefolkning eller dålig skötsel äro hälsovådliga. Finnes något att i detta hänseende anmärka söker bostadsinspektionen genom råd och anvisningar ernå nödig rättelse eller anmäler förhållandet genom förste stadsläkaren till hälsovårdsnämnden.

Författningar. Hälsovårdsstadga den 19 juni 1919. Hälsovårdsnämndens instruktion för bostadsinspektionen den 25 febr. 1910.

Stat år 1928. Utgifter: 52,710 kr.

Bostadsinspektör (23).

Herrlin, K. M., tjl. (se sid. 106), **tj. Engstrand, G. N.** (jfr sid. 135); t. »hälsovårdsnämnden»; mottagningstid: 1—2.

Förste assistent (13).

Thedin, C. A.

Assistenter (10).

Hökerberg, Manda E.; Flodin, E. J. O. (Elsa); Österberg, A. K. (Karin); Ahlén, Ebba B.; Eriksson, C. Dagmar K.

Stockholms stads sjuk- och djurtransportväsen.

Till slutet av år 1913 verkställde brandkåren huvudsakligen transporten till sjukhus av personer utsatta för olycksfall och hyrverksaktiebolaget Frey av sjuka personer i övrigt. Fr. o. m. år 1914 övertog brandkåren båda dessa slag av transporter och förfogar för detta ändamål f. n. över åtta sjuktransportautomobiler. Ehuru en del av här nedan omnämnda fordon ej stå under inseende av hälsovårdsnämnden, har emellertid för överskådlighetens skull på ett ställe sammanförts uppgifter om samtliga i huvudstadens befintliga fortskaffningsmedel för sjuka personer eller för sjuka eller döda djur.

1) **Sjukvagnar,** avsedda för transport av sjuka eller skadade personer, vilkas transportering i annat fordon eller på annat sätt skulle medföra skada eller ökat lidande.

Sådan vagn kan erhållas alla tider av dygnet antingen genom anmälan på telefon (namnanrop: **brandkåren**) eller genom bud till närmaste brand- eller polisstation samt genom patrullerande poliskonstapel.

Vid rekvisition skall om möjligt uppgivas: a) den sjukas eller skadades namn; b) sjukdomens eller skadans beskaffenhet; c) lägenheten eller platsen, varifrån och till vilken transporten skall ske.

Sjukvagn må icke anlitas utan att *verkligt behov* föreligger; missbruk härav kan medföra, att det ändamål, för vilket den är avsedd, icke kan uppfyllas.

HN.

Ersättning för sjuktransport erlägges:
med 5 kronor
vid transport inom stadens område — dock
att transport av medellösa personer samt av
personer, utsatta för olycksfall å allmän plats
eller å allmänt ställe (varmed i detta sam-
manhang förstås gator, broar, torg och all-
männa planteringar), är kostnadsfri;

med 20 kronor

vid transport från eller till plats, belägen
utom stadens område, då för transporten åtgår
en tid, icke överstigande en timme; vid
längre tid med 5 kr. för varje utöver en
timme påbörjad ny halvtimme.

Betalning för transport uppbäres vid trans-
port till sjukhus genom resp. sjukhus' försorg
samt vid transport från sjukhus eller från och
till annan plats av brandkåren.

2) *Epidemivagnar*, avsedda att användas
för transport av sjuka, som lida av eller miss-
tänkas lida av kolera, smittkoppor, fläckfeber,
scharlakansfeber, difteri (och croup) samt mäs-
sling, då sjukdomen är med difteri (croup) kom-
plicerad. — Endast om sistnämnda förhållande
är å sjukhusremissen angivet, utlämnas vagn
för mässlingsjukas transporterande.

Epidemivagn kan rekvireras alla tider på
dygnet antingen genom närmaste polisstation,
om tydligt skriven sjukhusremiss där företes,
innehållande uppgift på den sjukes namn och
sjukdom (svensk benämning), eller av läkare
personligen genom telefonbud till epidemisjuk-
huset (endast t. 12 89 — vaktmästaren).

I senare fallet skall läkaren uppgiva: a) sitt
 eget namn; b) den sjukes namn; c) dennes bo-
stad; och d) dennes sjukdom.

Sjukhusremissen åtföljer i varje fall den
sjuke till sjukhuset. Transporten är kostnadsfri.

3) *Djurtransportvagnar*. På framställ-
ning av svenska allmänna djurskyddsforeningen
medgav drätselnämnden i januari 1901, att trenne
av den nämnda foreningen till allmänt begagnade
upplåtna vagnar, särskilt konstruerade för trans-
port av döda eller sjuka hästar och andra större
djur, skulle få uppställas å Stockholms renhåll-
ningsverks stationer samt kunna genom bud eller
telefon rekvireras enligt närmare fastställda före-
skrifter. Då det emellertid visade sig, att vag-
narna vid flera tillfällen icke kunnat inställas
med önskvärd snabbhet samt att vid telefonisk
rekvisition icke alltid vakt kunde finnas tillstä-
des å renhållningsverkets stationer för att mot-
taga densamma, överflyttades, efter framställning
från överståthållarämbetet till drätselnämnden,
uppdraget i fråga fr. o. m. år 1905 till brand-
kåren, som förfogade över ständig vaktpersonal
och lämpligare hästar. Vagnarna uppställdes den
ena å Johannes, den andra å Katarina brandstation.
Sedan brandkårens automobilisering under år
1916 genomförts och samtliga hästar utrangerats,
hava i stället för nyssnämnda vagnar trenne
kombinerade djurtransport- och olycksfallsauto-
mobiler anskaffats och uppställts den ena å

Katarina brandstation och den andra å Johannes
brandstation. De kunna rekvireras på samma
sätt som sjukvagn (se ovan).

Kungörelse om dessa transporter har utfär-
dats av överståthållarämbetet senast den 12 febr.
1921 med följande föreskrifter:

Vagnarna få användas:

1:o) för transport av hästar eller andra större
djur, som nedfallit döda å allmän plats eller på
grund av sjukdom eller av annan anledning icke
kunna från sådan plats bortledas, till veterinär-
högskolan eller, på begäran av djurets ägare eller
innehavare, till enskilt stall eller förvaringsrum,
därest detsamma är beläget inom huvudstadens
område;

2:o) för transport av sjuka hästar eller andra
större djur från och till enskild plats, som är
belägen inom huvudstadens område; samt

3:o) för transport av hästar eller andra större
djur vare sig sjuka eller friska i andra fall än
ovan nämnda, då överenskommelse därom träffas
för varje särskilt fall med brandchefen.

Sådan vagn kan erhållas alla tider av dygnet
antingen genom anmälan per telefon (namn-
anrop: *brandkåren*) eller genom bud till när-
maste brand- eller polisstation samt genom pa-
trullerande poliskonstapel.

Det åligger ägare eller innehavare av djur,
som, på sätt i det föregående nämnts, blivit
transporterade, att härför utgiva ersättning:

a) för det i 1:o) omförmälda fall med 10 kr.

b) för det i 2:o) omförmälda fall:

1) då transporten sker mellan kl. 6 f. m. och
kl. 10 e. m. med 15 kr.

2) då transporten sker under övriga delen
av dygnet med 25 kr.

c) för de i 3:o) avsedda fall efter överens-
kommelse med brandchefen.

För upptagning av djur ur vattendrag, bygg-
nadsgrunder, gropar o. d. erlägges, utöver gott-
görelsen för förekommande transport, särskild
ersättning efter överenskommelse med brand-
chefen.

Betalning för transport m. m. uppbäres av
brandkåren.

Författningar. Överståthållarämbetets or-
der den 24 sept. 1903 ang. sjukbårar å polis-
stationerna. Hälsovårdsnämndens tillkännagivande
ang. transport av sjuka och skadade inom hu-
vudstaden den 12 dec. 1913, med ändringar den
30 jan. 1924 och 27 jan. 1926. Överståthållarämbetets kungörelse ang. transport av djur
den 12 febr. 1921.

Utrotandet av råttor.

*Hälsopolisen, Vasagatan 11, C.; t. »hälso-
vårdsnämnden»; expeditionstid: 8—7.*

I syfte att motverka smittospridning och
skadegörelse genom råttor i huvudstaden hava
sedan 1901 anslag ställts till hälsovårdsnäm-
ndens förfogande för åtgärder till utrotande av
dessa djur. Under åren 1901—1907 användes

anslaget till premier för inom staden dödade råttor (5 öre per djur). Då emellertid antalet inlämnade rättor efterhand avtog, så att den åsyftade effekten i viss mån förfelades, övergick man i stället, fr. o. m. april 1908, till systematisk utläggning av bakteriella råttedödningsmedel. Genom hälsovårdsnämndens tillsyningsmän utlades dylika medel i egendomar inom staden kvartersvis, så att hela staden efter hand genomgicks. Emellertid minskade även dessa medel i effektivitet (sannolikt genom en småningom skeende immunisering av rättstammen mot ifrågavarande

bakterier), varför man under åren 1917—1927 åter företrädessvis tillämpade premieringssystemet (10 öre för varje dödad råtta). Fr. o. m. år 1928 har man emellertid helt upphört med premieringen och i stället återgått till utläggningen av rättgift, men i större omfattning än förut. För ändamålet har i 1928 års stat anvisats ett belopp av 20,000 kr. De fastighetsägare och övriga personer, vilka önska inköpa rättgift, kunna erbålla sådant hos hälsopolisen till självkostnadspris.

Stockholms stads fattigvårdsnämnd och i samband därmed stående institutioner.

Fattigvårdsnämnden.

Stora Nygatan 2 A och B (postadress: Stockholm 2; postgirokonton nr 1268), t. »fattigvårdsnämnden»; sessionstid: i allmänhet tisdagen efter andra måndagen i varje månad, vanligen kl. 6,30 e. m.

I äldsta tider funnos i huvudstaden inga andra fattigvårdsinrättningar än hospitalen, som tillika voro sjukhus. Sådana voro t. ex. det s. k. »helgeandshuset» från 1260-talet, »S:t Orians hospital» från 1288, »Själagården» m. fl. Den frivilliga fattigvården stod under ledning av de andliga (samfund och gillen såsom »Vårfrugillet», »Sancta Gertruds gille» etc.). En naturlig följd av indragningen av de andligas gods efter riksdagen i Västerås 1527 blev därför ordnandet av fattigvården. Genom ett kungl. brev av 1531 centraliserades huvudstadens fattigvård under borgmästare och råd, och genom ett annat brev av 1551 förordnades om byggandet av Danvikens hospital, en inrättning, som under två hundra år var stadens enda vårdanstalt för såväl kropps- som sinnessjuka personer samt fattiga äldre. För barn inrättades 1624 »allmänne barnhuset», på samma gång uppfostringsanstalt för fattiga barn och tukthus. Ur den på 1600-talet inrättade »husfattigkassan» utdelades allmosor åt fattiga utom inrättningarna; vidare anslögs till de fattiga inkomsten av kollekt, avgifter vid bouppteckningar, testamenten etc. Under 1740-talet inrättades fattighus för de olika församlingarna, underhållna utom med gåvor och donationer även med särskilda avgifter av husägarna i respektive församlingar. År 1773 öppnades det »södra frivilliga arbetshuset» (sedmera 1855 ombildat till arbetsinrättning, den s. k. »Dihlströmska inrättningen», se sid. 118 och 157), där tillfälle till arbetsförtjänst lämnades och materialier tillhandahölls av kommunen; för Jakobs församling öppnades 1797 »frivilliga arbetshuset» på norr, som ännu finnes kvar. En 1807 utfärdad kungl. stadga sökte centralisera fattigvården och göra staden i fattigvårdshänseende till en kommun under direktion av en överdirektör med kungl. fullmakt. Detta försök misslyckades emellertid. Genom 1813 års förordning sökte man finna en medelväg mellan de båda principerna: centralisation och de territorier eller församlingarnas självstyrelse. I denna fattigvårdslagstiftning gjordes en väsentlig förbättring genom utfärdandet av stadgan angående fattigvården i Stockholms stad av den 1 april

1843, varmed ett stort steg togs i riktning mot centralisation i förvaltningen. Den bättre ordning, som härigenom infördes, visade snart sin frukt, bland annat i upprättandet av förbättrade fattigvårdsanstalter. Då Stockholm erhöll sin nya kommunalförordning 1862, infördes i fråga om fattigvården fullständig centralisation i fattigvårdsförvaltningen. Sedan dess är fattigvården en stadens gemensamma angelägenhet. Fattigvårdsstyrelser inom de särskilda församlingarna finnas ännu, men dessa lyda under den för hela staden gemensamma fattigvårdsnämnden, som är överstyrelse för Stockholms stads hela offentliga fattigvård.

Fattigvårdsnämnden, vars nu gällande instruktion fastställdes den 19 mars 1920, har att i enlighet med bestämmelserna i fattigvårdslagen av den 14 juni 1918 och andra tillämpliga författningar, på tjänligaste sätt ordna och besörja den allmänna fattigvården jämte därmed sammanhängande angelägenheter. Nämnden består av, förutom ordförande, som utses av stadskollegiet bland borgarråden, åtta andra ledamöter, vilka jämte åtta suppleanter väljas av stadsfullmäktige för två år i sänder. Minst en ledamot och en suppleant skall vara kvinna. Fattigvårdsinspektören, polismästaren och förste stadsläkaren äga närvara vid nämndens sammanträden och deltaga i överläggningarna men icke i besluten. Ordförande skall vara det borgarråd, vars föredragningskyldighet i stadskollegiet omfattar fattigvårdsärendena. Nämnden utser årligen inom sig en vice ordförande. Överståthållaren förer ordet i nämnden, då han är tillstädes. För granskning av fattigvårdsnämndens och underlydande styrelsers räkenskaper och förvaltning utse stadsfullmäktige årligen nio revisorer.

Nämnden äger åt särskilda delegerade överlämna att i fråga om understöds beviljande, intagning å stadens fattigvårdsanstalter m. m. (se nedan) med nämndens rätt besluta i enlighet med fattigvårdsreglementet för Stockholms stad samt de särskilda föreskrifter, som av nämnden meddelas.

Fattigvård meddelas i allmänhet genom understöd i hemmet, genom utackordering i enskilt hem eller genom vård å anstalt. Medel, lösa, som äro i behov av sjukhusvård, omhändertagas dock av hälsovårdsnämnden. Beträffande minderåriga (gränsen för minderårighet enligt fattigvårdslagen är sexton år) åligger det fattigvårdsnämnden att ombesörja erforderligt understöd åt sådana behövande, som vistas i sina hem. Ärenden rörande fattiga barn, som behöva vård utom hemmet, handhas däremot i regel

av barnavårdsnämnden. Erforderliga förundersökningar beträffande fattiga barn, som äro avsedda att omhändertagas av barnavårdsnämnden, ombesörjas dock av fattigvårdsnämndens organ. Även i fråga om utackorderingsverksamheten har ett samarbete mellan fattigvårds- och barnavårdsnämnderna organiserats så till vida, att barnavårdsnämndens utackorderingsavdelning (se sid. 211), som tidigare (under benämningen fattigvårdsnämndens utackorderingsbyrå) sorterade under fattigvårdsnämnden, även biträder fattigvårdsnämnden med anskaffande åt äldre personer av utackordering i enskilda hem, vid ekonomiska uppgörelser i samband härmed och vid inspektion. Vidare äger barnavårdsnämnden i viss utsträckning disponera platser å de på initiativ av fattigvårdsnämnden inrättade arbetshemmen (se sid. 161).

Med hänsyn till det nära samband, som sålunda råder mellan fattigvårdsnämndens och barnavårdsnämndens verksamhetsområden, har i fattigvårdslagen föreskrivits, att, i den mån så provas påkallat, representanter för barnavårdsnämnden och fattigvårdsnämnden eller dessa myndigheter i deras helhet böra sammankomma för rådplägnung om angelägenheter, som beröra bådas verksamhet. Uppstår tvekan därom, vilken av myndigheterna, som i visst fall har att ingripa, kan avgörandet härutinnan hänskjutas till en särskild tremannanämnd, bestående av den för båda nämnderna gemensamma ledamoten samt därjämte en för ett år i sänder utsedd ledamot från vardera nämnden.

Den närmaste ledningen av de under fattigvårdsnämndens förvaltning stående anstalterna handhades tidigare av särskilda, av nämnden utsedda understyrelser Fr. o. m. år 1926 har emellertid flertalet anstalter ställts under förvaltning av en gemensam, av fattigvårdsnämnden utsedd fattigvårdsanstaltsstyrelse (se sid. 153).

Beträffande f. n. pågående utredning ang. omorganisation av Stockholms fattigvård se under Kommittéer.

Lagar m. m. Lag om fattigvården den 14 juni 1918, med ändringar den 13 juni 1919, 26 mars 1920, 20 maj 1921, 9 juni 1922, 6 och 20 juni 1924, 8 april 1925, 23 april och 11 juni 1926 samt 18 juni 1927. Lag om samhällets barnavård den 6 juni 1924, med ändringar den 11 juni 1926 och 18 juni 1927. Lag ang. kommunala pensionstillskott och sjukvårdsbidrag den 14 juni 1918. Lag ang. lindring i de mindre bemedlades kostnader för vård av sinnessjuka, sinnesslöa och fallandesjuka den 2 maj 1919. Instruktion för Stockholms stads fattigvårdsnämnd, fastställd av kungl. maj:t den 19 mars 1920, med ändringar den 17 okt. 1924 och 29 maj 1925. Reglemente för fattigvården i Stockholms stad, antaget av stadsfullmäktige den 17 maj och fastställt av överståthållarämbetet den 12 juni 1920, med ändring den 23 okt. 1924.

Stat år 1928. Utgifter: 12,451,531 kr.; inkomster: 4,458,731 kr. (därav 47,141 kr. bidrag och ersättning av statsmedel).

Fattigvårdsnämndens ledamöter.

Ordförande

(utsedd av stadskollegiet).

Karlsson, W. E., borgarråd, stadsfullm.; t. »stads-
huset»; träffas i stadshuset vardagar 11—12.

Vice ordförande.

*Wedberg, Ebba Ch., fröken.

Övriga ledamöter.

*Anderson, Karl O., korrekturläsare.
Anderson, Knut H., tjänsteman, stadsfullm.
Hallström, K. L. F., tjänsteman.
*Månsson, Gertrud K., fröken, stadsfullm.
Paués, E. W., direktör, stadsfullm.
*Sandström, K. G. A., notarie, stadsfullm.
Théel, f. Roth, Elisif, fru, stadsfullm.

Suppleanter.¹⁾

*Fellenius, K. G. G., tf. taxeringskommissarie.
Alfvén, K. A., prakt. läkare.
*Lindbergh, N. E., disponent.
Wallin, J. A., distriktsuppbördsman.
*Eén, O. B. L., föreståndare.
Danielsson, f. Ahlstrand, H. M. (Stina), fru.
Järte, f. Montelin, Ester L., fru, stadsfullm.
*Stålbjär, K. W., ombudsman.

Kassaförvaltare.

Sandström, K. G. A.; Wallin, J. A. (suppl.).

Sekreterare.

Tham, K. G. K. M. (se nedan).

Fattigvårdsnämndens delegerade.

Delegerade för beviljande av understöd.
Se nedan.

Delegerade för granskning av ansökningar om understöd från enskilda inrättningar m. m.

Alfvén, K. A.; Danielsson, f. Ahlstrand, H. M. (Stina); Nordfeldt, A. G., fattigvårdsinspektör.

Tremannanämnden.

(Med uppgift att avgöra vissa ärenden jämlikt § 38 mom. 2 i fattigvårdslagen; jfr ovan.)

Danielsson, f. Ahlstrand, H. M. (Stina) fru (självskriven såsom ledamot [suppleant] i såväl fattigvårdsnämnden som barnavårdsnämnden);
Karlsson, W. E., borgarråd, stadsfullm. (ut-

¹⁾ Ledamöterna hrr Karlsson, Karl Anderson, Knut Anderson, Hallström och frk Månsson skola vid förfall i första rummet ersättas av suppleanterna hrr Wallin, Eén, fru Danielsson, hrr Stålbjär och Lindbergh i nu nämnd ordning samt ledamöterna frk Wedberg, hrr Paués, Sandström och fru Théel i första rummet av suppleanterna fru Järte, hrr Fellenius och Alfvén i nu nämnd ordning.

EVN.

sedd av fattigvårdsnämnden); Larsson, Oscar E., borgarråd, stadsfullm. (utsedd av barnavårdsnämnden).

Fattigvårdsnämndens revisorer

(utsedda av stadsfullmäktige för granskning av 1927 års räkenskaper och förvaltning).

Andersson, E. O., kassör.

Andersson, J. Eric, spårvägsman.

Brunzell, O., möbelhandlare, stadsfullm.

Forsell, J. A. Sson, expeditionsföreståndare.

Hüttner, M. S., grosshandlare.

Jonson, Agnes A., kontorist, stadsfullm.

Lundqvist, E. J., redaktör.

Sundén-Cullberg, A. A., assuransdirektör.

Wall, S. D., professor.

Fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av understöd.

Stora Nygatan 2 B, St.; t. »fattigvårdsnämnden»; sessionstid: sektion A: i regel onsdagar kl. 12,45 e. m.; sektion B: varannan fredag kl. 1 e. m.

Fattigvårdsnämnden har åt särskilda delegerade överlämnat att i fråga om understöds beviljande med nämndens rätt besluta i enlighet med reglementet för fattigvården i Stockholms stad samt de särskilda föreskrifter, som av nämnden meddelas.

Fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av understöd, vilka utses bland nämndens ledamöter och suppleanter för ett år i sänder, arbeta på två sektioner, vardera bestående av ordförande, vice ordförande och en tredje ledamot samt tre suppleanter.

Sektion A handlägger understödsärenden med fattigvårds karaktär och har i sådant avseende efter prövning av de hjälpsökandes behov och i övrigt förekommande omständigheter:

att dels på förslag av vederbörande fattigvårdsstyrelse bevilja understöd att utgå för en gång eller för viss kortare tid, dels ock efter anmälan godkänna av fattigvårdsstyrelse i tränande fall utan föregående hemställan utbetalade understöd eller eljest vidtagna åtgärder;

att å kommunens ålderdomshem till vård och åtnjutande av det underhåll, varom fattigvårdsnämnden särskilt förordnar, intaga sådana nödställda, som i följd av ålder, bräcklighet eller annan fortvarande anledning äro i behov av varaktig hjälp och som genom hedrande vandl gjort sig förtjänta att å sådant hem intagas;

att till intagning å vårdhemmet Högalids försörjningsavdelning remittera i någon mån arbetsföra män, vilka äro i behov av anstaltsvård, men ej lämpligen böra vårdas å kommunens andra fattigvårdsanstalter ävensom nödställda, kommunen tillhörande, arbetsföra män, vilka sakna stadigt hemvist och önska bliva å hemmet intagna;

att till intagning å vårdhemmet Högalids vårdhemsavdelning remittera sådana nödställda män, som i följd av kroppslig eller andlig svaghet, ihållande sjuklighet eller andra dylika omständigheter äro i behov av vård men ej av sjukhusvård; att till stadens asyl för husvillor remittera medellösa eller mindre bemedlade familjefäder, kvinnor och barn, som äro i avsaknad av bostad; att till intagning å stadens spädbarnshem remittera nödställda späda barn jämte deras mödrar samt till barnhärberget av fattigvårdsnämnden omhändertagna yngre barn, som äro i behov av tillfällig vård;

att till övriga under fattigvårdsanstaltsstyrelsen lydande vård- och försörjningshem remittera nödställda i enlighet med de principer för omläggning av fattigvårdens anstaltsvård, som av stadsfullmäktige godkändes den 16 juni 1924 (jfr noten sid. 153);

att i övrigt till andra anstalter, där plats står till nämndens förfogande, remittera sådana nödställda, för vilka lämplig vård där kan erhållas;

att, om här ovan anvisade utvägar ej äro tillfyllest för avhjälpande av förefintligt behov, vidtagna de åtgärder, som kunna finnas erforderliga.

Dessutom äger delegerades sektion A att utfärda arbetsföreläggande för sådana personer, som jämlikt bestämmelserna i § 71 i lag om fattigvården skola fullgöra dem anvisat arbete (jfr nedan sid. 161).

Sektion B handlägger understödsärenden utan fattigvårds karaktär och har i sådant avseende efter prövning av de hjälpsökandes behov och i övrigt förekommande omständigheter:

att på förslag av vederbörande fattigvårdsstyrelse i överensstämmelse med lagen om kommunala pensionstillskott och sjukvårdsbidrag bevilja pensionstillskott att utgå för en gång eller för viss kortare tid (jfr även pensionsnämnderna, sid. 171);

att likaledes i överensstämmelse med ovan nämnda lag bevilja sjukvårdsbidrag; samt

att i överensstämmelse med lagen om lindring i de mindre bemedlades kostnader för vård av sinnessjuka, sinnesslöa och fallandesjuka avgiva förslag till fattigvårdsnämnden om beredande av lindring i kostnaderna för sådan vård.

Fattigvårdsinspektören verkställer delegerades beslut samt äger, under tiden mellan delegerades sammanträden, å delegerades vägnar vidtaga åtgärder i ärenden, som ej täla uppskov.

Reglemente. Reglemente för fattigvården i Stockholms stad, antaget av stadsfullmäktige den 17 maj och fastställt av överståthållarämbetet den 12 juni 1920, med ändring den 23 okt. 1924.

Delegerade.

Sektion A:

Månsson, Gertrud K.; Wallin, J. A., vice ordf.

Wedberg, Ebba Ch., ordf.

Suppleanter: Danielsson, f. Ahlstrand, H. M.

(Stina); **Hallström**, K. L. F.; **Järte**, f. Montelin, Ester L.

Sektion B:

Andersson, Knut H.; **Hallström**, K. L. F., ordf.; **Théel**, f. Roth, Elisif, vice ordf.

Suppleanter: **Fellenius**, K. G. G.; **Danielsson**, f. Ahlstrand, H. M. (Stina); **Lindbergh**, N. E.

Protokollsförare.

Registratören hos fattigvårdsnämnden.

Fattigvårdsnämndens expedition.

Stora Nygatan 2 A och B, St.; t. »fattigvårdsnämnden»; expeditionstid: 10—2.

Fattigvårdsnämndens expedition är nämndens och dess delegerades beredande och verkställande organ.

Fattigvårdsinspektören är chef för fattigvårdsnämndens expedition och ansvarig för dess behöriga skötsel. Honom åligger att ägna sorgfällig uppmärksamhet åt allt, som rör den allmänna fattigvården i huvudstaden, verka för dess följdriktiga handhavande och sunda utveckling, hos fattigvårdsnämnden och de underdenna lydande styrelser göra de framställningar, vilka till vinnande härav påkallas, samt bringa nämndens beslut till verkställighet, där ej detta tillkommer annan. Fattigvårdsinspektören skall också på begäran uti handtaga huvudstadens enskilda barmhärtighetsinrättningar med erforderliga upplysningar och råd. Vid fattigvårdsnämndens sammanträden skall inspektören närvara, och han äger därvid rätt att deltaga i överläggningarna men ej i besluten. Fattigvårdsinspektören bör också, om möjligt, öfvervara underlydande styrelser sammanträden, och han har därvid samma befogenhet som ovan nämnts. Frågor rörande understöds beviljande, som tillhöra nämndens eller delegerades handläggning, skola beredas och föredragas av inspektören, vilken det även åligger att på nämndens anmodan avgiva utlåtanden i övriga frågor, som anses böra till honom hänskjutas. Inspektören äger vidare överinseende i fråga om utöfandet av kontroll och ledning av den primära undersökningen rörande hjälpsökandes behov och personliga förhållanden. Han skall också ombesörja, att register föres över stadens samtliga understödstagare, så inrättat, att därav med lätthet kan vinnas upplysning om arten och beloppet av det understöd, som varje understödstagare beviljats. Han har till närmaste medhjälpare en biträdande inspektör.

Å ombudsmansexpeditionen handläggs mål och ärenden rörande ersättning för beviljad fattigvård (samt hälsovård och barnavård; jfr nedan). Å nämndens registerbyrå föres ett centralregister, upptagande de personer, som meddelats fattigvård och därmed likställd sjukvård ävensom kommunala pensionstillskott och sjukvårdsbidrag. Till detta register infläta även uppgifter å personer, vilkas förhållanden varit före-

mål för handläggning hos barnavårdsnämnden och pensionsnämnderna i Stockholm. Pensionsbyrån har till uppgift att bevaka stadens intressen i folkpensionsfrågor och övervakar, att envar av kommunen omhändertagen understödstagare erhåller den folkpension, vartill han är berättigad. Vidare innehåller byrån för stadens räkning pensionstillägg eller understöd, som utgå till å stadens anstalter intagna understödstagare. Remiss-expeditionen har att handlägga vissa ärenden rörande personers remitterande till stadens olika anstalter m. m. — Befattningshavarna å ombudsmansexpeditionen och pensionsbyrån hava att inom sina resp. verksamhetsområden biträda jämväl hälsovårdsnämnden och barnavårdsnämnden.

Instruktioner. Stadsfullmäktiges instruktion för fattigvårdsinspektören den 8 nov. 1898 med ändring den 31 mars 1919. Fattigvårdsnämndens instruktioner för biträdande inspektören den 25 febr. 1919, för ombudsmannen den 30 mars 1920 med ändring den 26 nov. 1923, för vissa befattningshavare vid ombudsmannaexpeditionen, för kamreraren och för vissa andra befattningshavare vid expeditionen den 30 mars 1920, för förståndaren för pensionsbyrån (aktuarien för pensionsärenden) den 21 juni 1921, för de vid utredningsbyrån (numera remissexpeditionen) anställda tillsyningsmännen (numera besökarna) den 7 jan. 1902 samt för kuratorn den 20 okt. 1925.

Stat år 1928. Utgifter: 674,887 kr.; inkomster: 18,870 kr.

Fattigvårdsinspektör (26).

Nordfeldt, A. G. (förordnad t. o. m. ¹²/₅ 1929); t. »fattigvårdsnämnden»; mottagningstid: fattigvårdsinspektören och biträdande inspektören hava mottagningstid för allmänheten 10—2, då endera av dem alltid kan träffas, fattigvårdsinspektören alltid 12—2.

Biträdande inspektör (22).

Öström, J. N. H.; mottagningstid: se ovan under fattigvårdsinspektören.

Sekreterare¹⁾

(4,500 kr.).

Tham, K. G. K. M.; mottagningstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 10—1.

Ombudsman (22).

Hellichius, N. M.; mottagningstid: 10—12.

Ombudsmannens juridiska biträde
(6,900 kr.).

Engblom, C. P.

Bokhållare å ombudsmansexpeditionen.

Carlson, B. A. B. (18); **Lindquist**, C. G. A. (17);

¹⁾ Med skyldighet att jämväl fungera som sekreterare hos fattigvårdsanstaltsstyrelsen (se sid. 153).

FvN. Brisenius, O. A., Edstam, N. Hj., Berg, E. A. G., Thulin, Y. T. (13).

Tre amanuenser å ombudsmansexpeditionen (två för fattigvårdsärenden och en för hälsovårdsärenden) (1,740 kr.).

Kamrerare (20).

Berg, L. H.; mottagningstid: 1—3.

Bokhållare å kamrerarexpeditionen (13).

Grünberger, M.

Kassör
(4,320 kr.).

Carlsson, Emmy A.

Föreståndare för nämndens registerbyrå (registrator) (19).

Nilson, A.

Bokhållare vid registret (13).

Östlihn, E. P. N.; Bäckström, Anna C.; Petersson, Greta L.; Helin, M. S.; en vakant, t.j.f. Gummesson, G. A. (se nedan).

Föreståndare för nämndens pensionsbyrå (aktuarie för pensionsärenden) (18).

Zetterlund, G. E.; mottagningstid: 12—2.

Två kontorsskrivare (9), sex kontorskrivare (7), åtta amanuenser (4,200—2,820 kr.), femton extra kontors- och skrivbiträden (2,580—1,680 kr.).

Förste vaktmästare (7).

Holmström, C. Hj.

Två vaktmästare (6), en extra vaktmästare (1,620 kr.), tre vaktmästarbiträden (1,200—840 kr.).

Remissexpeditionen.

Stora Nygatan 2 B, n. b. St.; t. »fattigvårdsnämnden»; expeditionstid: 10—2.

Föreståndare.

Vakant, t.j.f. Gummesson, G. A. (se ovan).

Tio besökare (10), tjugusju extra besökare (3,900—2,160 kr.).

Kurator ¹⁾
(3,840 kr.).

Lövén, N. W.; mottagning: å fattigvårdsnämnden.

¹⁾ Med uppgift att biträda å fattigvårdsanstalterna intagna personer med bevakande av deras privata angelägenheter.

dens expedition måndagar, onsdagar, torsdagar och fredagar 10—11; t. »fattigvårdsnämnden»; dessutom å Rosenlunds ålderdomshem måndagar 1—2, å Sabbatsbergs ålderdomshem tisdagar 1—2 samt å vårdhemmet Högalid torsdagar 1—2.

Församlingarnas fattigvårdsstyrelser.

Inom var och en av huvudstadens territorialförsamlingar finnes särskild fattigvårdsstyrelse (med undantag för Jakobs och Johannes, som hava gemensam fattigvårdsstyrelse enligt fattigvårdsnämndens beslut den 15 oktober 1907), vars ledamöter och suppleanter¹⁾ årligen utses av fattigvårdsnämnden till det antal, som nämnden för varje fattigvårdsstyrelse bestämmer. Minst en ledamot skall vara kvinna. Resp. församlings kyrkoherde var förut självskriven ledamot i fattigvårdsstyrelse, men enligt 1920 års instruktion för fattigvårdsnämnden äger han numera endast rätt att deltaga i förhandlingarna. Fattigvårdsinspektören bör, om möjligt, övervara fattigvårdsstyrelsernas sammanträden och äger därvid rätt att deltaga i överläggningarna men ej i besluten. För varje år väljer styrelse inom sig ordförande, verkställande direktör och kassavärdare; dock kunna två av dessa befattningar hos samma person förenas. Styrelse tillkommer att utöva den närmaste och omedelbara tillsynen över och omvärnaden om de fattiga inom församlingen samt, där sådant är för styrelsen medgivet, själv vidtaga eller i annat fall hos fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av understöd föreslå de åtgärder, som av behovet påkallas.

De undersökningar, som erfordras för vinande av tillförlitlig upplysning rörande hjälpsökande, hava tidigare verkställts av särskilt anställda besökare (se under fattigvårdsnämndens expedition). Från och med år 1922 tillämpas dock inom huvudstadens samtliga fattigvårdsstyrelser ett blandat tjänstemanna- och vårdarsystem. I sådant avseende är varje församling uppdelad i distrikt, vart och ett med en av fattigvårdsstyrelsens ledamöter som föreståndare. Inkommande ansökningar om understöd undersökas därvid såväl av distriktsföreståndaren som av den avlönade besökaren. Efter eget beprövande må fattigvårdsstyrelsen meddela hjälpbehövande nödortfittig understöd i mat och ved, så ock åt barn inom skolåldern, som i anseende till brist på kläder eller skodon förhindras att bevista folkskola, låta anskaffa oundgängligen nödig be-

¹⁾ I samband med viss ökning av antalet ordinarie ledamöter i fattigvårdsstyrelserna beslöt fattigvårdsnämnden den 18 dec. 1925, att suppleanter i fattigvårdsstyrelserna därefter skulle utses endast i den mån förutvarande suppleanter funnes, vilka icke bleve uppflyttade till ordinarie ledamöter.

klädnad. Kan nöden ej på nu angivna sätt avhjälpas eller provas den behöfvande lämpligare böra på annat sätt understödjas, skall styrelsen hos fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av understöd göra hemställan om den åtgärd, som styrelsen kan finna ändamålsenligast. Är nöden trängande, må styrelsen lämna tillfälligt understöd i penningar eller vidtagna annan åtgärd för tiden intill dess delegerade hunnit i ärendet besluta. Penningunderstöd, som fattigvårdsnämndens delegerade beviljat, utdelas i närvaro av minst en bland styrelsens ledamöter samt styrelsens redogörare. Fattigvårdsstyrelsen ombesörjer jämväl förvaltningen och den rätta användningen av alla till församlingens enskilda fattigvård anslagna donationer och övriga tillgångar. Styrelsen har ordinarie sammankomst minst en gång i varje månad. Verkställande direktören åligger att tillse och vaka över verkställigheten av styrelsens beslut.

Med fattigvårdsnämndens tillstånd äger fattigvårdsstyrelse att med diakonissanstalten i Stockholm träffa avtal om anställande av diakonissa till biträde. Diakonissan har till huvudsaklig verksamhet att övervaka, att tilldelat understöd behörigen användes samt i sådant syfte vara verkställande direktören behjälplig. Diakonissor äro f. n. anställda hos samtliga fattigvårdsstyrelser med undantag för Jakob och Johannes samt Bromma, där i stället kvinnliga biträden, fattigvårdssystrar, äro anställda. I Brännkyrka församling finnas två diakonissor och en fattigvårdssyster. De två fattigvårdssystrar, som finnas i Bromma församling, äro gemensamma för hälsovårds- och fattigvårdsnämnderna (jfr sid. 109).

Beträffande de i regel i samma lokaler som fattigvårdsstyrelsernas expeditioner inrymda sociala distriktsbyråerna se sid. 112.

Reglemente m. m. Reglemente för fattigvården i Stockholms stad, antaget av stadsfullmäktige den 17 maj och fastställt av överståthållarämbetet den 12 juni 1920, med ändring den 23 okt. 1924. Grunder för understödsfrågors behandling av församlingarnas fattigvårdsstyrelser, antagna av fattigvårdsnämnden den 11 febr. 1919. Instruktion för de biträdande tjänstemännen hos fattigvårdsstyrelserna i Stockholm, föredragen inför verkställande direktörerna den 30 mars 1903. Instruktion för diakonissor i fattigvårdens tjänst, föredragen inför verkställande direktörerna den 13 dec. 1900.

Stat år 1928. Utgifter: 3,342,011 kr.; inkomster: 1,366,951 kr.

Avlöningar m. m. Verkst. direktör: till skrivbiträde 1,000—500 kr. Redogörare och protokollsförare: 1,800—1,200 kr. Vaktmästare: 450—350 kr. Diakonissa: fattigvårdsstyrelse erlägger årligen till diakonissanstalten för varje diakonissa 1,000 kr. samt utbetalar till diakonissan högst 1,250 kr. i kostpenningar jämte rörligt tillägg härå, varjämte styrelsen bekostar bostad och bränsle samt lämnar bidrag till spårvägsresor. Fyra fattigvårdssystrar: lönegrupp 6. Till fattigvårdssystrarna

i Bromma utgår halva avlöningen från hälsovårdsnämnden (jfr sid. 109).

Storkyrkoförsamlingens fattigvårdsstyrelse.

Stortorget 1 (ingång Köpmangatan 26), St.; t. Norr 33 81; expeditionstid: tisdagar 8.30—9.30 f. m. och fredagar 6—7 e. m.

Ledamöter.

Axelsson, Lilly M., fröken, verkst. dir.; **Dahl**, E. M. K., grosshandlare, vice verkst. dir.; **Eklund**, J. M., fabrikör, vice ordf.; **Johansson**, G. A., hamnarbetare; **Jordman**, E., övermaskinist, kassavårdare; **Nilsson**, C. R., hamnarbetare, stadsfullm.; **Olsson**, A. E., hamnarbetare; **Thurnell**, f. Jansson, Agda M. V., fru; **Widner**, N., pastor primarius, ordf.; **Winberg**, K. A., förste vaktmästare, vice kassavårdare.

Redogörare, protokollsförare och skrivbiträde.

Carlson, B. A. B., bokhållare.

Diakonissa

(gemensam med Klara fattigvårdsstyrelse).

Ralf, Hanna F.; mottagning: Köpmangatan 26, St., måndagar, tisdagar och torsdagar 9—10 f. m.; Klara östra kyrkogata 3, C., onsdagar och lördagar 9—10 f. m.; Skomakaregatan 30, St.; t. Norr 138 43 (bostaden). En vaktmästare.

Klara församlings fattigvårdsstyrelse.

Klara östra kyrkogata 3, C.; t. 131 64; expeditionstid: onsdagar och lördagar 9—10 f. m.

Ledamöter.

Andersson, B. J. F., ingenjör, ordf.; **Blom**, A. P. R., byggnadsingenjör, vice ordf.; **Horney**, H. Amanda, fru; **Larsson**, Hilma M., föreståndarinna; **Martin**, L. G. M., advokat, vice kassavårdare; **Nyholm**, H., direktör, vice verkst. dir.; **Thulin**, E. L., direktör, verkst. dir.; **Törnberg**, A. O. Oson, förste reparatör, kassavårdare; **Åhrberg**, F. A. L., typograf.

Suppleant: **Sellmann**, f. Öhrwall, Elsa, fru.

Redogörare och protokollsförare.

Björkman, E. G. I., tjänsteman i riksbanken.

Diakonissa.

Ralf, Hanna F. (gemensam med Storkyrkoförsamlingen); träffas å expeditionen på expeditionstid, se ovan.

En vaktmästare.

FvN. Kungsholms församlings fattigvårdsstyrelse.

Garvaregatan 2, C.; t. Kungsh. 41; expeditionstid: måndagar 5,30—6,30 e. m. och fredagar 9,30—10,30 f. m.

Ledamöter.

Bengtberg, M. Adèle, fröken; **Björkman**, O. F. E., direktör, verkst. dir.; **Hübner**, L. O. J., f. d. sysselman, kassavårdare; **Karlsson**, A. F., järnarbetare, ordf.; **Liljenstolpe**, A. L. M. A. (Annie), fröken; **Nyberg**, J. S., skräddarmästare, vice ordf.; **Olsson**, N. M., skomakeriiddkare, vice verkst. dir.; **Ramsten**, B. A., komminister, vice kassavårdare; **Söderlund**, C. H., järnarbetare; **Tinggren**, G. A., undersökare.

Redogörare och protokollsförare.

Seedoff, A. M. A., fabriksförvaltare.

Diakonissa.

Björklund, Ida S.; träffas å expeditionen (se ovan) måndagar 5,30—6,30 e. m. samt övriga vardagar, utom lördagar, 9—10 f. m.

Ett skrivbiträde, en vaktmästare.

S:t Görans församlings fattigvårdsstyrelse.

S:t Eriksgatan 63, n. b., C.; t. Kungsh. 43 92; expeditionstid: tisdagar 9,30—10,30 f. m. och fredagar 5,30—6,30 e. m.

Ledamöter.

Allard, O. E., ingenjör, vice kassavårdare; **Bergström**, J. I., spårvägsman; **Edberg**, f. Janson, V. (Mimmi), fru, vice verkst. dir.; **Eén**, O. B. L., föreståndare, ordf.; **Fristedt**, J. Maria, folkskollärarinna; **Holm**, J. A., metallarbetare; **Larson**, G. A., yrkeslärare, kassavårdare; **Larsson**, f. Karlsson, Jenny A. F., fru, verkst. dir.; **Molin**, O. N. J., typograf; **Seedoff**, A. M. A., fabriksförvaltare, vice ordf.; **Vallén**, A. M. V. (Alli), fröken.

Redogörare och protokollsförare.

Lovén, N. W., kurator.

Diakonissor.

Nilson, Ester A. K.; **Axberg**, S. Maria; träffas å expeditionen vardagar, utom lördagar, 9—10 f. m.

Ett skrivbiträde, en vaktmästare.

Adolf Fredriks församlings fattigvårdsstyrelse.

Vallingatan 24, C.; t. Norr 24237; expeditionstid: tisdagar och fredagar 9—10 f. m.

Ledamöter.

Carlberg, B. Thorborg, fröken, vice kassavårdare; **Carlson**, C. G., fabrikör, vice ordf.; **Erikson**, E. H., fabrikör, kassavårdare; **Johannesson**, E. A. V., justerare, vice verkst. dir.; **Lagergren**, Maria S. V., fröken; **Lindley**, f. Jonsson, Elin J., fru, verkst. dir.; **Moon**, f. Håkansson, Ester S., fru; **Sjöström**, f. Viktors-son, A. Maria C., fru; **Thårén**, C. G. A., son, f. d. rotenuppbördsman; **Westerberg**, C. G. A., kassadirektör, ordf.

Redogörare och protokollsförare.

Gabrielsson, E. A. G., förste amanuens.

Skrivbiträde och diakonissa.

Forsberg, Anna M.; träffas å expeditionen (se ovan) vardagar, utom onsdagar, 9—10 f. m.

En vaktmästare.

Gustav Vasa församlings fattigvårdsstyrelse.

Västmannagatan 63, Va.; t. Norr 53 92; expeditionstid: måndagar och torsdagar 8,30—9,30 f. m.

Ledamöter.

Andrén, O., f. d. överlärare; **Engqvist**, C. E., posttjänsteman; **Fredrikson**, K. G. A., besökare; **Hallström**, K. I. F., tjänsteman, verkst. dir.; **Ingmanson**, O. G., förste bokhållare; **Liljen- crantz**, f. Tamm, Märta, friherrinna, vice verkst. dir.; **Lindberg**, G. E., f. d. hamn- fogdeinspektör, vice kassavårdare; **Lind- berg**, N. O., förste intendent, vice ordf. och kassavårdare; **Lindholm**, E. M., disponent; **Månsson**, Gertrud K., fröken, stadsfullm., ordf.

Redogörare, protokollsförare och skrivbiträde.

Hagberg, C. E., agronom.

Diakonissor

(gemensamma för fattigvårdsstyrelsen och församlingen; mottagning: Västmannagatan 63, Va.; t. Norr 9 56, 855 82, 849 77; tisdagar, fredagar och lördagar 9—11).

Norrbom, Karin M.; **Olsson**, J. (Nanna).

En vaktmästare.

Matteus församlings fattigvårdsstyrelse.

Västmannagatan 92, Va.; t. 855 11; expeditionstid: tisdagar 6,30—7,30 e. m. och fredagar 8,30—9,30 f. m.

Ledamöter.

Alexanderson, Ingrid M., lärarinna; **Borg**, C. H., svarvare; **Boström**, Clara G., fröken; **Daniels-**

son, f. Ahlstrand, H. M. (Stina), fru, verkst. dir.; Eriksson, E. G., pianoarbetare; Färnlöf, J. G., grosshandlare; Jakobsson, U. G. W., rotaman, ordf.; Karlén, f. Ullman, Anna M. L., fru; Landberg, Frida, föreståndarinna; Lindahl, f. Svensson, Frida J., fru; Nilsson, O., direktör, stadsfullm., kassavårdare; Söderholm, A. H., järnvägstjänsteman, vice verkst. dir.; Wallin, H. E., kassör, vice ordf.; Östlund, f. Lundgren, Agda M., fru, vice kassavårdare.

Redogörare och protokollsförare.

Jacobson, T. A., intendent.

Diakonissor.

Djurson, E. L. (Lisa); Larsson, A. K. (Amy); mottagning: Västmannagatan 92, Va.; t. 855 11; måndagar, torsdagar och lördagar 9—10 f. m.

Ett skrivbiträde, en vaktmästare.

Jakobs och Johannes församlingars fattigvårdsstyrelse.

Snickarebacken 6, n. b., C.; t. 27 29; expeditionstid: tisdagar och fredagar 9—10 f. m.

Ledamöter.

Anderson, Knut H., tjänsteman, stadsfullm.; Hellberg, J., maskinsnickare; Israelson, Maria, fröken; Jacobsson, Signe F., fröken, vice verkst. dir.; Lignell, E., komminister, vice kassavårdare; Lindell, f. Andersson, Anny E. V., fru; Lundborg, N., förrädsarbetare; Lundevall, A. E., grosshandlare; Naumburg, P. G., civilingenjör; Sifvert, A. V., järnkramhandlare, vice ordf. och kassavårdare; Wassberg, A., f. d. överlärare, ordf. och verkst. dir.

Suppleant: Bellström, N. E. G., banktjänsteman.

Redogörare, protokollsförare och skrivbiträde.

Petterson, A. Bertha M., fröken.

Fattigvårdssyster (6).

Nilsson, Alma M.; träffas å expeditionen (se ovan) vardagar, utom lördagar, 9—10 f. m.

En vaktmästare.

Engelbrekts församlings fattigvårdsstyrelse.

Valhallavägen 78, Ö.; t. 780 16; expeditionstid: måndagar och torsdagar 9—10 f. m.

Ledamöter.

Branzell, A., f. d. överlärare; Fürstenberg, f. Jacobsson, Mary B., fru; von Hermansson,

Anna K., fröken, verkst. dir.; Holmgren, K. G., kamrerare, vice verkst. dir. och kassavårdare; Johansson, A., verkställare, vice kassavårdare; Lind, G. H., trädgårdsdirektör, ordf.; Lindh, A., komminister; Lundh, E. V. R., maskinist; Wickström, C. T., cementarbetare; Åkerman, G. A., kansliråd, vice ordf.

Redogörare, protokollsförare och skrivbiträde.

Nilson, A., registrator.

Diakonissa.

Mellin, Jetty H. E.; träffas å expeditionen (se ovan) vardagar, utom lördagar, 9—10 f. m. samt måndagar 6,30—7,30 e. m.

En vaktmästare.

Hedvig Eleonora församlings fattigvårdsstyrelse.

Kommendörgatan 30, Ö., (ingång för hjälpsökande från Artillerigatan 49); t. 777 73; expeditionstid: måndagar och torsdagar 9—10 f. m.

Ledamöter.

Bergendahl, A., f. d. kontorschef, verkst. dir. och kassavårdare; Carlberg, Hilda A., fröken, vice verkst. dir.; Carlsson, f. Lindskog, Anna R., fru, stadsfullm.; Hedman, C. E., möbelsnickare, vice kassavårdare; Hultdt, Ellen C., fröken; Johnson, E. R., generalkonsul, vice ordf.; Möller, K., kamrerare; Ohlsson, A. A., civilingenjör, ordf.; Palmquist, S. H., bokhållare.

Suppleanter: Andersson, f. Larsson, Matilda, fru; Carlstedt, P., fabrikör.

Redogörare och protokollsförare.

Tillberg, A. Hj., kamrerare.

Diakonissa.

Nisbeth, Amelie A.; träffas å expeditionen (se ovan) vardagar, utom lördagar, 9—10 f. m.

En vaktmästare.

Oscars församlings fattigvårdsstyrelse.

Banérgatan 25, Ö.; t. Norr 230 25; expeditionstid: tisdagar och fredagar 9—10 f. m.

Ledamöter.

Andersson, A. F., skomakare; Barthelson, f. Werner, I. J. Maria, änkefru; Bengtson, H. G. V., kyrkoherde, ordf.; Eklund, J. L., fabrikör, vice ordf.; Gezelius, A., apotekare; Jonsson, K. J., snickeriarbetare; Leijonhufvud, E. Elisabeth, fröken, vice verkst. dir.; Rosengren, Karolina M., f. d. folkskollärarinna; Sjögren, G. M., direktör, kassavårdare;

FvN.

FvN. Wedberg, Ebba Ch., fröken, verkst. dir. och vice kassavårdare.

Redogörare och protokollsförare.

Berg, L. H., kamrerare.

Diakonissa.

Ahlstedt, Anna E.; träffas å expeditionen (se ovan) vardagar 9—10 f. m.

Ett skrivbiträde, en vaktmästare.

Katarina församlings fattigvårdsstyrelse.

Götgatan 38, Sö.; t. Söder 138 13; expeditionstid: tisdagar 8,30—9,30 f. m. och fredagar 6,30—7,30 e. m.

Ledamöter.

Blomberg, A. W., grosshandlare, ordf.; Carlsson, H. T., slöjdlärare; Ek, P. E., sjukkontrollant; Hedström, N. W., direktör, verkst. dir.; Hellström, J. S., kamrerare; Hillström, J. A. A., utkörare, vice kassavårdare; Lindqvist-Lund, Elin E. S., fru; Lund, K. (Stina), fröken, vice verkst. dir.; Lundin, H., telefonreparatör; vice ordf.; Petersson, E. A., handelsarbetare; Ringström, H. G. N., glasmästare; Svensson, Anna, fröken; Zetterberg, G. R., sadelmakare; Zetterlund, C. R., kontorschef, kassavårdare.

Redogörare och protokollsförare.

Moëll, J. O. H. N., riksbankskassör.

Diakonissa.

Andersson, A. L. (Lisen); träffas å expeditionen (se ovan) måndagar, tisdagar, torsdagar och lördagar 8,30—9,30 f. m. samt fredagar 6,30—7,30 e. m.; t. Söder 138 13.

Ett skrivbiträde, en vaktmästare.

Sofia församlings fattigvårdsstyrelse.

Bondegatan 74, Sö.; t. Söder 334 25; expeditionstid: tisdagar 8,30—9,30 f. m. och fredagar 6,30—7,30 e. m.

Ledamöter.

Björkman, O. E., förman, stadsfullm., vice verkst. dir. och kassavårdare; Claesson, O. F., folkskollärare; Collini, f. Wernström, Karin I. A., fru; Eriksson, O. H., statistikförare; Gustafsson, f. Johansson, Ester E., fru; Johansson, K. V., filare, vice ordf.; Klefbeck, H. Sigrd M., fröken; Persson, P. A., byggmästare, vice kassavårdare; Pålsson, E. A. V., slöjdlärare, stadsfullm., ordf.; Tham, K. G. K. M., sekreterare, verkst. dir.

Redogörare och protokollsförare.

Björkman, C. A. J., sekreterare.

Diakonissa.

Löfgren, Maria C.; träffas å expeditionen (se ovan) måndagar och torsdagar 9—10 f. m. samt tisdagar och fredagar 8,30—9,30 f. m.

Ett skrivbiträde, en vaktmästare.

Maria församlings fattigvårdsstyrelse.

Mariagatan 18, n. b., Sö.; t. Söder 155 83; expeditionstid: tisdagar 8,30—9,30 f. m. och torsdagar 6—7 e. m.

Ledamöter.

Anderberg, G. H. A., notarie; Eriksson, K. A., typograf, vice kassavårdare; Masreliez, Anna M. E., fröken; Möller, J. E., grosshandlare, vice verkst. dir.; Nordgren, f. Johansson, Anna V., fru; Rosenquist, K. G. V., typograf; Wassen, C., disponent, ordf.; Wickberg, T. W., tullöveruppsyningsman, vice ordf.; Widtskiöld, J., syssloman, verkst. dir.; Öhrström, J. A., fabrikör, kassavårdare.

Redogörare och protokollsförare.

Westmark, S. A., kontorsskrivare.

Diakonissa.

Nilsson, Selma G.; träffas å expeditionen (se ovan) vardagar 8,30—9,30 f. m.

Ett skrivbiträde, en vaktmästare.

Högalids församlings fattigvårdsstyrelse.

Högalids prästgård, Sö; t. Söder 301 00; expeditionstid: tisdagar 6—7 e. m. och fredagar 9—10 f. m.

Ledamöter.

Andersson, K. E., filare, vice kassavårdare; Andersson, Signe V., föreståndarinna; Även, C. O., f. d. polisöverkonstapel; Bergman, f. Zethraus, Gulli C. V., fru; Brusén, N. G., syssloman; Claesson, E. L., kontorskrivare; Granstedt, G. A., bankkamrerare, kassavårdare; Lindström, K. O., bryggeriarbetare; Skoglund, P. E., direktör, verkst. dir.; Skålander, O. A., ombudsman, stadsfullm., ordf.; Ödlund, J. O., disponent, vice ordf. och vice verkst. dir.

Redogörare och protokollsförare.

Valdén, G. F., direktör.

Diakonissor.

Pihlblad, Hedvig J.; Andersson, Anna; träffas å expeditionen (se ovan) vardagar, utom tisdagar, 9—10 f. m.

En vaktmästare.

Brännkyrka församlings fattigvårdsstyrelse.

Församlingshuset, Liljeholmen; t. Liljeholmen 51; expeditionstid: alla vardagar 8,30—9,30 f. m. (vice verkst. direktören träffas å exp. tisdagar och fredagar 8,30—10 f. m.)

Avdelningskontor: Kyrkogårdsvägen 43, Enskede; t. Enskede 8 58; expeditionstid: vardagar 8,30—9,30 f. m. (verkst. direktören träffas å exp. tisdagar och fredagar 8,30—10 f. m.)

Ledamöter.

Hultman, I. M., handlande, kassavårdare; **Johansson, F. O. A.**, förädsman; **Johansson, K. A.**, lanbrukare; **Kardell, J. A.**, järnarbetare; **Larsson, C. A.**, förmän; **Lindqvist, G. R.**, redaktör, stadsfullm.; **Lindskog, H. J.**, kyrkoherde, vice ordf.; **Miliander, f. Johansson, Anna C.**, fru; **Rågfeldt, f. Olsson, Wilhelmina, fru; Sandberg, E. T. G.**, sjukgymnast, verkst. dir.; **Smedberg, T. K. E.**, järnvägstjänstemän, vice kassavårdare; **Svenson, S. A.**, syssloman, vice verkst. dir.; **Wallin, J. A.**, distriktsuppbördsman, ordf.; **Wiman, Anna M.**, fröken.

Redogörare, protokollsförare och skrivbiträde.

Lindquist, C. G. A., bokhållare.

Diakonissor.

Nylander, Anna V. (Liljeholmsdistriktet); träffas å expeditionen (se ovan) vardagar 8,30—9,30 f. m.; bostad: församlingshuset, Liljeholmen; t. Liljeholmen 2 23.

Söderholm, Elsa K. (Älvsjödistriktet); träffas å expeditionen (se ovan) vardagar 8,30—9,30 f. m.; bostad: församlingshuset, Liljeholmen; t. Liljeholmen 180.

Fattigvårdssyster (6).

Breden, Ingeborg C. (Enskededistriktet); träffas å expeditionen (se ovan) vardagar 8,30—9,30 f. m.; bostad: Tyresövägen 360, Enskede; t. Enskede 9 40.

Två vaktmästare.

Bromma församlings fattigvårdsstyrelse.

Ulvunda slott, Ulvsunda; t. Ulvsunda 158; expeditionstid: alla vardagar 9—10 f. m. Verkst. direktörerna hava mottagning å exp. i Ulvsunda tisdagar och fredagar 6—7 e. m. samt i församlingshuset, Bällsta, fredagar 6,30—7,30 e. m.

Ledamöter.

Andersson, J. A., förste expeditionsvakt vice verkst. dir. och vice kassavårdare; **Andersson, K. A.**, grundläggare; **Bergqvist, J. A.**,

folkeskollärare, ordf.; **Borgström, f. Holmgren, Elin, fru; Collin, N.**, direktör; **Du Rietz, f. Ludin, Alice, fru; Ericsson, P. E.**, lagerchef, verkst. dir. och kassavårdare; **Etling, N. R.**, hamnarbetare; **Ingevall, H. F.**, järnarbetare; **Lundberg, E. O.**, typograf; **Wickman, f. Johansson, Laura K.**, fru; **Vinberg, E. G.**, stenhuggare, vice ordf.

Redogörare och protokollsförare.

Edstam, N. H., bokhållare.

Fattigvårdssystrar (6)

(gemensamma för hälsovårds- och fattigvårdsnämnderna).

Nord, A. M. (Greta) (östra distr.); träffas å expeditionen (se ovan) vardagar 9—10 f. m.

Klefbäck, Sigrid M., tjl., *tj. Persson, Hilma P.* (västra distr.); träffas å expeditionen i församlingshuset, Bällsta, Sundbyberg, vardagar 9—10 f. m.; t. Bromma 42.

Ett skrivbiträde, en vaktmästare.

Stockholms stads fattigvårdsanstalter.¹⁾

Stadens under fattigvårdsnämnden lydande anstalter äro följande: Sabbatsbergs ålderdomshem jämte ålderdomshemmet i Bromma, Rosenlunds ålderdomshem jämte guldbrollöppshemmet samt ålderdomshemmen vid Älvsjö, Årsta och Skarpnäck, vårdhemmet Högalid jämte vårdhemmet Torkel Knutssonsgatan 22, vårdhemmen Bondegatan 23 och 40, Kungsholmsgatan 69, Lilla Gräbergsgatan 1 och Tjörhovsgatan 28, barnhärbarget, spädbarnshemmet, asylerna för husvilla, sinnesslöanstalten Åkeshov samt Jacques och Galathée Lammis hem för behövande blinda.

Fattigvårdsanstaltsstyrelsen.

För förvaltningen av de under fattigvårdsnämnden lydande anstalterna utser nämnden särskilda understyrelser. Tidigare tillsattes en styrelse för varje anstalt, med undantag av ålderdomshemmen, som sedan år 1913 haft en gemensam styrelse, och asylerna för husvilla, spädbarnshemmet och barnhärbarget, som sedan år 1921 förvaltats av gemensam styrelse. Fr. o. m. år 1926 genomfördes en ytterligare centralisering av anstaltsförvaltningen därigenom, att förvalt-

¹⁾ Stadsfullmäktige beslöt den 16 juni 1924 i princip godkänna en omläggning av fattigvårdens anstaltsvård för vuxna i huvudsaklig överensstämmelse med de grundlinjer, som angivits i ett av stadskollegiets fattigvårdskommitté den 5 nov. 1923 argivet betänkande (Bih. 1923: nr 63). Omläggningen, som numera delvis är genomförd, innebär i huvudsak en mera rationell fördelning av anstalternas förutvarande klientel, så att medellösa, orkeslösa åldringar sammanföras å ålderdomshem, medellösa personer med någon arbetsförmåga å försörjningshem och medellösa, som äro i behov av mera varaktig sjukvård, å vårdhem.

FvN. ningen av ålderdomshemmen, dåv. arbetsinrättningen och de under asylstyrelsen lydande anstalterna av fattigvårdsnämnden uppdrogs åt en gemensam *fattigvårdsanstaltsstyrelse*. Fr. o. m. den 1 juli 1926, då sjukavdelningarna vid St Eriks sjuk- och vårdhem överlämnades till hälsovårdsnämndens förvaltning (se sid. 118), förvaltas även detta hems förra filialer av den gemensamma anstaltsstyrelsen. Sinnesslöanstalten Åkeshov och Lamms hem för blindas hava där emot tills vidare fått behålla sina särskilda styrelser. Anstaltsstyrelsen har vidare övertagit det förut genom en särskild upphandlingskommission omhändertagna upphandlingsväsendet för fattigvårdsanstalterna. För handläggning av hit hörande ärenden har styrelsen utsett särskilda upphandlingsdelegerade. Dessutom har styrelsen inom sig utsett särskilda delegerade för de olika anstalterna (se nedan).

Fattigvårdsanstaltsstyrelsen består av nio ledamöter, vilka jämte fem suppleanter årligen utses av fattigvårdsnämnden. Minst en ledamot och en suppleant skall vara kvinna. Fattigvårdsnämndens sekreterare skall vara sekreterare jämval hos anstaltsstyrelsen. Intill dess särskild instruktion för styrelsen blivit fastställd, skola de förut gällande instruktionerna för de särskilda anstaltsstyrelserna i tillämpliga delar gälla för den gemensamma styrelsen.

Ordförande.

Karlsson, W. E., borgarråd, stadsfullm.

Vice ordförande.

Eklund, J. M., fabrikör.

Övriga ledamöter.

Eriksson, K. A., typograf; Hagberg, J. E. H., kassör; Kahlmeter, T. G., överläkare; Lindley, f. Jonsson, Elin J., fru; Magnusson, f. Eriksson, Elin, fru; Sandström, K. G. A., notarie, stadsfullm.; Théel, f. Roth, Elisif, fru, stadsfullm.

Suppleanter: Blomdahl, P. A., byggmästare; Andrén, J. C., specerihandlare; Ljungberg, I., metallarbetare; Söderholm, A. H., järnvägstjänsteman; Pettersson, C. A. H., metallarbetare.

Sekreterare.

Tham, K. G. K. M. (se sid. 147).

Delegerade för de särskilda anstalterna.

Eklund, J. M., Théel, f. Roth, Elisif (för Sabbatsbergs ålderdomshem); Lindley, f. Jonsson, Elin J., Eriksson, K. A. (för Rosenlunds ålderdomshem); Magnusson, f. Eriksson, Elin, Andrén, J. C., Blomdahl, P. A. (för vårdhemmet Högalid); Magnusson, f. Eriksson, Elin, Sandström, K. G. A. (för asylerna m. m.).

Suppleanter: Hagberg, J. E. H. (för Sabbatsbergs ålderdomshem); Pettersson, C. A. H. (för

Rosenlunds ålderdomshem); Söderholm, A. H. (för vårdhemmet Högalid); Ljungberg, I. (för asylerna m. m.).

Upphandlingsdelegerade.

Eklund, J. M. (för Sabbatsbergs ålderdomshem); Lindley, f. Jonsson, Elin J. (för Rosenlunds ålderdomshem); Andrén, J. C. (för vårdhemmet Högalid); Sandström, K. G. A. (för asylerna m. m.).

Suppleanter: Weidenhielm, C. A., syssloman (för Sabbatsbergs ålderdomshem); Broman, H. V., syssloman (för Rosenlunds ålderdomshem); Brusén, N. G., syssloman (för vårdhemmet Högalid); Widtskiöld, J., syssloman (för asylerna m. m.).

Stockholms stads ålderdomshem.

Ålderdomshemmen hava till ändamål att till vård och underhåll emottaga sådana till Stockholms kommun hörande nödställda, som i följd av hög ålder, bräcklighet eller annan fortfarande anledning äro i behov av ständig hjälp och genom hedrande vandl gjort sig förtjänta att intagas å sådant hem. Intagning å hemmen sker efter remiss från fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av understöd.

Fattigvårdsanstaltsstyrelsen (se ovan) antager för hemmen syssloman samt andra erforderliga biträden.

Reglemente. Fattigvårdsnämndens reglemente för Sabbatsbergs ålderdomshem samt Rosenlunds ålderdomshem med Oscars och Sofias guldbryllupshem för åldriga makar den 30 mars 1920.

Sabbatsbergs ålderdomshem.¹⁾

Torsgatan 32, Va.; t. 856 06, Norr 71 40; expeditionstid: 9—4 (lördagar 9—2).

Sedan år 1737 beslut fattats om uppförande av fattighus för de olika församlingarnas fattiga

¹⁾ Den 18 juni 1923 beslöt stadsfullmäktige att till hugfästade av stadshusets invigning å fyrahundraårsdagen av Gustav Vasas intåg i Stockholm bevilja ett anslag av 350,000 kr. till inrättande av ett nytt ålderdomshem. Den 19 mars 1928 anvisade stadsfullmäktige ytterligare 1,035,000 kr. till uppförandet av ifrågakvarande ålderdomshem. Hemmet, som skall förläggas till egendomen Svedmyran i Brännkyrka, är avsett att uppföras enligt s. k. kolonisystem, d. v. s. med ett antal friliggande byggnader, grupperade omkring en ekonomibyggnad med kök, matsalar, en mindre sjukavdelning m. m. Första utbyggnaden skall omfatta 9 ålderdomshemsbyggnader, rymmande tillsammans 260 gamla. Hemmet är tills vidare avsett att inordnas under Sabbatsbergs ålderdomshems förvaltning.

och en fond bildats för ändamålet, inköptes år 1751 ett från Rörstrand avskendrat område, benämnet Sabbatsberg, och dit förlades till en början ett fattighus för Storkyrkoförsamlingen. Efter hand uppbyggdes där fattighus även för övriga församlingar. År 1859 beslöt dåvarande stadsnämnden en centralisering av anstaltsvården. De norra församlingarnas fattiga började successivt överföras till Sabbatsberg. En särskild styrelse utsågs för denna anstalt år 1865 och efter diverse nybyggnader öppnades den nya »Sabbatsbergs fattighusinrättning» den 10 juni 1872. Benämningen å anstalten ändrades 1898 till Sabbatsbergs ålderdomshem. Hemmet har f. n. 840 platser.

Vid Sabbatsberg fanns redan 1764 en brunnsinrättning, och 1807 inrättades i samband därmed ett brunnslasarett. Dessa institutioner, som emellertid icke äro av kommunal natur, finnas ännu kvar.

Fr. o. m. år 1927 har å staten för Sabbatsbergs ålderdomshem jämväl uppförts ålderdomshemmet i Bromma (se nedan).

Instruktion. Styrelsens instruktion för sysslomannen [och predikanten] den 6 nov. 1865 samt för läkaren den 23 sept. 1873.

Stat år 1928 (för Sabbatsbergs ålderdomshem jämte ålderdomshemmet i Bromma). Utgifter: 604,650 kr.; inkomster: 534,050 kr.

Syssloman och kamrerare (19).

Weidenhielm, C. A.; träffas säkrast 10—12.

En *kontorsskrivare* (7), en *extra kontorsskrivare* (1,980 kr.).

Predikant

(2,000 kr.).

Lund, B. A., ständigt adjunkt i Gustav Vasa förs.

En *organist och försångare* (500 kr.).

Läkare

(2,000 kr.).

Schager, K. V. F.

En *maskinist* (9), en *förrådsmästare* (8), en *vaktmästare* (7), två *värmeledningsskötare* (6), en *extra värmeledningsskötare* (2,280 kr.), en *portvakt* (1,500 kr.), två *sjukvårdsförestånderskor* (7), en *köksförestånderska* (6), två *biträdande sjukvårdsförestånderskor* (4), två *biträdande köksförestånderskor* (4), fjorton *sköterskor* (3), en *baderska* (2), tretton *sköterskor* (1 d), fem *kokerskebiträden* (fyra 1 d, ett 1 b), en *tvätterska* (1 d).

Ålderdomshemmet i Bromma.

Nära Bromma kyrka (postadress: *Sundbyberg*); t. *Bromma kyrka* 59.

Detta ålderdomshem, vilket tidigare tillhörde förutvarande S:t Eriks sjuk- och vårdhem (såsom dess filial VIII), har fr. o. m. år 1927 uppförts å staten för Sabbatsbergs ålderdomshem. Hemmet har 40 platser.

Syssloman och kamrerare.

Se ovan under Sabbatsbergs ålderdomshem.

En *predikant* (200 kr.).

Föreståndarinna (6).

Törn, Adèle I. E.

Två *biträden* (1 b).

Rosenlunds ålderdomshem.

Skånegatan 1, Sö.; t. Söder 304 09, Söder 31106; expeditionstid: 9—4 (lördagar 9—2).

Den år 1859 beslutade centralisationen av fattigvårdsanstalterna (se ovan under Sabbatsbergs ålderdomshem) genomfördes för de södra församlingarnas del först långt senare. Det bedrövliga tillstånd, i vilket de södra fattighusen befunno sig, föranledde väl år 1874 ett fattigvårdsnämndens beslut om upprättande av ett nytt fattighus på söder, men först 1888 kom ett dylikt tillstånd i och med uppförandet i kv. Vattenpasset av Södermalms fattighus, varefter Maria och Katarina fattighus indrogs.

Rosenlunds ålderdomshem, som anstalten år 1898 började benämnas, har efter större tillbyggnader, avslutade åren 1906 och 1926, numera plats för 844 åldringar, varjämte under år 1927 en av hemmets avdelningar inretts till vårdhem (jfr noten sid. 153) med plats för 168 patienter. Avsikten är att under åren 1928 och 1929 genom ianspråktagande av ytterligare tvenne av ålderdomshemmets avdelningar utöka antalet vårdhemplatser till 396, i samband varmed antalet egentliga ålderdomshemplatser beräknas komma att minskas till 290.

Å samma stat som Rosenlunds ålderdomshem äro jämväl uppförda dels (fr. o. m. år 1914) guldbröllopshemmet, dels ock (fr. o. m. år 1921) ålderdomshemmet i Älvsjö och (fr. o. m. år 1927, resp. 1/7 1927) ålderdomshemmen i Årsta och Skarpnäck (se vidare nedan).

Instruktioner. Styrelsens instruktioner för sysslomannen den 1 mars 1889, för predikanten den 14 juni 1888 och för läkaren den 13 nov. 1901.

Stat år 1928 (för Rosenlunds ålderdomshem jämte guldbröllopshemmet samt ålderdomshemmen i Älvsjö, Årsta och Skarpnäck). Utgifter: 1,078,240 kr.; inkomster: 910,240 kr.

Syssloman och kamrerare (19).

Broman, H. V.; träffas säkrast 9—11.

Kontorsskrivare (11).

Biltberg, C. H. P:son.

En *kontorsskrivare* (7).

Predikant

(2,000 kr.).

Lundberg, P. I., ständigt adjunkt i Högälids förs.

En *organist och försångare* (500 kr.).

FvN.

Läkare
(2,400 kr.).

Sahlgren, E. J. A.

En maskinist (10), en trädgårdsmästare (10), en förråds-mästare (9), två vaktmästare (7), en hantverkare (7), två värmeledningsskötare (6), en värmeledningsskötare, tillika vaktmästare (6), två eldare (III b), fyra sjukvårdsförestånderskor (7), en köksförestånderska (6), en tvättförestånderska (4), fyra biträdande sjukvårdsförestånderskor (4), två biträdande köksförestånderskor (4), tretton sköterskor (3), en baderska (2), tjugusju sköterskor (I d), ett sköterskebiträde (I b), elva köksbiträden (tre I d och åtta I b), två städerskor (I b).

Oscars och Sofias guldbrölloppshem för åldriga makar (guldbrölloppshemmet).

Skånegatan 1, Sö.; t. Söder 73 09.

Med anledning av den förestående femtio-årsdagen, av konung Oscar II:s och drottning Sofias förmäling beslöto stadsfullmäktige den 1 juni 1907 att till beredande av ett hem för fattiga, åldriga makar anslå ett belopp av 200,000 kr. samt anhålla hos deras majestäter, att ifrågavarande hem finge bära namnet »Oscars och Sofias guldbrölloppshem för åldriga makar», ävensom att uppdraga åt fattigvårdsnämnden att uppgöra närmare förslag till hemmets åstadkommande. Framställningen i namnfrågan bifölls, och den 20 februari 1911 beslöto stadsfullmäktige hemmets förläggande till kv. Vinkeln i omedelbar närhet av Rosenlunds ålderdomshem samt anslago, vad som utöver förut fonderade medel behöfves att utfylla den till 410,500 kr. beräknade byggnadskostnaden. Hemmet, som har plats för 80 par åldringar, öppnades den 1 oktober 1913.

Syssloman och kamrerare.

Se ovan under Rosenlunds ålderdomshem.

Läkare.

Se ovan under Rosenlunds ålderdomshem.

En värmeledningsskötare (6), en sjukvårdsförestånderska (7), en biträdande sjukvårdsförestånderska (4), två sköterskor (3), en sköterska (I d).

Ålderdomshemmet vid Älvsjö.

Älvsjö; t. Älvsjö 45.

Detta hem, ursprungligen sjukstuga i den sedermera inkorporerade Brännkyrka socken, tillhörde under tiden 1913—1920 dåvarande allmänna försörjningsinrättningen, sedermera St Eriks sjuk- och vårdhem, (såsom filial VII) men ställdes år 1920 under samma förvaltning som

ålderdomshemmen och uppfördes å staten för Rosenlunds ålderdomshem. Det avser att vara ett ålderdomshem av mindre typ för orkeslösa gamla, huvudsakligen från Brännkyrka. Hemmet har 22 platser.

Syssloman och kamrerare.

Se ovan under Rosenlunds ålderdomshem.

Läkare
(500 kr.).

Malmgren, G. W. K.

Föreståndarinna (5).

Spångström, Agnes C.

Två kvinnliga biträden (I d).

Ålderdomshemmet vid Årsta.

Årsta, Liljeholmen; t. Liljeholmen 20.

Detta ålderdomshem, som före den 1 juli 1926 tillhörde St Eriks sjuk- och vårdhem (såsom filial VI), har fr. o. m. år 1927 uppförts å samma stat som Rosenlunds ålderdomshem. Hemmet har 65 platser.

Syssloman och kamrerare.

Se ovan under Rosenlunds ålderdomshem.

Läkare
(500 kr.).

Malmgren, G. W. K.

Predikant
(360 kr.).

Lundberg, P. I. (se ovan).

Föreståndarinna (6).

Hedvall, Signe A.

En vaktmästare (7), en dräng (III a), ett biträde åt föreståndarinnan (II a), en kokerska (I c), ett köksbiträde (I b).

Ålderdomshemmet vid Skarpnäck.

Skarpnäck, Enskede; t. Skarpnäck 54.

Fattigvårdsnämnden förhyrde år 1927 huvudbyggnaden å egendomen Skarpnäck i Brännkyrka, för inrättande därstädes av ett nytt ålderdomshem. Sedan vissa reparationsarbeten avslutats, öppnades detta den 1 juli 1927. Hemmet har 53 platser.

Syssloman och kamrerare.

Se ovan under Rosenlunds ålderdomshem.

Läkare
(500 kr.).

Ericsson, V. A.

Föreståndarinna
(2,400 kr.).

Johansson, Jenny M.

Ett biträde åt föreståndarinnan (II a), en kokerska (I c), ett köksbiträde (I b).

Vårdhemmet Högalid.

(Förut: Stockholms stads arbetsinrättning.)

Maria Ban- och Volmar Yxkullsgatorna, Sö.; t. Norr 325 70; expeditionstid: 9—5 (lördagar samt juni—aug. alla dagar 9—3).

Stockholms stads arbetsinrättning daterar sig från tiden närmast efter den nya kommunalförordningens tillkomst. Det år 1773 upprättade »södra frivilliga arbetshuset» (se ovan sid. 144) övergick år 1844 i »Stockholms stads allmänna arbetshus», vilket år 1864 ombildades till arbetsinrättning. År 1905 förflyttades arbetsinrättningen till nya lokaler vid Maria Ban- och Volmar Yxkullsgatorna i Södermalm, rymmande 1,432 personer. Genom en i början av år 1926 avslutad ombyggnad, varvid en logementsbyggnad inretts till vårdhemsavdelning (se nedan), har platsantalet emellertid reducerats till 1,044, varav 716 å försörjningsavdelningen och 328 å vårdhemsavdelningen. I samband därmed ändrades inrättningens namn till *vårdhemmet Högalid*.

Å hemmets försörjningsavdelning intagas dels i någon mån arbetsföra män, vilka äro i behov av anstaltsvård, men ej lämpligen böra vårdas å kommunens andra fattigvårdsanstalter, dels nödställda, kommunen tillhörande arbetsföra personer, som sakna stadigt hemvist och önska att intagas å vårdhemmet, dels slutligen även välfredade, avskedade militärer, som tillhört manskapet vid värvad trupp samt inom kommunen finnas vara i behov av fattigvård; dessa utgöra en särskild underavdelning, kallad militäravdelningen. En mindre, till vårdhemmet Högalid hörande försörjningsavdelning finnes dessutom tills vidare förlagd inom sjukhuset St Erik (jfr sid. 118).

Å försörjningsavdelningen intagna personer äro skyldiga att efter sin förmåga förrätta det arbete inom inrättningen, som av syssломannen dem anvisas. Arbetet består förnämligast av vedsågning, utarbeten, bakning, tvätt, mangling, skomakeri, skrädderi, snickeri m. m. Även tillredes mat och bakas bröd för de av allmänna fattigvården bespisade inom stadens samtliga terriorjella församlingar.

Å hemmets vårdhemsavdelning intagas endast sådana män, som äro i behov av vård men icke av sjukhusvård. I regel intagas endast sådana personer, som varit intagna å sjukhuset St Erik och därifrån rekommenderats till erhållande av plats å vårdhemmet, ävensom personer, som förut varit intagna å hemmets försörjningsavdelning. Vårdhemmets läkare beslutar i sista hand angående intagning å vårdhemsavdelningen.

Å vårdhemmet mottagas ej personer, som på grund av kropps- eller sinnessjukdom kräva särskild vård och tillsyn, ej heller den, som ej fyllt 18 år. Intagning sker allenast efter remiss från fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av understöd.

Fattigvårdsanstaltsstyrelsen (se sid. 153) an-

tager syssломannen samt övrig nödig personal utom erforderliga tjänstebiträden för köks- och tvättavdelningarna samt för stallet, vilka antagas av syssломannen. Syssломannen är inrättningens föreståndare samt utövar den styrelsen tillkommande tillsynen över de å hemmet intagna. Utan syssломannens tillstånd få å hemmet intagna personer icke avlägsna sig därifrån.

Fr. o. m. år 1927 har å staten för vårdhemmet Högalid jämväl uppförts det från St Eriks sjuk- och vårdhem överflyttade vårdhemmet Tjärhovsgatan 28. Sistnämnda vårdhem har emellertid fr. o. m. år 1928 ställts under samma förvaltning som asylerna för husvilla m. fl. och dess klientel överflyttats till ett nytt, under vårdhemmet Högalid lydande vårdhem, Torckel Knutssonsgatan 22 (se vidare nedan).

Beträffande det av fattigvårdsnämnden i Siverska kasernen inrättade härbarget för arbetslösa, vars drift handhaves av föreningen Söderhem, se under sistnämnda förening, sid. 300.

Reglemente m. m. Fattigvårdsnämndens reglemente för [Stockholms stads arbetsinrättning] den 30 mars 1920. Instruktion för vid [Stockholms stads arbetsinrättning] anställda tjänstemän och betjante, fastställd av inrättningens styrelse den 14 dec. 1905.

Stat år 1928 (för vårdhemmet Högalid jämte vårdhemmet Tjärhovsgatan 28). Utgifter: 1,391,100 kr. (dessutom till vissa ändringsarbeten 152,000 kr.); inkomster: 1,060,200 kr.

Syssломannen och föreståndare (21).

Brusén, N. G.; t. Söder 325 42; mottagningstid: 8—9,30, 11—12.

Assistent (16).

Malm, J. A. F.

Läkare
(6,500 kr.).

Grahn, K. E.

Predikant
(1,400 kr.).

Alnér, Hj. P., komminister i Högalids förs.

En *organist och försångare* (500 kr.).

Kassör (15).

Pettersson, A.

Förrådsbokhållare (14).

Ahlner, K. G.

Bokhållare (13).

Johansson, V. E.; Silfversparre, C. G. C:son; Uddén, A. E.

Tre *extra skrivbiträden* (1,740—1,440 kr.).

Maskinist (13).

Melander, S. F.

Tre *biträdande maskinister* (10), fyra *arbetsföreståndare* (9), två *arbetsförmän* (8), tretton *vaktmästare* (7) (därav två vakan-

FvN.

FvN. ta), en *automobilförare* (7), en *automobilförare* (6), två *extra automobilförare* (2,400 kr.), en *barberare* (2,400 kr.), en *köksförestånderska* (7), en *sjukvårdsförestånderska* (7), fyra *sjuksköterskor* (6), en *tvättförestånderska* (6), två *biträdande köksförestånderskor* (4), två *kuskar* (III a), en *dräng* (III a), fyra *tvättbiträden* (ett II b, ett II a och två I c), en *kokerska* (II a), en *strykerska* (I c), sju *köksbiträden* (ett I d, ett I c och fem I b), tjugutvå *sjuksköterskebiträden* (I b), åtta *städerskor* (840 kr.).

**Vårdhemmet Torkel Knutssons-
gatan 22.**

Torkel Knutssonsgatan 22, Sö.; t. Söder 145 00.

Inom ifrågavarande fastighet (f. d. Malmqvistska barnuppföstringsanstalten) har sedan den 1 okt. 1926 varit inrymd en tillfällig asyl för familjer, som emellertid fr. o. m. den 1 jan. 1928 ombildats till vårdhem. Till detta vårdhem, som ställts under vårdhemmet Högalids förvaltning, har överflyttats den förut å vårdhemmet Tjörhovsgatan 28 (jfr nedan) intagna klientelen. Hemmet har 120 platser för män.

Syssloman och föreståndare.

Se ovan under vårdhemmet Högalid.

Läkare
(800 kr.).

Klingberg, A. F.

En *extra sjuksköterska* (2,280 kr.).

**Vårdhemmen Bondegatan 23 och 40,
Kungsholmsgatan 69, Lilla Gråbergs-
gatan 1 och Tjörhovsgatan 28.**

Expedition: Stora Nygatan 2 A, St.; t. 54 85 och »fattigvårdsnämnden»; expeditionstid: 9—4,30, lördagar 9—2,30.

Dessa vårdhem, som före den 1 juli 1926 tillhörde däv. S:t Eriks sjuk- och vårdhem (såsom dess filialer I—V), hava numera, de fyra förstnämnda fr. o. m. den 1 juli 1926 och det sistnämnda fr. o. m. den 1 jan. 1928 ställts under samma förvaltning som barnhärberget, spädbarns hemmet och asylerna för husvilla (se nedan).

Stat år 1928. Utgifter: 286,390 kr. (dess utom för till- och ombyggnad av vårdhem met Bondegatan 40 147,000 kr.); inkomster: 202,690 kr.

Syssloman.

Widtskiöld, J. (se nedan).

Predikant

(gemensam för samtliga fem vårdhem)
(1,320 kr.).

Heldt, T. E. O., tf. ständig adjunkt i Kungsholms förs.

Vårdhemmet Bondegatan 23.

Bondegatan 23, Sö.; t. Söder 143 30.

Hemmet har 180 platser för kvinnor.

Läkare
(1,400 kr.).

Olson, E.

Föreståndarinna (6).

Hedgren, Sofia E.

En *vaktmästare* (7), två *sjuksköterskor* (6), två *arbetsbiträden* (ett II c och ett I c), sex *sjuksköterskebiträden* (I b).

Vårdhemmet Bondegatan 40.

Bondegatan 40, Sö.; t. Söder 348 30.

Hemmet har 97 platser, därav 82 för kvinnor och 15 för män.

Läkare.

Olson, E. (se ovan).

Föreståndarinna (6).

Wastesson, Maria E.

Två *biträden* (I b).

Vårdhemmet Kungsholmsgatan 69.

Kungsholmsgatan 69, C.; t. Kungsh. 21.

Hemmet har 72 platser för kvinnor.

Läkare
(500 kr.).

Mellner, K. A. A.

Föreståndarinna (6).

Möller, Elsa L.

Tre *biträden* (ett I c och två I b).

Vårdhemmet Lilla Gråbergsgatan 1.

Lilla Gråbergsgatan 1, Va.; t. 120 31.

Hemmet har 55 platser för kvinnor.

Läkare
(500 kr.).

Mellner, K. A. A.

Föreståndarinna (6).

Vasteson, Magda S.

Ett *biträde* (I c).

Vårdhemmet Tjörhovsgatan 28.

Tjörhovsgatan 28, Sö.; t. Söder 145 92.

Hemmet, som är avsett för såväl män som kvinnor, har 80 platser.

Läkare.

Olson, E. (se ovan).

Föreståndarinna.

Karlsson, Anna, sjuksköterska (6).

En *vaktmästare* (7), två *sjuksköterskebiträden* (I b).

Stockholms stads barnhärbarge, spädbarnshem och asyl för husvilla m. m.

Expedition: Stora Nygatan 2 A, St.; t. 54 85 och »fattigvårdsnämnden»; expeditionstid: 9—4,30, lördagar 9—2,30.

Barnhärbarget, spädbarnshemmet och asylerna för husvilla ävensom (fr. o. m. 1 juli 1926) vårdhemmen Bondegatan 23 och 40, Kungsholmsgatan 69 och Lilla Gråbergsgatan 1 samt (fr. o. m. 1 jan. 1928) vårdhemmet Tjärhovsgatan 28 (se ovan) stå under gemensam förvaltning. Närmaste uppsikten över och vården av dessa anstalter handhaves av en av fattigvårdsanstaltsstyrelsen utsedd syssloman.

Reglemente. Fattigvårdsnämndens reglemente för Stockholms stads barnhärbarge, spädbarnshem och asyl för husvilla jämte tillhörande natthärbarge den 30 mars 1920.

Syssloman

(som i lönegrupp 19).

Widtskiöld, J.; träffas säkrast 9—11.

En *kontorsskrivare* (7), en *kontorsskrivare* (3,060 kr.), ett *kontorsbiträde* (1,200 kr.).

Stockholms stads barnhärbarge.

Bellevue, Roslagsgatan 57, Va.; t. 878 39.

Barnhärbarget, som daterar sig från 1902, har till ändamål att bereda tillfällig vård åt yngre barn, som av fattigvårdsnämnden omhändertagits. Det var tidigare beläget Fjällgatan 29, men har — i samband med att denna fastighet tagits i anspråk av barnavårdsnämnden (för lärlingshem; jfr sid. 219) — i början av år 1928 överflyttats till en förut av barnhemmet Bellevue (jfr sid. 215) disponerad fastighet. Härbarget är avsett för 30 barn. Intaget barn bör i allmänhet ej kvarstanna längre tid än tre månader.

Stat år 1928. Utgifter: 32,350 kr.; inkomster: 6,600 kr.

Läkare

(500 kr.).

Nordenson, A. G.

Föreståndarinnan (6).

Karlberg, E. K. (Connie).

Två *barnsköterskor* (2), en *kokerska* (II b), en *barnsköterska* (I b).

Stockholms stads spädbarnshem.

Folkungagatan 119, Sö.; t. Söder 154 07.

Stadsfullmäktige beslöt den 6 juni 1910 bemyndiga fattigvårdsnämnden att inrätta en spädbarnsanstalt med plats för 33 mödrar och 40 barn. Arbetet inom hemmet utföres av mödrarna, som få lära sig både att sköta sina barn samt alla i ett hem förekommande sysslor.

Vård å spädbarnshemmet bör i regel ej lämnas för längre tid än ett år.

Stat år 1928. Utgifter: 47,100 kr.; inkomster: 7,300 kr.

Läkare

(1,000 kr.).

Belfrage, C. E.

Föreståndarinnan (7).

Andersson, Ester M.

En *arbetsledarinnan* (4), en *köksföreståndarinnan* (3).

Stockholms stads asyl för husvilla.¹⁾

En ny form av fattigvård uppkom år 1899 med inrättandet av asyl för husvilla. Dessa asylerna hava till ändamål att bereda tillfälligt skydd åt medellösa eller mindre bemedlade familjefäder, kvinnor och barn, som (särskilt vid flyttningstider) äro i saknad av bostad, företrädesvis sådana, som tillhöra Stockholms kommun. Intagning sker efter remiss av fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av understöd eller, å deras vägnar, av fattigvårdsinspektören. För ett sedan november 1905 existerande natthärbarge (se nedan) gälla särskilda bestämmelser. Tiden för husvill persons vistelse å asyl må i regel icke överstiga fyra veckor. I allmänhet må ingen ånyo intagas, förrän tre månader förflutit, sedan den behövande från asylens utskrivits.

Å staten för asylerna för husvilla finnes jämväl uppfört anslag till värme- och läsestugor. Denna verksamhet, som tidigare omhändertagits av stiftelsen för fattiga och värlösa, har fr. o. m. år 1923 direkt inordnats under asylerna för husvilla.

Stat år 1928. Utgifter: 284,630 kr.; inkomster: 73,730 kr.

Läkare för asylerna

(arvode för båda sammanlagt 3,600 kr.).

Hultkvist, G. E. (för de södra asylerna); von Matérn, H. (för barnasylen vid Sabbatsbergsvägen).

Barnasylen vid Sabbatsbergsvägen, Va.
T. 857 02.

Asylen är avsedd för gossar, som icke fyllt 12 år, och flickor, som icke fyllt 16 år, ävensom för mödrar, som åtföljas av barn under 3 år. Den rymmer 122 personer.

Föreståndarinnan (7).

Christiansen, Ellen M.

¹⁾ Beträffande det av staden i dec. 1926 inrättade härbarget för husvilla arbetslösa män i Sivertska kasernen, vars drift handhaves av föreningen Söderhem, se under nämnda förening (sid. 300).

FvN.

En *vaktmästare* (7), en *värmelednings-skötare* (6), en *biträdande föreståndarinna* (6), en *köksförestånderska* (3), fem *barn-sköterskor* (2), två *kokerskebiträden* (1 d), två *barnsköterskor* (1 b).

Barnasylen vid Åsögatan, Sö.

T. Söder 158 66.

Asylen, som är avsedd för samma kategorier som asylen vid Sabbatsbergsvägen, rymmer 90 personer. (Se nedan »Landsasylen».)

Föreståndarinna (7).

Eriksson, Frida C. Z.

En *vaktmästare* (7), en *värmelednings-skötare* (6), en *biträdande föreståndarinna* (6), en *köksförestånderska* (3), fem *barn-sköterskor* (2), två *kokerskebiträden* (1 d), två *barnsköterskor* (1 b).

Asylen vid Åsögatan, Sö., för fattiga barnaföderskor, ej tillhörande Stockholms kommun. (Landsasylen.)

T. Söder 158 66.

Asylen, som den 1 oktober 1906 flyttades till den under dåv. styrelsen för Stockholms stads asyl för husvilla lydande barnasylen vid Åsögatan (från Prästgårdsgatan), rymmer 15 mödrar med barn och har till ändamål att lämna fattigvård åt sådana, annan kommun tillhörande, behövan- de barnaföderskor, vilka efter utskrivning från barnbördshus äro ur stånd att genast försörja sig och sina barn.

Personal.

Densamma som för barnasylen vid Åsögatan.

Asylen vid Östgötagatan 61 & 63, Sö.

T. Söder 154 08.

Asylen, som lämnar vård åt såväl män som kvinnor och barn, rymmer 30 personer.

Föreståndare (8).

Person, E. R. L.

Två *vaktmästare* (7), en *husmoder* (4), en *badmästare* (III b), ett *kvinnligt biträde* (I d).

Natthärbärget vid Östgötagatan 61 & 63, Sö.

T. Söder 154 08.

Sedan dåv. styrelsen över asylerna för husvilla från och med år 1905 indragit ett förut till frälsningsarméns härbärgesverksamhet utgående anslag, gick styrelsen samma år i författning om inrättande av ett härbärke i samband med dåvarande asylen vid Tjörhovsgatan, numera vid Östgötagatan. Inträde för natten vinnes, utan särskild remiss och utan avgift, av husvilla, medellösa eller mindre bemedlade män, dock för en tid av högst fem nätter i månaden. I ersättning för logi och frukost åligger det arbetsför logerare att i en med härbärget förenad vedgård säga och hugga ett visst mått

ved eller att inom härbärget utföra annat motsvarande arbete. Natthärbärget, som tidigare hölls öppet endast under den kallare årstiden, är numera tillgängligt större delen av året. Det rymmer 80 personer.

Personal.

Densamma som för nattasylen vid Östgötagatan 61 & 63.

Värme- och läsestugor.

Nedre Slussgatan 3, Sö.; t. Söder 316 48; Hantverkaregatan 37, C.

F. n. finnas två värmestugor inrättade, belägna Nedre Slussgatan 3 och Hantverkaregatan 37. Verksamheten omfattar även servering av kaffe, mjölk och smörgåsar m. m.

Personal.

Fyra *vaktmästare* (2,460 kr.).

Sinnesslöanstalten Åkeshov.

Åkeshov; postadress: Ulvsunda; t. Ulvsunda 102.

Med hänsyn till behovet av en särskild anstalt för de å. allmänna försörjningsinrättningens olika sinnessjukavdelningar vårdade sinnesslöa beslöt stadsfullmäktige år 1916 att anordna en särskild anstalt för vård av obildbara sinnesslöa uti huvudbyggnaden å den staden tillhöriga egendomen Åkeshov i Bromma, där tidigare en vårdanstalt för epileptiska, sinnesslöa barn, det s. k. Margarethahemmet (se sid. 325), varit inrymt. Efter en del reparationsarbeten å egendomen öppnades anstalten i januari 1917.

Anstalten, som är av kungl. maj:t för sitt ändamål godkänd, står under medicinalstyrelsens överinsende och under närmaste tillsyn av överinspektören för sinnessjukvården i riket. Statsbidrag utgår halvårsvis med högst 180 kr. för en var av det antal obildbara sinnesslöa, som i medeltal för dag under nästföregående halvår vårdats å anstalten.

Styrelsen för anstalten består av tre ledamöter med två suppleanter och utses årligen av fattigvårdsnämnden. Anstalten har 50 platser för män.

Författningar. Kungl. kung. ang. understöd av statsmedel åt anstalter för obildbara sinnesslöa den 24 okt. 1919, med ändringar den 18 juni 1927. Reglemente för sinnesslöanstalten Åkeshov, fastställt av fattigvårdsnämnden den 30 mars 1920.

Stat år 1928. Utgifter: 85,700 kr.; inkomster: 31,100 kr. (därav 14,000 kr. statsbidrag).

Styrelse.

Eneström, Hj. E., överläkare, vice kassaförvaltare; **Lindley, f. Jonsson, Elin J.**, fru; **Petri, Hj. M.**, syssloman, ordf. (se nedan).

Suppleanter: **Jakobsson, U. G. W.**, roteman, kassaförvaltare; **Andersson, Karin M.**, journalist.

*Styrelsens verkställande ledamot,
tillika föreståndare.*

Petri, Hj. M. (se ovan); telefoner och mottagningstid: se under sjukhuset S:t Erik, sid. 119.

Läkare
(1,400 kr.).

Bystedt, I.

Redogörare och protokollsförare
(800 kr.).

Malmström, A., kassör (se sid. 119).

Föreståndarinna (8).

Gustafsson, H. E. (Nora).

En *skötare* (7), en *extra skötare* (1,800 kr.), fyra *sköterskor* (5), en *extra sköterska* (1,860 kr.), ett *biträde åt föreståndarinnan* (II c), en *hushållerska* och *kokerska* (I d), två *köksbiträden* (I b).

**Jacques och Galathée Lamms hem för
behövande blinda.**

Storgatan 38, Ö.; t. Östern. 85 74.

I enlighet med bestämmelserna i änkefru Galathée Lamms testamente av den 23 juli 1913 överlämnas till staden ett belopp av 100,000 kr. att användas till ett hem för behövande blinda mot villkor bl. a. att staden upplåte för ändamålet lämpad lokal och omhändertog bestyret med förvaltningen av såväl hemmet som penningmedlen. Stadsfullmäktige uppdrogo den 18 okt. 1915 förvaltningen av medlen åt drätselnämndens första avdelning med skyldighet för avdelningen att årligen ställa disponibel avkastning till fattigvårdsnämndens förfogande för åtgärder i testamentets syfte. Hemmet öppnades i för ändamålet förhyrd lokal i december 1916. Sedermera (åren 1917 och 1927) hava ytterligare tillkommit donationer av fröknarna Agnes och Ida Lamm, vardera å 10,000 kr., att användas och förvaltas på enahanda sätt som den föregående donationen.

Hemmets angelägenheter handhas av en styrelse, bestående av en ordförande och två andra ledamöter jämte tvänne suppleanter, årligen utsedda av fattigvårdsnämnden. Ansökan om inträde i hemmet inlämnas till anstaltens styrelse och skall vara åtföljd av läkarintyg, av vederbörande sociala distriktsbyrå (se sid. 112) utfärdat intyg om medellöshet samt prästbetyg. Den å hemmet åtnjutna värden är ej att hänföra till fattigvårdsunderstöd.

Hemmet är t. v. avsett uteslutande för män och har f. n. 10 pensionärer.

Reglemente. Reglemente för Jacques och Galathée Lamms hem för behövande blinda, fastställt av fattigvårdsnämnden den 20 juni 1916.

Stat år 1928. Utgifter: 14,730 kr.; inkomster: 6,000 kr. (ränta å donationsmedel).

Styrelse.

Lamm, C. R., ingenjör; von Schultz, f. Wedin, Sigrid E., fru, kassaförvaltare; Wassberg, A., f. d. överlärare, ordf.

Suppleanter: Wedberg, Ebba Ch., fröken; Felenius, K. G. G., tf. taxeringskommissarie.

Protokollsförare
(150 kr.).

Nilson, A., registrator.

Föreståndarinna
(2,820 kr.).

Linck, Karin C.

En *tjänarinna* (1,500).

Arbetshem.

Genom 1918 års fattigvårdslag (§ 33) hava landsting och städer, som ej deltaga i landsting, ålagts att upprätta särskilda arbetshem för omhändertagande av dels i någon mån arbetsföra behövande, vilka äro i behov av anstaltsvård, men ej lämpligen kunna emottagas eller behållas å ålderdomshem, försörjningshem eller vårdhem, dels och försörjningspliktiga, vilka jämlikt § 71 i fattigvårdslagen förelagts arbete. Män och kvinnor må ej intagas i samma arbetshem, såvida ej för dem finnas fullständigt skilda avdelningar. Personer under aderton år må ej intagas i arbetshem. Arbetshem skall stå under ledning av en styrelse, som har att besluta om intagning i hemmet, samt vara försett med av konungen fastställt reglemente.

Enligt särskilda kungörelser utgår statsbidrag såväl för uppförande eller inrättande av arbetshem som ock till driftkostnaderna. Det senare bidraget utgår halvårsvis med 250 kr. för var och en av det antal personer, som i medeltal för dag under nästföregående halvår varit intagna å arbetshemmet.

Till en början (fr. o. m. år 1919) tjänstgjorde en avdelning av däv. arbetsinrättningen såsom provisoriskt arbetshem för män och en avdelning vid däv. allm. försörjningsinrättningen (sedan S:t Eriks sjuk- och vårdhem) såsom provisoriskt arbetshem för kvinnor.

År 1923 träffade emellertid fattigvårdsnämnden i enlighet med av stadsfullmäktige lämnat bemyndigande avtal med kristliga föreningen av unga kvinnor angående upplåtande till arbetshem för kvinnor av den föreningens tillhöriga småbrukskolonien Emaus vid Norrtälje. Enligt avtalet skall anstaltens drift fortfarande handhas av kristliga föreningen av unga kvinnor, under det att staden för disponerandet av de tillgängliga platserna (12) skall betala dels ett årligt bidrag (för år 1928 5,000 kr.), dels ersättning för vårdkostnaderna för å hemmet in-

FvN.

tagna personer från Stockholm efter viss dagavgift (för år 1928 3,50 kr.). Statsbidraget till driftkostnaderna skall av arbetshemmet inlevereras till fattigvårdsnämnden. Arbetshemmet Emaus, för vilket kungl. maj:t den 27 april 1923 fastställt reglemente, trädde i verksamhet den 1 juni 1923.

Då erfarenheterna från arbetshemmet Emaus under dess första verksamhetsår visat sig tillfredsställande, sökte fattigvårdsnämnden lösa frågan om arbetshem för män efter samma riktlinjer, d. v. s. genom överenskommelse med en enskild organisation. I detta syfte träffade nämnden efter bemyndigande av stadsfullmäktige år 1925 avtal med svenska diakonsällskapet om inrättande för Stockholms stads räkning av ett arbetshem för män å den av sällskapet för ändamålet inköpta Ösbyholms egendom inom Frötuna socken av Stockholms län. Arbetshemmet, som är avsett för 40 personer, drives av diakonsällskapet, mot det att staden lämnar ersättning för driftkostnaderna med dels ett fast garantibelopp av 15,000 kr., dels en dagavgift av 3 kr. för varje å hemmet intagen person från Stockholm. Reglemente för arbetshemmet Ösbyholm fastställdes av kungl. maj:t den 19 dec. 1924. Hemmet trädde i verksamhet den 1 nov. 1925.

Sedan genom bestämmelser i 1924 års barnavårdsplan barnavårdsnämnden erhållit befogenhet att meddela försumliga underhållsskyldiga arbetsförelägganden, får även denna nämnd disponera platser å de båda ovannämnda arbetshemmen mot ersättning av kostnaderna härför.

Med hänsyn till de av Stockholms stad i förvarande hänseende vidtagna åtgärderna har kungl. maj:t den 15 okt. 1926 tills vidare befriat staden från skyldigheten att själv upprätta arbetshem jämlikt § 33 i fattigvårdslagen.

Arbetarbostadsfonden till minne av den 9 februari 1853.

Denna fond bildades av bidrag, som nämnda år, i anledning av konung Oscar I:s återställande till hälsan efter en långvarig sjukdom samt födelsen av kronprins Carls son Carl, subskribe-

rades för att användas till uppförande av sunda och tjänliga bostäder åt arbetare. Fonden förvaltas av en styrelse bestående av sex personer, vilka utses för livstid av Stockholms stads fattigvårdsnämnd. Styrelsen väljer inom sig ordförande.

Styrelsen åligger att till förverkligande av det med fondens bildande avsedda ändamål använda de medel, som nu redan finnas och framtiden komma att till fonden inflyta samt i sådant avseende vidtaga alla erforderliga åtgärder. Styrelsen skall senast den 15 maj varje år till fattigvårdsnämnden avgiva berättelse över fondens förvaltning under det sist förflutna året.

Fondens värdehandlingar och medel skola överlämnas till samt förvaras hos och vårdas av fattigvårdsnämnden med skyldighet för dess redogörare att senast den 15 april varje år till styrelsen lämna uppgift på de fonden tillhöriga, under nämndens vård ställda värdehandlingar och medel samt å den behållna avkastningen därav under sist förflutna året.

Fondens kapital, som vid början av dess verksamhet var 16,668 rdr banko, hade vid 1927 års slut växt till 864,560: 68 kr.

Fondens fastigheter äro taxerade till 3,280,000 kr. och belägna i kvarteren Barnängsbacken större (adress: Folkungagatan 182), Sommaren (adress: Danviksgatan 2), Apelträdet (adress: Markvardsgatan 14) samt Lampan (6 st., adresser: Ploggatan 3, Bondegatan 71 och Duvnäs-gatan 16, Duvnäs-gatan 14, Duvnäs-gatan 12 samt Duvnäs-gatan 8, 10 och Äsögatan 100, 102).

Reglemente. Fattigvårdsnämndens reglemente för styrelsen för arbetarbostadsfonden till minne av den 9 februari 1853, fastställt den 7 mars 1904.

Styrelse.

Backman, C. A., direktör; **Eklund, J. M.**, fabrikkör; **Hallström, K. L. F.**, tjänsteman; **Lindqvist, F. L.**, föreståndare; **Magnusson, A. E.**, byggmästare, stadsfullm., ordf.; **Ringholm, K. E.**, direktör.

Protokollsfröare.

Berg, L. H., kamrerare.

Stockholms stads arbetsförmedling.

Arbetsförmedlingen.

Huvudkontoret: Regeringsgatan 107, C.¹); manliga avdelningen t. 42 15, Norr 14 46, Norr 42 15; kvinnliga avdelningen t. 40 47, 112 65, Norr 14 47, Norr 14 76, Norr 40 47; expeditionstid: manl. avd. 7—4; kvinnl. avd. 9—4 (lördagar och helgdagsaftnar 7—2, resp. 9—2).

Särskilda avdelningar: för måleri- samt bleck- och plåtslageriyrkena: Regeringsgatan 86, C.; t. 56 64; expeditionstid: bleck- och plåtslagare 8—10, målare 10—3; för bageriyrket och annan livsmedelsindustri (manl. avd.): Regeringsgatan 107, C.; t. 85 49; expeditionstid 7—10 f. m. och 12—4 e. m.; för sjömansyrket: Skeppsbron 46, St.; manliga avd. t. 62 84, Norr 27 83; kvinnliga avd. t. Norr 203 60; expeditionstid: 9—5; för minderårig arbetskraft (ungdomsförmedlingen): Storkyrkobrinken 16, St.; manliga avd. t. 109 11; kvinnliga avd. t. Norr 1 42; expeditionstid: 9—4 (lördagar och helgdagsaftnar 9—2).

Filialkontoret: Högbergsgatan 49, Sö.; manliga avdelningen t. Söder 26 83, Söder 334 83; kvinnliga avdelningen t. Söder 330 74, Söder 330 75; expeditionstid: lika med huvudkontoret.

Åren 1732—35 fanns i Stockholm en offentlig arbetsförmedlingsanstalt, det av kungl. maj:t privilegierade adresskontoret, och under denna tid var all privat platsanskaffning förbjuden.

Frågan om en kommunens arbetsförmedlingsanstalt framfördes år 1901 dels i en av föreningen »Studenter och arbetare» till stadsfullmäktige avlåten framställning, vari hemställdes om utredning i saken, dels i en hos fullmäktige

samma år väckt motion i ärendet. Sedan en kommitté utrett frågan, beslöt stadsfullmäktige 1904, i huvudsaklig överensstämmelse med dess förslag, att upprätta *Stockholms stads arbetsförmedling*, som den 22 september 1905 trädde i verksamhet.

Den 21 december 1910 beslöt stadsfullmäktige att inrätta ett filialkontor å Södermalm, direkt sorterande under huvudkontoret, vars föreståndare således skall övervaka arbetet vid filialen. Kontoret öppnades den 2 maj 1911.

Arbetsförmedlingen, som står under kontroll av staten genom dess arbetsförmedlingsinspektör, har till uppgift att till arbetsgivares och arbetares tjänst förmedla allt slags arbete. Anstalten avser sålunda att förmedla anställning, bland annat, av: yrkesarbetare och lärlingar inom industri och hantverk, byggnads-, transport-, jordbruks- och grovarbetare, tjänstefolk, handels- och kontorspersonal. Sedan Stockholms läns arbetsförmedling, som tillkom år 1914, förlagt sitt huvudkontor till Stockholm, har med länets arbetsförmedling viss överenskommelse träffats för att så vitt möjligt förekomma dubbelanmälningar. Denna överenskommelse går i huvudsak ut därpå, att länsanstaltens huvudkontor i Stockholm förmedlar anställning uteslutande inom jordbruk och skogshushållning med binärningar och att för stadens anstalt däremot förbehålles förmedlingen inom övriga näringsgrenar. Arbetsförmedlingen omfattar såväl män som kvinnor.

Anstaltens angelägenheter handhas av en styrelse, som väljes av stadsfullmäktige och består av en ordförande med en suppleant samt tio ledamöter med sex suppleanter. Av styrelsens ledamöter och suppleanter skola fem ledamöter samt tre suppleanter, därav resp. en kvinna, vara arbetsgivare och fem ledamöter samt tre suppleanter, därav likaledes resp. en kvinna, vara arbetare. Ordföranden och ledamöterna ävensom suppleanterna väljas för två år i sänder. Förslagsrätt tillkommer arbetsgivare och arbetare, som hos stadskollegiet äga föreslå personer, som de anse lämpliga såsom ledamöter eller suppleanter i styrelsen. Det borgarråd, under vars föredragningskyldighet styrelsens arbetsområde faller, äger närvara vid styrelsens sammanträden samt deltaga i överläggningarna med rätt att därvid framställa förslag samt få sin mening antecknad till protokollet. Enahanda befogenhet tillkommer direktören för arbetsförmedlingen.

¹) Stadsfullmäktige hava den 20 juni 1927 beslutat upplåta egendomen Regeringsgatan nr 79 och 81 (f. d. Jakobs realskola) såsom lokaler för arbetsförmedlingen. Sedan vissa ändringsarbeten verkställts, skola arbetsförmedlingens samtliga avdelningar och verksamhetsgrenar förläggas till ifrågakvarande lokaler, dock med undantag av sjömansförmedlingen, som skall bibehållas i nuvarande lokal vid Skeppsbron. De nya lokalerna beräknas kunna tagas i bruk omkring den 1 okt. 1928.

A.

För den årliga revisionen av styrelsens räkenskaper och förvaltning utse stadsfullmäktige två revisorer med lika många suppleanter.

All arbetsförmedling sker i regel avgiftsfritt. Arbetsgivare, ej tillhörande Stockholms kommun, vilka anlita anstalten, skola dock ersätta därav föranledda direkta kostnader. Arbetsförmedlingen fortgår oberoende av arbetsinlätelser (strejker eller lockouter). Anstalten upprättar i varje månad en statistisk rapport över sin verksamhet under den föregående månaden. Månadsrapporterna sammanfattas vid årets slut i anstaltens årsredogörelse. Med arbetsförmedlingsanstalterna i Stockholms, Uppsala och Södermanlands län har överenskommelse träffats därom, att Stockholms stad och nämnda län skola utgöra ett särskilt arbetsförmedlingsdistrikt och att Stockholmsanstalten såsom distriktskontor skall, med ledning av från länsanstalternas huvudkontor bekomna uppgifter, sammanställa och expediera en för distriktet gemensam veckorapport — distriktslista — över sådana sökande och lediga platser, som kunna lämpa sig för interlokal förmedling. Denna veckorapport utväxlas med andra distriktskontors och insändes till socialstyrelsen, där den inarbetas i den s. k. »riksvakanslistan».

År 1917 togs ett första steg till förmedlingsarbetets uppdelning på fackarbetsanvisningar. Då inrättades nämligen, efter med representanter för vederbörande arbetsgivare- och arbetareorganisationer förda underhandlingar, en särskild avdelning för måleriyrket. År 1918 öppnades en avdelning för bleck- och plåtslagare, år 1919 en för bageriyrket, som är avsedd för manlig arbetskraft och sedermera utvidgats till att omfatta även annan livsmedelsindustri, år 1920 en för sjömansyrket och år 1924 en för minderårig arbetskraft, vilken sistnämnda samarbetar med såväl folkskolan som stadens lärlings- och yrkesskolor.

Författningar. K. kung. den 30 juni 1916 ang. understöd av statsmedel till befrämjande och organiserande av den offentliga arbetsförmedlingen i riket, med ändring den 16 maj 1918. Instruktion för styrelsen över Stockholms stads arbetsförmedling, av kungl. majt fastställd den 19 mars 1920. Styrelsens arbetsordning för arbetsförmedlingen den 31 juli 1905, med ändring den 22 dec. 1906.

Stat år 1928. Utgifter: 236,300 kr. (därav för filialkontoret 48,840 kr.); inkomster: 30,000 kr. (beräknat statsbidrag).

Statsbidraget utgår till täckande av vissa med verksamheten förenade kostnader samt avlöning åt personal vid fackarbetsförmedlingen.

Styrelsens ledamöter.

Ordförande.

*Eriksson, K., försäkringsdirektör.

Ordförandens suppleant.

*Junker, S. G., tf. rådman.

Övriga ledamöter.

Arbetsgivarrepresentanter:

*Hjorth, J. E., direktör, stadsfullm.
Järte, f. Montelin, Ester L., fru, stadsfullm.
Ljungberg, K., ekonomidirektör.
*Schumacher, C. W., direktör.
Styrman, G. A., direktör, stadsfullm.

Arbetsarrepresentanter:

Andersson, E., organisationssekreterare.
Grönvall, J. K. (Hanna), hembiträde, stadsfullm.
Hagman, E. O., tf. byråassistent.
*Kumlander, K. F., statistikförare.
*Nyberg, A. V., maskinarbetare.

Suppleanter.

Arbetsgivarrepresentanter:

Brunzell, O., möbelhandlare, stadsfullm.
*Lyberg, H. V., bageriidkare.
Kahn, f. Jonsson, Ida A., fru.

Arbetsarrepresentanter:

Ström, f. Hånes, Hildegard A., städerska, stadsfullm.
Johansson, K., möbelsnickare.
*Hagberg, J. E. H., kassör.

Protokollsförare och sekreterare

(500 kr.).

Skogh, S. A., tf. byråassistent.

Styrelsens revisorer

(utsedda av stadsfullmäktige för granskning av 1927 års räkenskaper och förvaltning).

Lund, C. J., fabrikör, stadsfullm.
Nordgren, F. L., förtroendeman.

Suppleanter:

Karlson, E. A., snickarmästare.
Lundberg, O. T. V., tf. centraluppbördsman.

Direktör (20).

Gruftman, S.; t. 42 97.

Huvudkontoret.

Manliga avdelningen.

Förste assistent (15).

Ödmann, B. O.

Andre assistenter (13).

Schön, A. F.; Olsson, B. F.; Sabel, K. G.

Föreståndare för de särskilda avdelningarna

(4,800—3,900 kr.).

Hallberg, J. M. (avd. för bageriyrket m. m.);
 Pettersson, K. G. A., stadsfullm. (avd. för
 måleri- samt bleck- och plåtslageriyrkena);
 Strömberg, C. A. C. V. (avd. för sjömansyrket);
 Lindberg, A. V. (ungdomsförmedlingen).

Kvinnliga avdelningen.*Första assistent* (13).

Wagner, f. Arnoldson, E. Hermione.

Andra assistenter (11).

Hagman, f. de Brun, Gerda C.; Olson, Sigrid C.;
 Hjorth, f. Leijman, Signe M. E.

Förste vaktmästare (7).

Eriksson, C. F.

En *vaktmästare* (6) samt *vaktmästar-*
biträden och *extra expeditiionsbiträden* i
 mån av behov.

Filialkontoret.**Manliga avdelningen.***Förste assistent* (15).

Svenson, H. E.

Andre assistent (13).

Hellman, J. A.

Kvinnliga avdelningen.*Första assistent* (13).

Lindqvist, f. Rydell, Elin M.

Andra assistent (11).

Richert, f. Hesselius, Gunel S. M.

En *vaktmästare* (6) samt *extra expedi-*
tionsbiträden i mån av behov.

Stockholms stads rättshjälpsanstalt.

Rättshjälpsanstalten.

*Klarabergsgatan 31, C.; t. »rättshjälpen»;
expeditionstid: alla helgfria dagar 9—4
samt dessutom tisdagar 7—8 e. m.; mot-
tagningstider för anstaltens jurister: 9—
11, 2—3 samt dessutom tisdagar 7—8 e. m.
Lördagar och helgdagsaftnar stänges an-
stalten kl. 2 e. m.*

I en år 1883 väckt motion hemställdes om anslag till avlöande av tvenne fattigsakförare samt om uppdrag åt beredningsutskottet att framlägga förslag till frågans närmare ordnande. Anslaget beviljades fr. o. m. år 1884. I avvaktan på slutligt ordnande av frågan ställdes medlen till mantalsnämndens förfogande. Nämnden antog fattigsakförare och utfärdade instruktion för dem.

År 1906 väcktes motion om omorganisation av fattigsakförareinstitutionen, vilken motion resulterade i tillsättande av en kommitté för frågans utredning. Denna avgav i slutet av år 1909 sitt betänkande. Den 27 februari 1913 beslöt stadsfullmäktige därefter inrättande av ett stadens rättshjälpskontor under särskild styrelse; kontoret började sin verksamhet den 1 oktober s. å.

I anslutning till den vid 1919 års riksdag genomförda rättshjälpsreformen beslöt stadsfullmäktige den 17 dec. 1919 att ombilda rättshjälpskontoret till en offentlig rättshjälpsanstalt under benämning *Stockholms stads rättshjälpsanstalt*. Sedan kungl. maj:t den 31 dec. 1919 fastställt reglemente för anstalten, trädde densamma i verksamhet den 1 jan. 1920.

Rättshjälpsanstalten har till uppgift att inom Stockholm i rättsliga angelägenheter tillhandagå mindre bemedlade och i sådant avseende, bland annat, lämna råd och upplysningar samt hjälp med upprättande av handlingar, så och biträde vid tvisters biläggande genom förlikning samt vid utförande av talan i rättegång, anhängiggjord vid domstol inom anstaltens verksamhetsområde. Rättshjälpen lämnas kostnadsfritt, dock kan sökande av vad honom genom anstaltens bistånd tillvinnes förpliktas lämna ersättning för erhållen hjälp. Anstalten bör söka åstadkomma förlikning mellan parterna, där sådan lämpligen bör komma till stånd. Framställning om rättegång, som befinnes vara uppenbart ogrundad eller gagnlös, skall avvisas.

Anstalten står under ledning av en styrelse, bestående av ordförande och fyra ledamöter. Ordföranden och suppleant för honom förordnas av överståthållarämbetet för fyra år i sänder.

Övriga fyra ledamöter jämte två suppleanter för dem utses av stadsfullmäktige för en tid av två år. Anstaltens årliga räkenskaper och förvaltning granskas av tre revisorer, av vilka en utses av överståthållarämbetet och två av stadsfullmäktige, samtliga för en tid av två år. Anstaltens verksamhet utövas under styrelsens överinseende genom en föreståndare med biträde av erforderlig personal. Föreståndaren skall hava avlagt de för utövande av domarämbete föreskrivna kunskapsprov samt förvärvat nödig praktisk erfarenhet genom verksamhet vid underdomstol eller å advokatkontor. Föreståndaren må icke innehåva eller utöva annan avlönad allmän eller enskild tjänst eller idka enskild advokatverksamhet. Ej heller må ärende, som inkommit till anstalten, av något dess biträde övertagas som enskilt uppdrag.

Beträffande f. n. pågående förhandlingar rörande gemensamt ordnande av rättshjälpsverksamheten för Stockholms stad och län se sid. 277.

Reglemente m. m. Kungl. kung. ang. understöd av statsmedel till offentliga rättshjälpsanstalter den 12 sept. 1919. Reglemente för Stockholms stads rättshjälpsanstalt, fastställt av kungl. maj:t den 31 dec. 1919. Arbetsordning för Stockholms stads rättshjälps[kontor], antagen av styrelsen den 24 sept. 1913.

Stat år 1928. Utgifter: 178,075 kr.; inkomster: 87,275 kr. (därav statsbidrag 28,275 kr.).

Styrelsens ledamöter.

Ordförande

(utsedd av överståthållarämbetet för åren 1928—1931).

Österlöf, J. A. J., f. d. revisionssekreterare.

Suppleant för ordföranden

(utsedd av överståthållarämbetet för åren 1928—1931).

von Koch, N. R., revisionssekreterare.

Övriga ledamöter.

Carlsson, O., ledamot av försäkringsrådet, stadsfullm.

Edman, P. V., rådman.

*Lindhagen, Anna J. J., barnavårdsinspektör.

*Masreliez, G. V., överdirektör, stadsfullm.

Suppleanter.

Stål von Holstein, Ch. Mathilda, advokat.

*Andersson, P., överlärare, stadsfullm.

Sekreterare.

Silow, S. A. H. (se nedan).

Styrelsens revisorer

(för granskning av 1926 och 1927 års räkenskaper och förvaltning).

Lind, F. A., rådman (utsedd av överståthållar-
ämbetet).

Skålander, O. A., ombudsman, stadsfullm. (ut-
sedd av stadsfullm.).

Styrman, G. A., direktör, stadsfullm. (utsedd av
stadsfullm.).

Suppleanter:

Gestblom, J. A., rådman (utsedd av överståt-
hållarämbetet).

Björkman, C. A. J., sekreterare (utsedd av stads-
fullm.).

Grönvall, J. K. (Hanna), hembiträde, stadsfullm.
(utsedd av stadsfullm.).

Föreståndare (26).

Silow, S. A. H. (förordn. t. o. m. $31/12$ 1931);
mottagningstid: se ovan.

Förste biträdande jurist (24).

Bergendal, E. F. (förordn. t. o. m. $31/12$ 1931).

Biträdande jurister

(7,500—6,900 kr.).

Angeberg, N. A. R.; Swartling, E. G.; Kull-
berg, T. V.

Extra biträdande jurist

(5,700 kr.).

Traung, N. K. T.

Kontorsskrivare (11).

Hagström, Karin B. E.; Johnson, N. S.; Thorling,
Hildur S.

Kontorsskrivare och kassör (11).

Paul, f. Johnsson, Amélie S. L.

Fyra *extra* kontorsskrivare (3,180—2,400
kr.), tre *extra* kontorsbiträden (2,340—1,800
kr.), fem *kontorsbud* (1,860—1,000 kr.).

Stockholms stads nyktterhetsnämnd och i samband därmed stående institutioner.

Nyktterhetsnämnden.

Rådhusgränd 2, St.; t. Norr 48 47, Norr 262 06; expeditionstid: alla vardagar 10—12 samt dessutom torsdag 6—7.

Lagen den 30 juni 1913 angående behandling av alkoholister, som trädde i kraft den 1 aug. 1916, stadgar, att person, som är hemfallen åt dryckenskap och i följd därav befinnes vara farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv eller utsätta hustru eller barn, som han är skyldig försörja, för nöd eller uppenbar vanvård eller ligga fattigvården eller sin familj till last, må, sedan konungens befallningshavande, i den ordning lagen föreskriver, förordnat härom, intagas å allmän anstalt för vård av alkoholister. Förordnande om intagning å alkoholistanstalt må även meddelas beträffande personer, som äro hemfallna åt dryckenskap och under de två senast förflutna åren upprepade gånger blivit dömda till ansvar för fylleri. Allmän anstalt för vård av alkoholister är antingen av staten för sådant ändamål upprättad eller av kommun, förening, stiftelse eller annan anordnad, av konungen som allmän erkänd anstalt. Ansökan om internering göres i regel av kommunens nyktterhetsnämnd men kan även i vissa fall göras av polismyndighet.

Stadsfullmäktige tillsatte 1914 en kommitté för utredning av frågan om stadens alkoholistvård m. m. I början av 1916 inköpte staden stiftelsen Stockholms alkoholisthems egendom Eolshäll, och den 19 juni 1916 beslöto stadsfullmäktige att tillsätta en särskild nyktterhetsnämnd.

Alkoholistanstalten Eolshäll blev dock aldrig av Stockholms stad tagen i bruk för alkoholistvård utan uppläts först till hälsovårdsnämnden och överlämnades sedan till folkskolektionen (barnavårdsnämnden) för att användas till barnhem för vanartade gossar (se sid. 215). För att tillgodose stadens behov av alkoholistvård har nyktterhetsnämnden i stället träffat avtal ang. disposition av platser för alkoholister vid arbetshemmet Björknäs, varjämte en del platser kunna disponeras dels å hemmet vid Älvgården vid Hedemora, dels å statens anstalter för vård av alkoholister vid Vengarn, Svartsjö och Landskrona samt å anstalten Gunnarskog vid Flisby. (Beträffande nyktterhetsnämndens inkorderingshem vid Älvsjö se nedan.)

Förutom alkoholistvården har Stockholms stads nyktterhetsnämnd till uppgift att handlägga frågor rörande nyktterhetstillståndet inom Stockholm ävensom att förvalta de medel, som av stadsfullmäktige anslås till nyktterhetens befrämjande inom staden eller eljest ställas till nämndens förfogande.

Genom kungl. förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker hava nya uppdrag ålagts nyktterhetsnämnden. Sålunda äger nämnden förordna, att rusdrycker icke må utminneras under tre år från beslutets dag till den, som brukar alkoholhaltiga drycker till uppenbar skada för sig eller andra. Vidare skall nyktterhetsnämnden genom ett ombud deltaga i besiktning av lokaler, vilka skola användas för detaljhandel med spritdrycker, vin, öl eller pilsnerdrycka samt alkoholfria drycker (jfr sid. 38). Jämlikt kungl. förordning den 8 maj 1925 angående försäljning av vissa alkoholfria och därmed jämförliga drycker har överståthållarämbetet, bl. a. i syfte att erhålla bättre möjligheter till kontroll över s. k. nyktterhetskaféer, på hemställan av stadsfullmäktige förordnat, att utskänkning av alkoholfria drycker i Stockholm icke må bedrivas utan av ämbetet meddelat tillstånd. Över ansökan härom skall yttrande inhämtas från nyktterhetsnämnden. (Yttranden över framställningar om tillstånd till utskänkning och utminnering av pilsnerdrycka avgivas däremot ej av nyktterhetsnämnden utan av stadsfullmäktige efter beredning hos fullmäktiges utskänkningskommitté; se sid. 62.)

Slutligen har nyktterhetsnämnden att övervaka nyktterhetstillståndet inom kommunen och att för sådant ändamål särskilt genom upplysningar och råd till försäljare söka förebygga missbruk av rusdrycker; att bereda de ärenden, berörande nyktterhetstillståndet, vilka av stadsfullmäktige till nämnden remitteras; samt att till stadsfullmäktige göra framställningar om vidtagande av nyktterhetsfrämjande åtgärder och avgiva årlig berättelse över nyktterhetstillståndet inom kommunen. Ordförande i nyktterhetsnämnden eller annan av nämnden utsedd ledamot äger närvara vid styrelsesammanträden hos rusdrycksförsäljningsbolaget i Stockholm (se sid. 303) och deltaga i överläggningarna men ej i besluten.

Nyktterhetsnämnden består av sju ledamöter och tre suppleanter, utsedda av stadsfullmäktige för två kalenderår. Av ledamöterna bör minst en vara läkare samt en representant för den

kommunala fattigvården, en för den frivilliga alkoholistvården och en för den organiserade nykterhetsverksamheten inom Stockholm. Nämnden utser inom sig ordförande och vice ordförande. Det borgarråd, under vars föredragningsskyldighet nämndens arbetsområde faller, äger närvara vid dess sammanträden samt deltaga i överläggningarna med rätt att därvid framställa förslag samt få sin mening antecknad till protokollet. Nämnden utser inom sig ett arbetsutskott, som handlägger frågor om tvångsinternering av alkoholister och vissa andra ärenden rörande alkoholistvården.

För granskningen av nämndens förvaltning och räkenskaper utses årligen av stadsfullmäktige tre revisorer med tvenne suppleanter.

Författningar. Lag den 30 juni 1913 ang. behandling av alkoholister, med ändring den 9 juni 1922. Kungl. förordning den 14 juni 1917 ang. försäljning av rusdrycker, med ändringar den 14 juni och 1 juli 1918, 11 juli 1919, 22 och 29 juni 1921, 9 juni 1922, 1 och 8 juni 1923, 23 maj och 6 juni 1924 samt 11 juni 1926. Kungl. förordning den 11 juli 1919 ang. försäljning av pilsnerdricka, med ändringar den 14 maj 1920, 1 juni 1923, 6 juni 1924 och 8 maj 1925. Kungl. förordning den 8 maj 1925 ang. försäljning av vissa alkoholfria och därmed jämförliga drycker. Instruktion för Stockholms stads nykterhetsnämnd, fastställd av kungl. maj:t den 19 mars 1920.

Stat år 1928. Utgifter: 149,120 kr.; inkomster: 16,120 kr.

Nykterhetsnämndens ledamöter.

Ordförande.

*Petrén, D. A., professor.

Vice ordförande.

Wedberg, Ebba Ch., fröken.

Övriga ledamöter.

*Anderson, K. H., tjänsteman, stadsfullm.
Danielsson, T. H., tjänsteman, stadsfullm.
Nilsson, C. R., hamnarbetare, stadsfullm.
Nordgren, R. E., överläkare.
*Törnelli, f. Weber, Gertrud, fru.

Suppleanter.

*Lindbergh, N. E., disponent.
Hedelius, A. H., lärare vid högre folkskolorna, stadsfullm.
Nöidh, C. V., spårvägsman.

Nämndens arbetsutskott.

Lindbergh, N. E.; Petrén, D. A., ordf.; Wedberg, Ebba Ch.

Suppleanter: Danielsson, T. H.; Hedelius, A. H.; Nilsson, C. R.; Nordgren, R. E.; Törnelli, f. Weber, Gertrud.

Nykterhetsnämndens revisorer

(utsedda av stadsfullmäktige för granskning av 1927 års räkenskaper och förvaltning).

Larsson, f. Karlsson, Jenny A. F., fru.

Linde, N., förtroendeman.

Lund, C. J., fabrikör, stadsfullm.

Suppleanter:

Månsson, O. P., spårvägsman, stadsfullm.

Ossbahr, C. P., extra protokollssekreterare, stadsfullm.

Sekreterare

(2,500 kr.).

Moureaux, N. C., förste kanslisekreterare; träffas å nämndens lokal måndagar 9—10 samt torsdagar 6—7.

Redogörare

(400 kr.).

Georgii, N. H., tf. taxeringskommissarie.

Inspektörer (16).

Sällqvist, A. A.; Ölander, A. F.; inspektionspersonalen träffas å nämndens lokal säkrast vardagar 10—12 samt dessutom torsdagar 6—7.

Inspektris och kontorsskrivare (11).

Sundberg, Astrid M. M.

Biträde för övriga undersökningar, övervakningar och inspektioner

(4,200 kr.).

Ahlström, A. A.

Ett extra skrivbiträde (2,100 kr.), fem extra övervakare (480 kr.), ett vaktmästarbiträde (1,620 kr.).

Nykterhetsnämndens inackorderingshem.

Solberga, Älvsjö; t. Örby 68.

Efter framställning av nykterhetsnämnden beslöt stadsfullmäktige den 21 mars 1921 anslå erforderliga medel för inrättande av ett inackorderingshem för personer, som anmälts till nykterhetsnämnden, och vilka vid utskrivning från anstalt eller eljest sakna lämplig bostad. Vid hemmet, som sålunda är avsett för vård av mindre ingripande natur än internering å alkoholistanstalt, mottagas förutom från alkoholistanstalt utskrivna även andra under nykterhetsnämndens övervakning stående personer, vilka kunna anses i behov av det stöd, som hemmet kan skänka dem. Inackorderad person skall i allmänhet ej kvarbo å hemmet längre tid än sex månader i följd.

Nykterhetsnämnden har för inackorderingshemmet förhyrt en barnavårdsnämnden tillhörig byggnad i Älvsjö, förut disponerad av Brännkyrka barnhem (se sid. 216). Plats kan där beredas för 15 personer.

NN.

Förvaltningen av hemmet har uppdragits åt en särskild av nykterhetsnämnden utsedd styrelse, bestående av tre personer.

Hemmet började sin verksamhet den 1 okt. 1921.

Stat år 1928. Utgifter: 24,010 kr.; inkomster: 12,820 kr.

Styrelse.

Lindbergh, N. E., disponent; Petrén, D. A., professor, ordf.; Wedberg, Ebba Ch., fröken.

Suppleanter: Hedelius, A. H., lärare vid högre folkskolorna, stadsfullm.; Törnelli, f. Weber, Gertrud, fru; Brusén, N. G., syssloman.

Föreståndare

(780 kr.).

Ölander, A. F. (se ovan).

Redogörare

(300 kr.).

Georgii, N. H., tf. taxeringskommissarie.

En husmoder (1,680 kr.), två biträden (I b).

Övriga till socialroteln hörande institutioner.

Pensionsnämnderna.

Expeditioner och mottagningar: se nedan resp. ordförande. — Jfr även nämndernas upplysningsbyrå nedan sid. 175.

Lagen den 30 juni 1913 ang. allmän pensionsförsäkring¹⁾, med senare ändringar (se nedan), stadgar, att varje svensk man och kvinna skall genom erläggande av årliga pensionsavgifter och med bidrag av allmänna medel försäkras till erhållande av pension. Avgifterna från de försäkrade utgå årligen dels med en *grundavgift* å tre kr. av varje arbetsför person fr. o. m. det år, under vilket han fyller 16 t. o. m. det, under vilket han fyller 66 år, dels med en *tilläggsavgift* å två till trettio kr., beroende på vederbörandes till inkomst- och förmögenhetsskatt taxerade inkomst. Undantagna från avgiftsplikt äro vissa ordinarie statstjänstemän med rätt till statlig pension, delägare i vissa pensionsinrättningar m. fl. Grundavgifterna uppbäras i regel i samband med kommunalutskyllerna av kommunerna, som äro ansvariga för beloppens inbetalande till pensionsfonden. Tilläggsavgifterna uppbäras i samband med kronoutskyllerna. I Stockholm erläggas, jämlikt kungl. brevet den 13 juni 1919, även grundavgifterna vid kronouppbördsstämman.

Pensionen utbetalas vid fyllda 67 år, eller vid därförinnan inträffad varaktig oförmåga till arbete, genom postverket och utgöres dels av en för varje försäkrad utgående *avgiftspension*, dels i vissa fall av *pensionstillägg*. Pensionstillägg utgår till pensionstagare, som är till arbete varaktigt oförmögen, och vilkens årsinkomst icke uppgår till visst minimibelopp eller ock har minderåriga barn att försörja. Kostnaden för pensionstilläggen bestrides till $\frac{3}{4}$ av staten och till $\frac{1}{4}$ av landsting och kommuner. Till den som vid 15 års ålder redan är varaktigt arbetsoförmögen, ävensom till den som senare bliver det, men för vilken pensionsavgifter icke erlagts, liksom ock till vissa icke pensionsberättigade personer, vilka äro till arbete varaktigt oförmögna och hava att försörja barn under 15 år, utgår *understöd* enligt för pensionstillägg gällande grunder. En del övergångsstadganden inskränka

de i lagen stadgade pensions- och understödsbeloppen för de närmaste årtiondena.

En var äger dessutom rätt att erhålla försäkring genom *frivilliga* avgifter, varom närmare stadgas i k. kung. den 22 dec. 1927.

Folkpensioneringens förvaltningsorgan utgöres dels av ett statens ämbetsverk, *pensionsstyrelsen*, dels av kommunala *pensionsnämnder*. I varje kommun skall finnas en pensionsnämnd. Ordförande och dennes suppleant utses av konungens befallningshavande för fyra år, ledamöterna, till antalet högst sex, jämte lika många suppleanter, utses i stad av stadsfullmäktige, likaledes för fyra år (hälften avgår vartannat år). Därjämte äger pensionsstyrelsen utse ombud hos nämnderna samt vissa instruktionsombud. Valbar till ordförande och ledamot i pensionsnämnd är en var inom kommunen boende man och kvinna, som uppnått myndig ålder, är i besittning av medborgerligt förtroende och råder över sig och sitt gods (kommunal rösträtt är således ej nödvändig förutsättning). Pensionsnämnd tillkommer att i första hand pröva pensionsansökningarna och besluta, huruvida sökande äger rätt till pension och bestämma storleken av den årsinkomst, som skall läggas till grund för eventuellt pensionstilläggs belopp. Själva pensionsbeloppet uträknas av pensionsstyrelsen, som utfärdar pensionsbrev. Pensionsnämnds beslut får överklagas inom trettio dagar hos pensionsstyrelsen. Dess beslut åter kan icke överklagas av enskild men väl av justitiekanslern eller efter dennes medgivande av kommun och pensionsnämnds ordförande hos regeringsrätten.

Genom lag den 14 juni 1918 har vederbörande fattigvårdssamhälle beretts möjlighet att anvisa medel till utdelande av *dels* kommunala pensionstillskott åt personer, vilka uppbära pension eller understöd enligt pensionsförsäkringslagen men ändock finnas vara i behov av fattigvård, *dels* kommunala sjukvårdsbidrag till bestridande av kostnader för åtgärder till förebyggande eller hävande av arbetsoförmåga, med föreskrift att tillskott eller bidrag, som utdelas av dessa medel, icke skola vara att anse såsom fattigvård. Anslag att disponeras i enlighet med dessa bestämmelser hava i Stockholm utgått alltsedan år 1920. Handhavandet och fördelningen av ifrågavarande medel ombesörjes icke av pensionsnämnderna utan av fattigvårdsnämnden och närmast av dess delegerade för beviljande av understöd, sektion B

¹⁾ En utförligare redogörelse för lagens bestämmelser (jämte historik) återfinnes i 1922 års kommunalkalender, sid. 232.

PN. (understödsärenden utan fattigvårds karaktär) (jfr sid. 146).

Stockholms stad var ursprungligen indelad i 30 pensionsdistrikt. Den 19 nov. 1917 beslöt stadsfullmäktige emellertid inskränka distriktens antal till 15. Arvode utgår enligt stadsfullmäktiges beslut den 15 sept. 1913 och 6 dec. 1915 till ordförande, suppleant för ordförande samt ledamöter med 4 kr. per sammanträde. Dessutom utgår fr. o. m. den 1 juli 1919 och tills vidare enligt stadsfullmäktiges beslut den 5 maj 1919 och 1 april 1920 till pensionsnämndernas ordförande särskilt arvode (innefattande även anslag till skrivbiträde), beräknat efter 700 kr. för år för vart och ett av 1—14 pensionsdistrikt och efter 350 kr. för 15 distriktet.

Nuvarande ledamöter och suppleanter i pensionsnämnderna hava utsetts av stadsfullmäktige den 7 dec. 1925 och 5 dec. 1927, varjämte kompletteringsval hava ägt rum den 18 jan., 31 maj och 18 okt. 1926, 17 jan., 21 febr., 19 sept., 5 och 20 dec. 1927 samt 20 febr. 1928. Suppleant inträder vid förfall för viss ordinarie ledamot (vilket här nedan angives genom att suppleanterna uppräknas i samma ordningsföljd som de ledamöter, vilkas resp. ställföreträdare de äro).

Beträffande pensionsnämndernas upplysnings- och registerbyrå se nedan sid. 175.

Författningar. Lag den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, med ändringar den 11 sept. 1914, 8 juni 1915, 17 juni 1916, 14 och 19 juni 1917, 28 juni 1918, 11 juni 1920, 15 april och 13 okt. 1921, 24 och 30 april 1925 samt 18 juni 1927. Lag den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, med ändringar den 13 okt. 1921 och 29 maj 1925. K. kungörelse den 22 dec. 1927 ang. anordnande av den i § 34 av lagen om allmän pensionsförsäkring omförmälda, på frivilliga avgifter grundade försäkringen. K. kungörelse den 5 dec. 1924 ang. sättet och tiden för utbetalning av pension och understöd jämlikt lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, med ändring den 18 nov. 1927. K. instruktion för pensionsnämnderna den 31 dec. 1918. Lag den 14 juni 1918 ang. kommunala pensionstillskott och sjukvårdsbidrag.

Stat år 1928. Stadens utgifter för folkpensioneringen: 785,000 kr. (därav till bestridande av stadens utgifter för pensionsnämnderna m. m. 20,000 kr., stadens bidrag till understöd enligt lagen om allmän pensionsförsäkring 600,000 kr. och ersättning till allmänna pensionsförsäkringsfonden för oguldna pensionsavgifter 165,000 kr.).

1:a distriktet

(omfattande Nikolai och Jakobs församlingar).

Ordförande.

Zetterlund, G. E., aktuarie; t. Norr 182 80 (10—12). Mottagning: Stora Nygatan 2 B, n. b. t. v., St., måndagar 7—8 e. m.

Suppleant: **Jordman, E.**, övermaskinist (se nedan).

Ledamöter.

Carlsson, J. A., måleriarbetare; ***Hellman, J. A.**, hamnfogde; ***Jordman, E.**, övermaskinist (se ovan); **Liljensköld, J.**, ekonomidirektör; **Nilsson, C. R.**, hamnarbetare, stadsfullm.; ***Sjöberg, G. A.**, flare.

Suppleanter: **Rosén, E. I.**, snickare; ***Schultheis, Anna V.**, f. d. skolföreståndarinna; ***Schumacher, G. V.**, direktör; **Sköld, J. H.**, spårvägsman; **Lundberg, C. O.**, hamnarbetare; ***Winberg, K. A.**, förste vaktmästare.

2:a distriktet

(omfattande Klara och Adolf Fredriks församlingar).

Ordförande.

Sjöwall, C. A., rektor. Mottagning: Klara församlingshus, Brunkebergsgatan 10 D, n. b. ö. g., C., måndagar 7—8 e. m.; t. 118 12.

Suppleant: **Mannström, C. O.**, ständigt adjunkt.

Ledamöter.

Asproth, J. K., aktuarie; ***Engström, f. Karlson, A. E.** (Elin), fru; ***Ericzén, G. Hj. A.**, verk-mästare; **Palmqvist, G. T.**, direktör; **Skog, Anna I.**, fru; ***Thårén, C. G. A.**son, f. d. roteuppbördsman.

Suppleanter: **Kämpe, K. A.**, byggnadssnickare; ***Åhrberg, F. A. L.**, typograf; ***Erikson, E. H.**, fabrikör; **Wessman, f. Svensson, Signe A. M.**, fru; **Hansson, H. S.**, skräddare; ***Hansson, Ingeborg**, församlingsdiakonissa.

3:e distriktet

(omfattande Johannes församling).

Ordförande.

Lignell, E., komminister. Mottagning: Johannes pastorexp., Kammakaregatan 12, Va., torsdagar 6—7 e. m.; t. 71 80, Norr 9 09.

Suppleant: **Ljungström, A. G.**, tf. sekreterare (se nedan).

Ledamöter.

Bellström, N. E. G., banktjänsteman; ***Hellberg, J.**, maskinsnickare; ***Johansson, K.**, möbelsnickare; ***Ljungström, A. G.**, tf. sekreterare (se ovan); **Lundborg, N.**, förrädsarbetare; **Vigren, O. R.**, mekaniker.

Suppleanter: **Dahl, J. A.**, smed; ***Sahlholm, G. L. S. P.**, snickarmästare; ***Anderson, K. H.**, tjänsteman, stadsfullm.; ***Kling, K. R.**, kommundalarbetare; **Albihn, K. J. A.**, civilingenjör; **Nilsson, Alma M.**, fattigvårdssyster.

4:e distriktet

(omfattande Gustav Vasa församling).

Ordförande.

Lindberg, G. E., f. d. hamnfogdeinspektör; t. Vasa 2 11. Mottagning: Matteus folkskola (lärare-)

* Angiver, att vederbörande skall avgå med utgången av år 1929.

rummet), Norrtullsgatan 18, Va., 1:a och 3:e tisdagen i varje månad 7—8 e. m.

Suppleant: Löfgren, A., sekreterare (se nedan).

Ledamöter.

Fredrikson, K. G. A., besökare; **Hallström**, K. L. F., tjänsteman; ***Heimbürger**, Hj., civilingenjör; **Ingmanson**, O. G., förste bokhållare; ***Löfgren**, A., sekreterare (se ovan); ***Wester-Hallberg**, M. (Malin), prakt. läkare.

Suppleanter: **Niklason**, D., grosshandlare; **Lundqvist**, G. R., linjeförman; ***Lilliehorn**, P. F. P., amanuens; **Fallenius**, C. M. G., amanuens; ***Björklund**, S. Sson, kamrerare; ***Trankell**, B. O., kamrerare.

5:e distriktet

(omfattande Matteus församling).

Ordförande.

Palm, A. A. E., major. Mottagning: uppborðs-lokalen, Övre Observatorieplan 1, Va., 1:a och 3:e fredagen i varje månad 9—10 f. m.

Suppleant: **Eriksson**, E. G. E., järnvägstjänsteman (se nedan).

Ledamöter.

Danielsson, f. Ahlstrand, H. M. (Stina), fru; ***Eriksson**, E. G. E., järnvägstjänsteman (se ovan); **Forsell**, J. A. Sson, expeditiönsfö-
rare; **Lindén**, K. J. V., ingenjör; ***Nilsson**, P. E., direktör; ***Vestin**, K. G., snickeriarbetare.
Suppleanter: **Engdahl**, W. G. A., kassör; ***Dolk**, L. P., sjukkontrollant; **Wallin**, H. E., kassör; **Tollén**, K. E., ingenjör; ***Wiklund**, E. V., ständig adjunkt; ***Backlund**, G. G., slipare.

6:e distriktet

(omfattande Engelbrekts församling samt förutv. 10:e roten [väster om Sibyllegatan belägen del av Hedvig Eleonora församling]).

Ordförande.

Åbergsson, Anna M. A., fröken. Mottagning: kyrksalen, Surbrunnsgatan 10, n. b., Va., torsdagar 12,30—1,30.

Suppleant: **Oscarson**, A. V., byrådirektör.

Ledamöter.

***von Bahr**, E. A. Louise, gymnastikdirektör; **Carlstedt**, P., fabrikör; ***Jansson**, P. J., arbetsförman; **Larsson**, L. O., utmättningsman; ***Lind**, N. G. C., bokhållare; **Mellin**, Jetty H. E., fattigvårdsdiakonissa.

Suppleanter: ***Åkerlund**, E. G., tandläkare; **Bergström**, H. A. T., bokbindare; ***Reinius**, G. P., kommandör; **Eriksson**, E., reseffektmakare; ***Erdmann**, f. Malm, E. K. G. (Gertie), fru; **Franzén**, M. O., med. dr.

7:e distriktet

(omfattande Oscars församling samt förutv. 11:e roten [öster om Sibyllegatan belägen del av Hedvig Eleonora församling]).

Ordförande.

Törnell, E. R., registrator. Mottagning: Oscars pastorexp., Fredrikhovsgatan 3, Ö., torsdagar 6—7 e. m.; t. 719 47.

Suppleant: **Falkenberg**, C. A., frih., major.

Ledamöter.

***Andersson**, A. A., kassör; **Andersson**, A. F., skomakare; ***Berggren**, C. H., bokhållare; **Danielsson**, A. J., telefonmontör; ***Holmgren**, C. J. A., stadsbud; **Könsberg**, Elsa C., församlingsdiakonissa.

Suppleanter: ***Cervin**, f. Sandwall, Hulda P., fru; **Bergelmer**, Thyra A. G., lärarinna; ***Beskow**, J. H. T., förste amanuens; **Björklund**, J. M., posttjänsteman; ***Westman**, f. Tillgren, E. Olga C., fru; **Fägersten**, S. E., aktuarie.

8:e distriktet

(omfattande Maria församling).

Ordförande.

Högner, E. F. R., byrådirektör; t. 91 25 (5,30—6,30 e. m.). Mottagning: Maria folkskola, Volmar Yxkullsgatan 16, 1 tr., Sö., 1:a och 3:e måndagen i varje månad 6—7 e. m.

Suppleant: **Lundhom**, G. O. A., intendent.

Ledamöter.

Andersson, A. G., avsynare; ***Bachman**, C. N., köpman; **Ekebohm**, N. K. K., föreståndare; **Karlsson**, C. A. J., smed; ***Nilsson**, Selma G., fattigvårdssyster; ***Söderberg**, A. L., flaggunderofficer.

Suppleanter: **Faleij**, V., banktjänsteman; ***Nörén**, f. Stein, F. C. P. (Riken), fru; **Zetterlund**, G. E., aktuarie; **Sjöberg**, G. A., bokbinderiarbetare; ***Claesson**, f. Fagerström, Anna M., fru; ***Pettersson**, K. A. L., kamrerare.

9:e distriktet

(omfattande Högalids församling).

Ordförande.

Andrée, J. E., postkontrollör; t. Enske 39. Mottagning: Maria folkskola, Volmar Yxkullsgatan 16, 1 tr., Sö., 1:a och 3:e onsdagen i varje månad 5,30—6,30 e. m.

Suppleant: **Gard**, A. F., advokat.

Ledamöter.

***Avén**, C. O., f. d. polisöverkonstapel; **Claesson**, P. J., besökare; **Cruise**, f. Blomkvist, M. E. (Maja), fru; **Engström**, C. J., järnsvarvare; ***Masreliez**, Anna M. E., fröken; ***Skålander**, O. A., ombudsman, stadsfullm.

Suppleanter: ***Grönberg**, B. G., smedsmästare; **Gustafsson**, S. A., gjutare; **Carlsson**, S. L., elektriker; **Andersson**, K. O., korrekturläsare; ***Wällgren**, Anna K., diakonissa; ***Jacobsson**, C. N., redaktionssekreterare.

* Angiver, att vederbörande skall avgå med utgången av år 1929.

PN.

10:e distriktet

(omfattande Katarina församling med undantag av förutv. 25:e roten [den del av församlingen, som begränsas av Göt-, Skåne-, Östgöta-, Bonde- och Renstjärnasgatorna samt Ringvägen]).

Ordförande.

Lönnqvist, C. L., läroverksadjunkt. Mottagning: folkskoleexpeditionen, Tjårhovsgatan 15, Sö., torsdagar 6—7 e. m.

Suppleant: **Björkman**, C. A. J., sekreterare.

Ledamöter.

Beckstrand, Stina J., f. d. folkskollärarinna;
Fager, J. M., kriminalkonstapel; ***Karlsson**, C. T., värmeledningsmaskinist; **Larsson**, G. K., maskinist; ***Ljungberg**, P. G. L., handelsarbetare; ***Samuelsson**, G. A., f. d. vagnmakare.
Suppleanter: **Eriksson**, K. A. R., möbelsnickare; **Dahlin**, A., hamnarbetare; ***Ljunggren**, V., vedhandlare; **Gustafsson**, Hilma K., fröken; ***Schött**, O. E. A., kammarskrivare; ***Ljungberg**, f. Östergren, J. (Hanna), fru.

11:e distriktet

(omfattande Sofia församling samt förutv. 25:e roten [den del av Katarina församling, som begränsas av Göt-, Skåne-, Östgöta-, Bonde- och Renstjärnasgatorna samt Ringvägen]).

Ordförande.

Rönnell, E., f. d. folkskollärare. Mottagning: Katarina södra folkskola, Värmdögatan 2, Sö., fredagar 6—7 e. m. (juni—aug. 2:a och 4:e fredagen i varje månad 6—7 e. m.).

Suppleant: **Dalborg**, M., f. d. barnhemsföreståndare (se nedan).

Ledamöter.

***Berndtson**, C. F., verkställare; **Dalborg**, M., f. d. barnhemsföreståndare (se ovan); **Engberg**, J. A. A., murare; ***Englund**, F. E., banktjänsteman; **Eriksson**, O. H., statistikföreståndare; ***Lindley**, f. Jonsson, Elin J., fru.

Suppleanter: ***Svensson**, G. A., byggmästare; **Gustafsson**, E., metallarbetare; **Andersson**, J. G., järnarbetare; ***Löfgren**, Maria C., fattigvårdsdiakonissa; **Granberg**, f. Enlund, K. S. (Karin), fru; ***Nordfeldt**, A. Hj., bokhållare.

12:e distriktet

(omfattande Kungsholms församling).

Ordförande.

Wahlstedt, A. J. G., fältläkare. Mottagning: polishuset, Agnegatan, 1 tr. t. v., C., 1:a och 3:e måndagen i varje månad 7—8 e. m.

Suppleant: **Winkler**, E. S., postmästare (se nedan).

Ledamöter.

Björklund, Ida S., fattigvårdsdiakonissa; **Hermansson**, K. T. E., vaktmästare; ***Karlsson**, A. F., järnarbetare; ***Simson**, C. G:son, besökare;

kare; ***Wallberg**, K. V., bageriidkare; **Winkler**, E. S., postmästare (se ovan).

Suppleanter: **Engcrantz**, S. G., järnvägstjänsteman; ***Kihlberg**, A. R., järnvägstjänsteman; ***Forssell**, M. M. L. (Maja), skolkökslärarinna; ***Lindgren**, C. Vilhelmina, rosettsömmerska; ***Andersson**, F. O. E., avdelningschef; **Lindblom**, S. H., besökare.

13:e distriktet

(omfattande St Görans församling).

Ordförande.

Seedoff, A. M. A., fabriksförvaltare. Mottagning: Kungsholmens realskola, n. b. t. h., C., fredagar 7—8 e. m.

Suppleant: **Djurling**, C. H. E., direktör.

Ledamöter.

***Boheman**, I. Ingrid H., fröken; **Eén**, O. B. L., föreståndare; ***Larsson**, f. Karlsson, Jenny A. F., fru; **Nilson**, Ester A. K., fattigvårdsdiakonissa; **Ståhl**, A. E., filare, stadsfullm.; ***Thimgren**, B. O. V., banktjänsteman.

Suppleanter: ***Samuelsson**, H. F., bageriidkare; **Pettersson**, G. A., typograf; ***Edberg**, f. Janson, V. (Mimmi), fru; **Lambert**, A., köpman; **Holm**, J. A., metallarbetare; ***Lundqvist**, K. A., köpman.

14:e distriktet

(omfattande Brännkyrka församling).

Ordförande.

Lundh, J. A., folkskollärare; t. Gröndal 64 (vardagar 10,45—11 f. m.). Mottagningar: Liljeholmsområdet: församlingshuset, Liljeholmen, 1:a och 3:e onsdagen i varje månad 6—8 e. m.; t. Liljeholmen 305; Enskedeområdet: folkskolan, Enskede, 1:a och 3:e tisdagen i varje månad 6,30—7,30 e. m.

Suppleant: **Sandberg**, C. A. J:son, förman (se nedan).

Ledamöter.

Andersson, K. E., gjutare; ***Björkman**, J. W., direktör, stadsfullm.; **Hultman**, I. M., handlande; ***Johansson**, O. L., brädgårdsarbetare; ***Sandberg**, C. A. J:son, förman (se ovan); **Zander**, J. A., direktör.

Suppleanter: **Persson**, P. G., faktor, stadsfullm.; ***Kling**, P. A., byggmästare; **Wiman**, Anna M., fröken; ***Sundell**, J. Hj., inkassare; ***Rydén**, O. E., distriktsuppbördsman; **Eriksson**, J. G., ingenjör.

15:e distriktet

(omfattande Bromma församling).

Ordförande.

Collin, N., direktör. Mottagning: Slottsvägen 24, Ulvsunda, måndagar 10—11; t. Ulvsunda 167.
Suppleant: **Norström**, K., fanjunkare (se nedan).

Ledamöter.

***Andersson**, F. A., spårvägsman; ***Ingelsson**, Hj. F., järnarbetare; **Norström**, K., fanjunkare (se

* Angiver, att vederbörande skall avgå med utgången av år 1929.

ovan); *Persson, A., järnarbetare; Schölén, C. J., stämningsman; Winberg, E. G., stenhuggare.
Suppleanter: *Nord, A. M. (Greta), fattigvårds-
 syster; *Eriksson, K. H., snickare; Du Rietz,
 f. Ludin, Alice, fru; *Johansson, J. A., vakt-
 mästare; Åhlander, W. N., mättningsförmän;
 Videfors, G. J., folkskollärare.

Pensionsstyrelsens ombud.

1:a området

(omfattande 1:a—7:e samt 12:e, 13:e och 15:e pen-
 sionsdistrikten).

Moberg, O. P., läroverksadjunkt.

2:a området

(omfattande 8:e—11:e samt 14:e pensionsdistrikten).

Holmström, K. W., ledamot av arbetsrådet.

Pensionsnämndernas upplysnings- och registerbyrå.

Stora Nygatan 2 B, n. b. t. v., St.; t. Norr 45 29; expeditionstid: vardagar 11—12; dessutom tisdagar och fredagar 6—8 e. m.

I enlighet med av stadsfullmäktige lämnat bemyndigande träffade drätselnämnden år 1921 med föreningen för välgörenhetens ordnande ett avtal, enligt vilket den av föreningen inrättade »registerbyrå för understöd och pensioner» (se sid. 328) mot viss årlig ersättning av staden skulle upprätta ett kortregister över samtliga av nämnderna handlagda ärenden samt lämna pensionsnämndsordförandena upplysningar ur detta och byråns eget register m. m.

Då emellertid behov uppkom av ytterligare centralisering av pensionsnämndernas verksamhet, beslöt stadsfullmäktige den 15 mars 1926 — i syfte bl. a. att möjliggöra en mera effektiv upplysningsverksamhet bland allmänheten rörande den allmänna pensionsförsäkringen samt för att befria pensionsnämndernas ordförande från de mera mekaniska expeditionsgöromålen — att inrätta en särskild central upplysnings- och registerbyrå, med uppgift att biträda pensionsnämnderna i deras verksamhet. Till denna byrå har sammanförts det upplysnings- och expeditionsarbete, som ankommer å pensionsnämnderna, och som utan olägenhet för verksamheten kan handläggas centralt. Pensionsärendenas sakliga prövning handhaves fortfarande av de olika pensionsnämnderna.

Å den centrala byrå finnas tillgängligt ett kortregister över alla de personer, som alltsedan pensionsförsäkringens tillkomst (fr. o. m. år 1914) i Stockholm sökt eller erhållit pension, varjämte därstädes sammanförts och ordnats de olika pensionsnämndernas arkiv. I samband med byråns inrättande har det förutvarande samarbetet med registerbyrå för understöd och pensioner (se ovan) upphört.

* Angiver, att vederbörande skall avgå med utgången av år 1929.

Allmänheten erhåller å upplysnings- och registerbyrå kostnadsfritt råd och upplysningar såväl rörande den allmänna pensionsförsäkringen som och beträffande den därmed förenade, av pensionsstyrelsen anordnade sjukvårdande verksamheten. Byråns tjänstemän biträda med upprättande av ansökningar av olika slag, varjämte där tillhandahållas alla erforderliga blanketter och formulär.

Ansökningar om pension kunna inlämnas å byrå, som vidarebefordrar dem till de olika pensionsnämnderna. Byrå biträder även pensionsnämndernas ordförande med vissa expeditionella och mekaniska göromål samt med vissa undersökningar rörande pensionsökande och pensionstagare.

En av byråns huvuduppgifter är att verka för ett bättre fullgörande av den avgiftsplikt, som enligt pensionsförsäkringslagen åligger envar i åldern 16—66 år. I detta syfte har byrå igångsatt viss propagandaverksamhet bland allmänheten rörande pensionsförsäkringen och dess fördelar dels genom annonsering och upplysningsartiklar i dagspressen, dels genom utdelning av broschyrer i fortsättningsskolorna m. m.

Pensionsnämndernas upplysnings- och registerbyrå, som intar en fristående ställning, men som i sin verksamhet skall uppehålla nödigt samarbete med övriga organ för stadens understödsverksamhet, står under ledning av en styrelse, bestående av fem av stadsfullmäktige för ett år i sänder valda ledamöter, av vilka två samtidigt skola vara ordförande i pensionsnämnd, en ledamot av drätselnämnden samt en ledamot av fattigvårdsnämnden. Styrelsen har uppdragit åt tre delegerade att handhava det löpande arbetet och förbereda de ärenden, som skola föredragas inför styrelsen, ävensom att träffa avgörande i ärenden av brådskande natur, i vilket fall anmälan härom skall göras vid styrelsens nästkommande sammanträde.

För granskning av styrelsens räkenskaper och förvaltning utse stadsfullmäktige årligen två revisorer jämte två suppleanter.

Byrå började sin verksamhet den 1 juli 1926 och öppnades för allmänheten den 3 jan. 1927.

Stat år 1928. Utgifter: 21,300 kr.

Styrelse.

Andrée, J. E., postkontrollör; Eriksson, E. G. E., järnvägstjänsteman, kassaförvaltare; Hallström, K. L. F., tjänsteman, vice kassaförvaltare; Högner, E. F. R., byrådirektör, vice ordf.; Lidman, C., andre folkskolinpektör, stadsfullm., ordf.

Sekreterare.

Zetterlund, G. E. (se nedan).

Styrelsens delegerade.

Hallström, K. L. F.; Högner, E. F. R.; Zetterlund, G. E.

Pnb.

**Arb-
kom.***Styrelsens revisorer*

(utsedda av stadsfullmäktige för granskning av 1927 års räkenskaper och förvaltning).

Månsson, O. P., spårvägsman, stadsfullm.; **Nyblom, f. Bergström, Eva M. C.**, redaktör, stadsfullm.

Suppleanter: **Kolmodin, f. Norelius, Ulla M.**, fru; **Pettersson, K. G. A.**, föreståndare, stadsfullm.

Föreståndare

(1,800 kr.).

Zetterlund, G. E., aktuarie (se sid. 148); mottagningstid: se ovan.

En *registrator* (3,840 kr.), en *besökare* (2,940 kr.), ett *skrivbiträde* (1,680 kr.).

**Stockholms arbetslöshets-
kommitté.**

Då den av världskriget framkallade ekonomiska krisen kunde väntas medföra en omfattande arbetslöshet, anbefalld kungl. maj:t i ett cirkulär den 18 aug. 1914 tillsättande av arbetslöshetskommittéer i de olika kommunerna, varjämte riksdagen anvisade medel att utgå som bidrag till kommunerna vid understödjande av arbetslösa.

På förslag av en kommitté, tillsatt av stadsfullmäktiges beredningsutskott och en frivillig sammanslutning med närmaste uppgift att hjälpa mobiliserades familjer, den s. k. »centrala understödskommittén», fastställde stadsfullmäktige den 4 nov. 1914 grunder för arbetslöshetsunderstöds utdelande och uppdrog åt den så sammansatta kommittén att fungera som kommunal arbetslöshetskommitté.

Sedermera har av kungl. maj:t utfärdats särskilda bestämmelser rörande arbetslöshetskommittéernas verksamhet, senast i kungörelse den 7 juli 1922 ang. statsbidrag till arbetslöshets-hjälp. Enligt nämnda kungörelse skall arbetslöshetskommitté bestå av en av konungens befallningshavande för viss tid utsedd ordförande jämte suppleant för denne samt minst fyra och högst tio av stadsfullmäktige för viss tid valda ledamöter med minst hälften så många suppleanter. Kommittén bör vara sammansatt på sådant sätt, att den inrymmer representanter dels för de kommunala myndigheter, vilka äga särskild sakkunskap på ifrågavarande område, dels för den frivilliga hjälpsamheten, dels ock för arbetsgivarnas och arbetarnas intressen. Arbetslöshetskommitténs verksamhet granskas av särskilda revisorer, av vilka en utses av överståthållarämbetet och två av stadsfullmäktige. Den centrala ledningen av understödsverksamheten utövas av statens arbetslöshetskommission.

Beträffande arbetslöshetskommitténs verksamhet under åren 1914—1920, vilken omfattade dels utdelning av understöd till arbetslösa inom

vissa yrkeskategorier, dels ock (ehuru i mindre omfattning) anordnande av nödhjälpsarbeten, hänvisas till 1921 års kommunalkalender, där en redogörelse härför återfinnes.

Med anledning av den i slutet av år 1920 inträdande starka depressionen inom näringslivet och å arbetsmarknaden, vilken blev särskilt utpräglad under vintern 1921—1922 men därefter vågot lättat, visade det sig nödvändigt att vidtaga kraftiga åtgärder för motverkande av den omfattande arbetslösheten och till lindrande av dess följder. Med hänsyn härtill hava stadsfullmäktige anslagit avsevärda belopp härför, nämligen till arbetslöshetsunderstöd under år 1921 1,480,000 kr., under år 1922 2,000,000 kr. och under år 1923 550,000 kr. (jfr även nedan) samt till nödhjälpsarbeten under år 1921 2,050,000 kr., under år 1922 1,600,000 kr., under år 1923 910,000 kr., under år 1924 700,000 kr., under år 1925 1,500,000 kr., under år 1926 750,000 kr., under år 1927 1,700,000 kr. samt under år 1928 (den 16 jan. och 19 mars) 850,000 kr. (sistnämnda anslag även avsedda för bestridande av kostnader för viss kontant understödsverksamhet; jfr nedan). Dessutom har under åren 1921—1923 anslagits inalles 427,000 kr. som bidrag till vissa av södra Sveriges statsarbeten omhändertagda nödhjälpsarbeten, under villkor att uteslutande arbetslösa från Stockholm skulle sysselsättas vid ifrågavarande företag.

Å de belopp, som av staden utbetalats till arbetslöshets-hjälp har enligt k. kung. den 7 juli 1922 statsbidrag erhållits, beträffande arbetslöshetsunderstöd och hyreshjälp med lika stort belopp som kommunens bidrag och beträffande vissa nödhjälpsarbeten med högst det belopp för varje dag och arbetslös, som, därest arbetslöshetsunderstöd utgått, kan antagas hava tillkommit kommunen såsom statsbidrag till sådant understöd åt de vid nödhjälpsarbetena anställda arbetslösa.

Verksamheten till arbetslöshetens bekämpande bedrives efter de riktlinjer, som angivas i ovannämnda kungörelse samt de ytterligare föreskrifter, som meddelats av arbetslöshetskommissionen och stadsfullmäktige.

Den kontanta understödsverksamheten, som enligt direktiv från arbetslöshetskommissionen varit helt nedlagd sedan den 1 juli 1923, har jämlikt av kommissionen den 9 jan. 1928 lämnat medgivande innevarande år åter upptagits i viss begränsad omfattning.¹⁾

¹⁾ Mellan fattigvårdsnämnden och arbetslöshetskommittén har visst samarbete organiserats, i syfte att erhålla effektiv kontroll därå, att den kompletterande kontanta understödsverksamhet beträffande oförvällat arbetslösa, som bedrives av fattigvårdsnämnden (jfr sid. 146), endast kommer sådana personer till godo, vilka icke kunnat beredas för dem lämpligt arbete vid de offentliga nödhjälpsarbetena, och vilka förklarat sig villiga att mottaga dylikt arbete.

Efter förslag av arbetslöshetskommittén utväljer stadskollegiet de arbetsföretag, som skola utföras som nödhjälpsarbeten. Ledningen av nödhjälpsarbetena handhaves av kommittén.

Jämlikt stadsfullmäktiges särskilda bemyndigande har arbetslöshetskommittén fr. o. m. den 27 aug. 1919 anordnat den enligt kungörelsen den 2 aug. 1919 påbjudna understödsverksamheten för arbetslös tobakspersonal m. fl. Denna verksamhet regleras numera av en kungl. kungörelse den 7 juli 1921.

Arbetslöshetskommitténs ledamöter utsågos ursprungligen av stadsfullmäktiges beredningsutskott. Den 3 juni 1918 beslöt emellertid stadsfullmäktige, att kommittén skulle utses genom val av fullmäktige. Nyvalet ägde rum samma dag och gällde för tiden till utgången av juni månad s. å. Sedermera hava nyval ägt rum årligen, det sista den 20 juni 1927 (fyllnadsval den 17 okt. 1927), för tiden t. o. m. juni 1928. Stadsfullmäktiges val av revisorer för samma tid ägde rum samma dag. Nuvarande ordförande och suppleant för ordföranden äro utsedda av överståthållarämbetet den 25 jan. 1923, resp. den 5 juli 1927 (båda förordnade tills vidare).

Ordförande.

Masreliez, K. V., rådman.

Suppleant för ordföranden.

Lillieros, J., civilassessor.

Ledamöter.

Andersson, E., redaktör, stadsfullm.; Björkman, J. W., direktör, stadsfullm.; Cruse, C. S., förtroendeman, stadsfullm.; Ferm, A. V., snickare, stadsfullm.; Lagergren, D. G., kassör; Liander, M. E., grosshandlare, stadsfullm.; Paues, E. W., direktör, stadsfullm.; Pettersson, K. G. A., föreståndare, stadsfullm.; Ståhl, A. E., filare, stadsfullm.; Wiberg, G. E., förtroendeman.

Suppleanter: Andersson, E. E., ombudsman; Johansson, E. G., ombudsman, stadsfullm.; Järte, f. Montelin, Ester L., fru, stadsfullm.;

Styrman, G. A., direktör, stadsfullm.; Söderberg, P., ombudsman.

Kommitténs arbetsutskott.

Masreliez, K. V., ordf.; Andersson, E., redaktör; Liander, M. E.; Pettersson, K. G. A.; Ståhl, A. E.

Suppleanter: Styrman, G. A.; Wiberg, G. E.

Av kommittén antagen sekreterare (1,500 kr.).

Anderberg, G. H. A., notarie hos tjänstenämnden; t. »stadshuset».

Kassaförvaltare.

Anderberg, G. H. A.; Liander, M. E. (ställföretr.).

Revisorer.

Fellenius, K. G. G., tf. taxeringskommissarie (utsedd av överståthållarämbetet); Forsell, J. A. Sson, expeditiönsförare, Wall, S. D., professor (utsedd av stadsfullmäktige).

Expedition och nödhjälpsavdelning.

Munkbrogatan 2, 1 tr., St.; t. 139 13, 139 14; expeditionstid: 9—12 och 1—4.

Direktör

(7,500 kr. jämte särsk. tillägg 900 kr.).

Valdén, G. F. (se sid. 119); träffas säkrast måndagar, onsdagar och fredagar 10—12.

En ingenjör (4,500 kr.), en assistent (3,600 kr.), en kassör (3,600 kr.), två kontorsskrivare (3,300—2,280 kr.), ett skrivbiträde (1,740 kr.), en vaktmästare och skrivbiträde (2,880 kr.); åtta verkstärtare (4,440—3,540 kr.).